

Project verslag

“Kennis van het verleden biedt inzicht in het heden!”

Instituut Verpleegkunde Studies
Hogeschool Utrecht, HBO-V

Florence Nightingale Instituut

Projectgroep 16
Christa Elzenga
Ellen Kerkhof
Karlijn Moorman
Leon van Nuland
Renee Smulders
Maaïke Vintges

Projectbegeleider Hogeschool Utrecht:
Drs. Petra van Jaarsveld

Opdrachtgever Florence Nightingale Instituut:
Drs. Geertje Lambermont

Periode:
12 november 2007 – 1 februari 2008

Inhoudsopgave

	pagina
- Inleiding	5
- Hoofdstuk 1: Wat is een HBO opleiding en een HBO-V opleiding?	
o Inleiding	6
o Wat is een HBO opleiding?	6
o Wat is een HBO-V opleiding?	6
- Hoofdstuk 2: Wanneer begint de HBO- V opleiding en waarom is de HBO-V opleiding ontstaan in Utrecht?	
o Inleiding	10
o 1921: Hoe het vroeger begon	10
o 1966: Van vakschool naar inservice opleiding	10
o 1966: Wat vooraf ging aan het opzetten van de HBO-V opleiding	11
o 1970: Het begin van de HBO-V opleiding in Leusden	12
o 1972: Doelstellingen van de opleiding	12
o Uitgangspunt studiegids 1978-1979	13
- Hoofdstuk 3: Welke ontwikkelingen heeft de HBO-V Utrecht opleiding doorgemaakt in Utrecht?	
o Inleiding	14
o 1972-1982	14
o 1982-1992	16
o 1992-2002	19
o 2002-2008	21
o Wat is het verschil tussen de verschillende onderwijsvormen?	22
- Hoofdstuk 4: Hoe ziet de HBO-V opleiding in Utrecht er nu uit?	
o Inleiding	24
o Verschillende leerwegen	24
o Competentiegericht leren	25
o Propedeuse jaar	25
o Middenfase jaar	25
o Differentiatie jaren	26
o Stage	26
o Minor	26
- Hoofdstuk 5: Rol van de geschiedenis binnen de HBO-V opleiding	
o Inleiding	27
o Is er binnen de HBO-V opleiding aandacht geweest voor de eigen geschiedenis?	27
o Zou er binnen de HBO-V opleiding meer aandacht moeten zijn voor de eigen geschiedenis?	28
o Knelpunten	28
o Hoe zou er binnen het onderwijs aandacht besteedt moeten worden aan de geschiedenis?	29
- Hoofdstuk 6: Het product	
o Inleiding	30
o Het product	30
o Motivatie voor het product	30
o Herkomst en inhoud van de informatieve kast	30
o Inhoud van het spel	31

- Hoofdstuk 7: Conclusie	
o Inleiding	32
o Hoe is de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht ontstaan?	32
o Hoe komt de geschiedenis terug in de huidige HBO-V opleiding?	32
- Hoofdstuk 8: Aanbevelingen	34
- Discussie	35
- Dankbetuiging	36
- Samenvatting	37
- Literatuurlijst	40
- Bijlagen	42
o Bijlage 1: Plan van aanpak	43
o Bijlage 2: Samenvattingen van de interviews	55
o Bijlage 3: Verantwoording dataverzameling	71
o Bijlage 4: Rollen van de verpleegkundige	73
o Bijlage 5: De informatieve teksten voor in de kast en de vragen bij het spel	75

Inleiding

Voor U ligt het projectverslag van het afstudeerproject geschiedenis van de HBO-V opleiding. De projectgroep bestaat uit zes HBO-V (Hoger Beroeps Onderwijs Verpleegkunde) studenten. Dit project is in samenwerking met Hogeschool Utrecht en het Florence Nightingale Instituut. Voor dit project, is een plan van aanpak geschreven. Dit plan van aanpak is te vinden in bijlage 1.

Het Florence Nightingale Instituut is een educatief centrum voor de geschiedenis van verpleging en verzorging. In het Florence Nightingale Instituut is veel historisch onderzoek gedaan en in het museum wordt een duidelijk beeld geschept over het ontstaan van het verpleegkundig beroep. Binnen het Florence Nightingale Instituut is informatie bekend over het ontstaan van de HBO-V opleiding, alleen moet deze informatie nog ontsloten worden voor het publiek. De informatie is wel aanwezig in het documentatiecentrum van het Florence Nightingale Instituut, maar deze is (nog) niet te zien in de exposities.

Het Florence Nightingale Instituut wil graag meer samenwerking met VMBO, MBO en HBO scholen en willen graag dat studenten een bijdrage leveren aan het educatiecentrum van het Instituut. Vanuit deze aanleiding is de volgende vraagstelling ontstaan:

Hoe is de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht ontstaan en hoe komt de geschiedenis terug in de huidige HBO-V opleiding?

Vanuit de vraagstelling zijn de volgende deelvragen ontstaan:

- *Wat is een HBO opleiding?*
- *Wat is een HBO-V opleiding in Utrecht?*
- *Wanneer begint de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht?*
- *Waarom is de HBO-V opleiding ontstaan in Utrecht?*
- *Welke ontwikkelingen heeft de HBO-V opleiding doorgemaakt in Utrecht?*
- *Waarom is het belangrijk voor de HBO-V student om de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht te kennen?*
- *Is er binnen de HBO-V opleiding in Utrecht aandacht geweest voor de eigen geschiedenis? Zo ja, hoe heeft deze zich ontwikkeld?*

Zoals uit de deelvragen al blijkt richt de projectgroep zich op de HBO-V opleiding in Utrecht. De deelvragen zijn verwerkt in bovenstaande volgorde in de verschillende hoofdstukken. Aan het eind van het verslag wordt de conclusie, de aanbevelingen en de discussie beschreven. Het verslag is ontstaan door een combinatie van verschillende methoden om gegevens te verzamelen. De projectgroep heeft literatuur geraadpleegd, informatie uit het archief van de Hogeschool Utrecht gehaald en acht verschillende personen geïnterviewd. De samenvattingen van de interviews zijn te lezen in bijlage 2.

Uit al deze bronnen is de informatie gebundeld tot dit eindverslag. Hoe de informatie gezocht is en hoe de interviews verwerkt zijn is te lezen in bijlage 3, verantwoording dataverzameling. Tevens is voor het Florence Nightingale Instituut een product ontwikkeld. Zo wordt geprobeerd om de HBO-V opleiding binnen het instituut een eigen plek te geven.

Wij wensen u veel leesplezier.

Hoofdstuk 1: Wat is een HBO opleiding en een HBO-V opleiding?

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt kort uitgelegd wat een HBO opleiding is. Daarna zal de overgang gemaakt worden naar de HBO-V opleiding waar het in dit verslag om draait.

Wat is een HBO opleiding?

De afkorting "HBO" staat voor Hoger Beroepsonderwijs. Het Hoger Beroepsonderwijs is een Nederlandse onderwijsvorm binnen het hoger onderwijs. HBO opleidingen worden verzorgd door hogescholen. Zij leiden studenten op tot hogere functies. (www.hu.nl)

Iedere opleiding moet schriftelijk vastleggen wat een student moet kennen en kunnen aan het eind van de opleiding. Als één opleiding door meerdere HBO 's in Nederland wordt aangeboden moet één landelijk beroepsprofiel worden opgesteld.

Dit kan in de vorm van zowel een opleidingprofiel als opleidingskwalificaties of domeincompetenties. Zulke documenten worden opgesteld door een landelijk opleidingsoverleg. De HBO raad (de vereniging van hogescholen) ziet erop toe dat het werkveld (branche en beroepsorganisaties) wordt betrokken bij het vaststellen van één opleidingsprofiel. Dit is vastgelegd in het Convenant Werkveldoverleg Hoger Onderwijs. Dit Convenant is in 2005 door de HBO raad en de werkgeversorganisaties VNO-, NCW- en MKB- Nederland vastgelegd. (www.hbo-raad.nl)

Om te studeren aan een hogeschool dient de student in principe minimaal over een vooropleiding havo, vwo of mbo niveau 4 te beschikken. Sommige opleidingen hanteren de 21+ regeling. Mensen die ouder zijn dan 21 jaar hoeven niet aan de vooropleidingseisen te voldoen, maar kunnen worden toegelaten na het doen van een toelatingsexamen. (www.hu.nl)

Sinds september 2002 zijn alle vierjarige HBO opleidingen Bachelor opleidingen. Daarmee proberen Nederlandse HBO opleidingen aansluiting te zoeken tot de internationale bachelor-masterstructuur. Ook heeft dit ertoe geleid dat het onderwijs meer vraaggericht is geworden terwijl dit vroeger meer aanbod gericht was. Deze omschakeling heeft geleid tot veel onderwijsvernieuwingen zoals het major-minor systeem en competentiegericht leren. (www.hbo-raad.nl)

Wat is een HBO-V opleiding?

De HBO-opleiding verpleegkunde is een opleiding op niveau vijf.

Volgens de HBO-V opleiding in Utrecht staan de verschillende letters uit de HBO-V voor de volgende woorden:

De H kan staan voor: Hoge school, hard werken, hoop voor de toekomst.

De B kan staan voor: Bijzonder beroep, betrokken, begaan met mensen.

De O kan staan voor: Opleiden, overleggen, ontwikkelen van curriculum.

De V kan staan voor: Verplegen, verzorgen, verwennen, verdriet, vreugde.

Dit zijn allemaal woorden die te maken hebben met verpleegkunde en opgeleid worden tot een verpleegkundige. (Hogeschool Utrecht, 2002)

Door de jaren heen heeft de opleiding verschillende ontwikkelingen doorgemaakt. Wat deze ontwikkelingen waren en hoe de HBO-V opleiding ontstaan is en waarom zal in de volgende hoofdstukken verteld worden.

Door de ontwikkelingen in de opleiding zijn ook de eindtermen van de opleiding veranderd. Hieronder staan de eindtermen van de HBO-V opleiding uit 1997 en uit 2004.

Voor de HBO-V opleiding werden in 1997 deelkwalificaties opgesteld. Dit werd gedaan om de opleiding transparant te houden en de doorstroming van niveau vier naar vijf goed te laten verlopen. (Boekholt, 1997)

De deelkwalificaties niveau vijf waren als volgt:

Generieke deelkwalificaties (beroepsonafhankelijke kwalificaties):

- 204 Interactie in beroepssituaties
- 205 Basiszorg
- 206 Verpleegtechnische handelingen
- 207 Plannen van verpleegkundige zorg 1
- 208 Plannen van verpleegkundige zorg 2
- 209 Preventie en GVO 1
- 210 Preventie en GVO 2
- 211 Coördinatie en continuïteit van zorg 1
- 212 Coördinatie en continuïteit van zorg 2
- 213 Kwaliteitszorg en deskundigheidsbevordering – verpleegkundige – 1
- 214 Kwaliteitszorg en deskundigheidsbevordering 2

Specifieke deelkwalificaties (in termen van patiëntencategorieën):

- 405 Verplegen van chronisch zieken, lichamelijk gehandicapten en revaliderenden 1
- 406 Verplegen van chronisch zieken, lichamelijk gehandicapten en revaliderenden 2
- 407 Verplegen van zorgvragers voor en na chirurgische ingreep, onderzoek of behandeling 1
- 408 Verplegen van zorgvragers voor en na chirurgische ingreep, onderzoek of behandeling 2
- 409 Verplegen van geriatrische zorgvragers 1
- 410 Verplegen van geriatrische zorgvragers 2
- 411 Verplegen van verstandelijk gehandicapten 1
- 412 Verplegen van verstandelijk gehandicapten 2
- 413 Verplegen van zorgvragers met een psychiatrische ziekte 1
- 414 Verplegen van zorgvragers met een psychiatrische ziekte 2
- 415 Verplegen van kinderen en jeugdigen 1
- 416 Verplegen van kinderen en jeugdigen 2

Differentiaties:

- 512 Intensieve klinische zorg
- 513 Kraam-, kind- en jeugdzorg 2
- 514 Psychiatrie en verstandelijk gehandicaptenzorg 2
- 515 Chronisch zieken 2

(Boekholt, 1997)

In 2004 kwam het onderwijssysteem van competentiegericht leren. De eindtermen waren als volgt:

Rollen	Domeinen en specificaties	Kerncompetenties
Zorgverlener	Zorg: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zorg voor zieken, gehandicapten en stervenden. 2. Individuele en collectieve preventie 3. GVO 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Om de last van ziekte, handicap of sterven te verlichten, verleent de hbo-verpleegkundige op een professioneel verantwoordelijke wijze verpleegkundige zorg op menselijk maat. 2. Om risico's voor de gezondheid en complicaties van onderzoek of behandeling te verminderen, past de hbo-verpleegkundige primaire, secundaire en tertiaire preventie toe. 3. Om een gezonde leefstijl bij patiënten en hun familieleden te bevorderen geeft de hbo-verpleegkundige op basis van een programmatische aanpak informatie, voorlichting en advies aan individuen en groepen.
Regisseur	Zorg: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zorg voor zieken, gehandicapten en stervenden. 2. Individuele en collectieve preventie 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Om de zorg te laten verlopen als een continu en integraal proces dat gericht is op het welzijn van de zorgvrager coördineert de hbo-verpleegkundige de zorg. 5. Om te zorgen dat de doelen van een preventieprogramma worden gerealiseerd, coördineert de hbo-verpleegkundige de afgesproken activiteiten.
Ontwerper	Organisatie van zorg: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zorgprogrammering 2. Verpleegbeleid 3. Kwaliteitszorg 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Om verpleegkundige deskundigheid te waarborgen in een integrale aanpak van zorg, behandeling en voorlichting werkt de hbo-verpleegkundige mee aan de nieuwe ontwikkeling en vaststelling van nieuwe zorgprogramma's. 7. Om de zorgverlening op de afdeling zo efficiënt, effectief en goed mogelijk op de afdeling te laten verlopen, levert de hbo-verpleegkundige een bijdrage aan het totstandkomen van het verpleegbeleid. 8. Om de kwaliteit van de zorg te bewaken en te waarborgen participeert de hbo-verpleegkundige in het ontwerpen van kwaliteitszorg op afdelingsniveau.

Coach	Organisatie van zorg: 1. Zorgprogrammering en verpleegbeleid 2. Werkbegeleiding	9. Om de doelen van het verpleegbeleid en de zorgprogramma's te realiseren kan de hbo-verpleegkundige andere verpleegkundigen en verzorgenden helpen en steunen bij het uitvoeren van de vastgestelde taken en functies. 10. Om stagiaires en collega verpleegkundigen en verzorgenden te steunen in hun professionele identiteit, staat de hbo-verpleegkundige de collega's met raad en daad ter zijde.
Beroepsbeoefening naar	Beroep: 1. Beroepsinnovatie 2. Deskundigheidsbevordering	11. Om het beroep van verpleegkundige te ontwikkelen tot een professie die aansluit bij maatschappelijke ontwikkelingen van de 21 ^e eeuw, vervult de hbo-verpleegkundige een actieve rol in de vernieuwing van het beroep en het bevorderen van het beroepsbewustzijn. 12. Om de kwaliteit van het verpleegkundige beroep op het vereiste peil te houden, zodat het kan voldoen aan de maatschappelijke criteria, werkt de hbo-verpleegkundige actief mee aan de bevordering van de deskundigheid van de beroepsgroep.

(Ministerie van VWS en Ministerie van OC&W, 1996)

Tussen de eindtermen uit 1997 en 2004 is een duidelijk verschil te zien. Sommige onderdelen uit 1997 komen terug in de eindtermen van 2004, zoals GVO, coördinatie en continuïteit van zorg en basiszorg. Verder verschillen de benamingen voor de verschillende eindtermen. De eindtermen uit 1997 zijn veel specifieker beschreven en veel meer uitgesplitst in de verschillende patiëntencategorieën, terwijl dit in de eindtermen van 2004 niet terug te vinden is. In de eindtermen van 2004 zijn andere domeinen en specificaties terug te vinden dan in de eindtermen van 1997. De eindtermen van 2004 richten zich steeds meer op een ander aspect van wat de verpleegkundige moet kunnen als hij of zij het diploma behaald heeft. Voorbeelden van aspecten zijn zorgprogrammering, verpleegbeleid, deskundigheidsbevordering, beroepsinnovatie en werkbegeleiding. Kortom de HBO-V opleiding veranderd door de jaren heen en probeert zich steeds meer te verbeteren en voor goed onderwijs te zorgen.

Hoofdstuk 2: Wanneer begint de HBO-V opleiding en waarom is de HBO-V opleiding ontstaan in Utrecht?

Inleiding

In het vorige hoofdstuk staat beschreven wat een HBO-V opleiding is. In dit hoofdstuk zal worden beschreven wanneer en waarom een hogere school voor verpleegkunde is ontstaan. De ontwikkelingen in dit proces zullen chronologisch worden beschreven.

“Het is vandaag een historische dag. Een historische dag vooral omdat de verpleging in Nederland geschiedenis gaat maken met de start van een nieuwe opleiding voor het verpleegkundig beroep.” (Verbeek, 1972)

1921: Hoe het vroeger begon

Verpleegkundigen werden vroeger verpleegsters genoemd. *‘In 1967 werd de titel verpleegster vervangen door verpleegkundige. Het werd een eigen kennis gebied. De burger en ook de verpleegsters zelf vonden dat toen maar raar’.* (Uit het interview met Wim Speets, 2007)

De verpleegkundigen leerden het verpleegkundig beroep door middel van het werk uit te voeren in de praktijk.

In het document van de Voorbereiding Werkgroep Verpleegkundig Beroepsprofiel uit 1984 staat dat de leerling verpleegkundige werd gekoppeld aan een gediplomeerde verpleegkundige en van haar leerde. Dit werd gedaan omdat men in die tijd geen personeelstekort aan verpleegkundigen kende en de gediplomeerde verpleegkundigen als beste leermeester werd gezien. Van de leerling werd verwacht dat zij haar theorielessen volgde in haar eigen tijd, naast haar gewone diensten. De theorie die onderwezen werd, werd door artsen gegeven.

In 1921 kwam de erkenning dat verpleegkundigen een goede opleiding nodig hadden, dit leidde tot de totstandkoming van de Wet tot Bescherming van het diploma voor ziekenverpleging.

Door een tekort aan gediplomeerd personeel werden praktijkdocenten aangesteld. Deze konden meerdere leerlingen tegelijk in de praktijk het verplegen leren. Later kwam meer behoefte aan docenten die zowel praktijk- als theorielessen konden geven.

1966: Van vakschool naar inservice opleiding

In 1966 waren enkele discussies over het verpleegkundig beroep. Volgens de minister waren de verschillen tussen de gewone ziekenverpleging en de verpleging van zenuwzieken en krankzinnigen zo groot dat ze niet in een diploma en dus ook niet in een opleiding te combineren waren. Hierdoor werd tijdens een Kamerdebat besloten dat twee soorten diploma's behaald konden worden op het gebied van de verpleging. De opleiding werd gesplitst en zo ontstond een A- diploma voor de gewone ziekenverpleging en een B - diploma voor de verpleging van zenuwzieken en krankzinnigen.

Na de invoering van de bovenstaande opleidingen, werden later nog twee opleidingen gestart. In 1967 ontstond de Z opleiding en deze opleiding was gericht op de zwakzinnige zorg. Deze opleiding werd pas in 1978 wettelijk erkend.

De MGZ opleiding ontstond jaren later, begin jaren 70. Bij deze opleiding werden verpleegkundigen opgeleid om te werken in de Maatschappelijke Gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg.

(www.avvv.nl)

Rob van der Peet schrijft in zijn boek ‘Studie- en loopbaanoriëntatie voor HBO-Verpleegkundigen’ dat verpleegkundigen hun A- of B- diploma konden behalen op vakscholen. Op deze scholen werden leerling-verpleegkundigen intern opgeleid tot verpleegkundigen.

In de wet is gekozen voor een twee-diplomastelsel, de vakscholen werden vervangen door inservice opleidingen. Tijdens de inservice opleiding werd veel van de leerling-verpleegkundige verwacht. De leerling-verpleegkundige trad in dienst van een zorginstelling en daarnaast volgde zij haar opleiding.

Volgens Rob van der Peet waren in eerste instantie de inservice opleidingen ontstaan vanwege een groot personeelstekort. Om de zorgzwaarte op te kunnen vangen waren "meer handen aan het bed" nodig. Dit had als gevolg dat "het werken" op de afdeling op de eerste plaats kwam en "het leren" op de tweede plaats. Dit had ernstige gevolgen voor de kwaliteit van de zorg. De verpleegkundigen beheersten voldoende praktische kennis, maar scoorden onvoldoende op het theoretisch gebied. Langzaam maar zeker kwam het besef dat de opleidingsstructuur van de verpleging aan een ingrijpende renovatie toe was.

Kitty Verbeek schrijft in 'Ontwikkelingen in het verpleegkundig beroep' het volgende:

'Dat wij in Nederland nog gebruik maken van een inservice opleiding die eigenlijk niet anders is dan een vakopleiding (nog niet erkend als middelbaar beroepsonderwijs), geeft ons beroep geen hoge status in de andere landen van West-Europa. Als een van de weinige uitzonderingen heeft Nederland nog steeds niet de Europese overeenkomst van 1960 t.o.v. de verpleegkundige opleiding kunnen ratificeren, omdat wij op geen enkele manier aan de daarin opgestelde eisen voldeden en nog steeds niet voldoen.'

1966: Wat vooraf ging aan het opzetten van de HBO-V opleiding

De Stichting Seminarium voor Praktische Gezondheidszorg is in 1959 ontstaan (de huidige Hogeschool Utrecht). Het initiatief ging uit van de Algemene Nederlandse Vereniging het Groene Kruis, de landelijke Vereniging het Oranje- Groene Kruis en de Stichting. De Stichting is ontstaan voor de bevordering van de opleiding van verpleegkundige voor leidende functies.

(Studiegids Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1978-1979)

Een culturele invloed op de ontwikkeling van de HBO-V, was de start van de Mammoet Wet in 1968. Dit betekende dat alle verpleegkundige opleidingen vanaf toen vielen onder het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en werden volledig gesubsidieerd door dit ministerie. (Studiegids Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1978-1979)

In 1966 werd de Commissie Hogere Beroepsopleiding Verpleging ingesteld, vertelt Rob van der Peet in zijn boek 'Studie- en loopbaanoriëntatie voor HBO-Verpleegkundigen'. Deze commissie legde het fundament voor de ingang tot verpleegkunde.

Door onderstaande punten is de commissie in het leven geroepen:

- Door de complexiteit en het groter worden van de instellingen, was behoefte aan professionalisering (een niveauverhoging) van het beroep. Hiervoor was hoger opgeleid personeel nodig.
- De schoolverlaters met een HAVO of VWO diploma moesten noodgedwongen een inservice opleiding volgen. De opleiding sloot niet aan op hun middelbare school diploma. Juist deze leerlingen maakten hun opleiding niet af, omdat onder hun niveau gestudeerd werd. Met gevolg dat de leerlingen onvoldoende gemotiveerd waren en gestimuleerd werden. (Samenvatting C.O.O.V., 1971)

In december 1969 werd het eindrapport Commissie Hogere Beroepsopleiding verpleging door het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid vrijgegeven. Dit eindrapport staat bekend als het HBO-V rapport.

Volgens Rob van der Peet waren de conclusies van dit rapport als volgt:

- In de eerste plaats moest gebroken worden met het inservice onderwijs. Een inservice opleiding is een functie opleiding, de leerling werd als werknemer in bijvoorbeeld een ziekenhuis aangenomen en als leerling in die functie geschoold. Een HBO-V opleiding is een beroepsopleiding, deze onderscheidt zich van de

functieopleiding, doordat zij gericht zijn op de totaliteit van het beroep. Men spreekt ook wel van een beroepsvoorbereidende opleiding.

- In de tweede plaats was het de bedoeling om alle leerstof (A-, B-, Z-, en MGZ opleiding) in combinatie aan te bieden. Door deze brede opzet van de opleiding maakten het voor afgestudeerden mogelijk om in alle werkvelden inzetbaar te zijn. Dit was onder andere bevorderlijk voor de horizontale beroepsmobiliteit, wat betekende dat de afgestudeerde gemakkelijk van het ene naar het andere werkveld over kon stappen.
- In de derde plaats moest de leerstof afgestemd worden op leerlingen met een HAVO of VWO diploma. Dankzij dit hogere opleidingsniveau waren afgestudeerden ook in staat om leidinggevende functies te vervullen. Dit was weer bevorderlijk voor de verticale beroepsmobiliteit, wat betekende dat de afgestudeerde gemakkelijker over kon stappen van het werkveld naar een leidinggevende functie.

Aan de hand van het eindrapport (dit staat hierboven beschreven) werd de Commissie Overleg Onderwijs Volksgezondheid (C.O.O.V.) aangesteld.

Deze commissie is beter bekend als de Commissie Graamans. De commissie is aangesteld ter voorbereiding van de nieuwe HBO- V opleiding.

In 1971 werd het C.O.O.V. rapport gepubliceerd, dit werd ook wel gezien als de leidraad voor het nieuwe opleidingsmodel de HBO- V. (Samenvatting C.O.O.V., 1971)

1970: Het begin van de HBO-V opleiding in Leusden

Verbeek schrijft in 'Ontwikkelingen in het verpleegkundig beroep' dat in 1970 de Hogeschool voor Gezondheidszorg toestemming kreeg van de overheid om verpleegkundigen op te leiden buiten de verantwoordelijkheid van de ziekenhuizen om.

In september 1972 startten twee scholen in Nederland, de Hogeschool Gezondheidszorg (HSG) in Leusden en de Katholieke Hogeschool voor Verpleegkundigen (KHSV) in Nijmegen met de opleiding. (Lemmens, 1985)

Bij het starten van de HBO-V opleiding was het de bedoeling dat de inservice opleidingen afgebouwd zouden worden. (Lemmens, 1985)

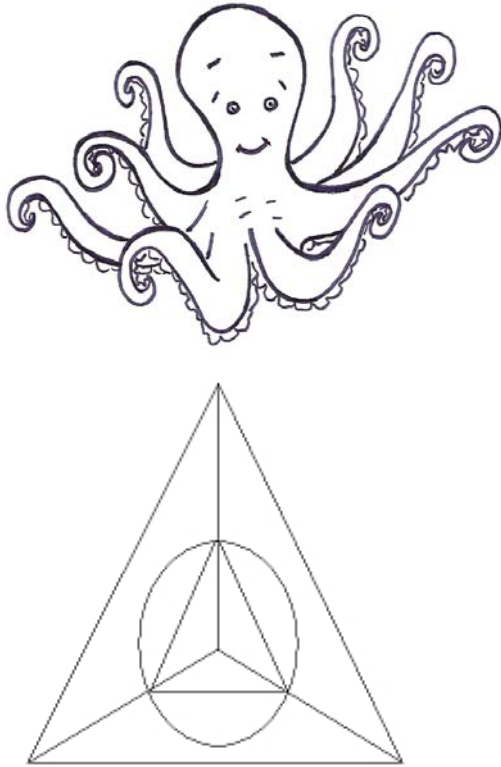
1972: Doelstelling van de opleiding

De doelstelling van de HBO-V opleiding was: "Het geven van een algemene voorbereiding op het beroep van verpleegkundige ten dienste van de onderscheidende terreinen van de gezondheidszorg (intra- en extramuraal). De opleiding dient de grondslag te leggen voor het zelfstandig vervullen van verpleegkundige taken en het vermogen te ontwikkelen om mede vorm te geven aan de inhoud van het beroep van verpleegkundige." (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983), (Lemmens, 1985), (Studiegids Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1978-1979), (Samenvatting C.O.O.V, 1971)

In mei 1974 werd door de fusie tussen het Seminarium en het Algemeen Opleidingsinstituut Maatschappelijke Gezondheidszorg "Sparrenheide" de naam veranderd in de naam "Hogere School voor Gezondheidszorg."

Uitgangspunt studiegids 1978-1979

In de studiegids van '78-'79 gaf Hans Admiraal via onderstaand symbool de structuur van de HBO-V opleiding weer. Onder het symbool staat een uitleg van Hans Admiraal, ontwerper van het symbool.

De grote driehoek is samengesteld uit drie kleinere driehoeken, die globaal drie werkvelden 'algemeen ziekenhuis', 'geestelijke gezondheidszorg' en 'extramurale gezondheidszorg' symboliseren. De kleinste driehoeken geven het theoretische deel weer, de grotere delen geven het praktische deel weer, dat de basis aangeeft voor deze werkvelden. De cirkel geeft aan dat de HBO-V van al deze velden de theorie een groot deel van de aandacht geeft en slechts een klein deel aan de praktijk. De inktvis geeft de integratie aan, hij zuigt overal iets uit. De studenten kunnen de zuignapjes van de vis genoemd worden. Iedereen kan zich tot op zekere hoogte verdiepen in een bepaald aspect. (Studiegids Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1978-1979)

Hoofdstuk 3: Welke ontwikkelingen heeft de HBO-V opleiding in Utrecht doorgemaakt?

Inleiding

In het vorige hoofdstuk staat beschreven wanneer en waarom een hogere school voor verpleegkunde is ontstaan. In dit hoofdstuk zal chronologisch beschreven worden hoe de school zich verder heeft ontwikkeld.

Vijfendertig jaar geleden maakte de eerste HBO-V een begin met het opleiden van verpleegkundigen op een tot dan toe nog onbekend niveau en functies die nog niet bestonden. De Hogeschool Utrecht heeft zich niet zonder slag of stoot een plaats in de gezondheidszorg verworven. (Kruijswijk Jansen, 1998)

1972- 1982

Op 16 oktober 1972 is de HBO-V in Leusden van start gegaan in een verbouwde broodfabriek. Een enthousiast en gedreven team van docenten wilden studenten een nieuwe kijk op de gezondheidszorg bijbrengen. Hiervoor moest een plek worden gecreëerd waar mensen in vrijheid konden leren hun ideeën te verwoorden en vorm te geven. (Hogeschool Utrecht, 2002) (Kol, 1982)

In het eerste jaar hadden 84 studenten zich aangemeld om te beginnen aan de HBO-V opleiding. De toenmalige docent / student verhouding was volgens de bekostiging één op 18. Hierdoor ontstond een kleine, tamelijk, gesloten gemeenschap waarbij iedereen elkaars naam kende. Hierdoor was de sfeer informeel. In de jaren 70 was de maatschappij zeer vrij en dat was duidelijk terug te zien in het onderwijs. (Hogeschool Utrecht, 2002) (Kol, 1982)

'Emanciperend, vrijheid en blijheid. De gevestigde orde moest om, weinig hiërarchie. Het was een grote flower power hippie groep!' (Uit het interview Mathilde Bos, 2007)

De studenten werden door het team erg betrokken bij het onderwijs. Vooral in hun laatste twee jaren werden vergaderingen gehouden over het onderwijs waarin de studenten ook hun mening en ideeën konden inbrengen.

De studenten van de eerste groep waren over het algemeen wat ouder. Dit kwam door verschillende redenen: de studenten waren al in het bezit van een A- of B-diploma, hadden al een andere opleiding gevolgd of gedeeltelijk gevolgd of hadden al gewerkt in een ander beroep. Langzamerhand werden de studenten jonger vanwege een goede doorstroom van het middelbare onderwijs. De studenten waren jong in jaren en soms nog jong in ontwikkeling. Hier moest de begeleiding op worden aangepast. Ook groeide het aantal studenten enorm, in 1978 waren al 255 HBO-studenten afgestudeerd. De begeleiding moest hierop worden aangepast. (Kol, 1982)

Het team docenten bestond ongeveer uit 18 docenten die een grote onderlinge betrokkenheid hadden. In het begin waren de docenten onzeker en was het de docenten niet duidelijk wat ze zouden moeten doen. De docenten hadden ideeën, maar ze wisten niet hoe die in lesvormen omgezet moesten worden. Na de eerste jaren werd de onzekerheid onder de docenten minder. In de eerste jaren was alles nieuw. Naarmate de jaren volgden kon teruggesproken worden op onderwijs van de eerste jaren.

De 'algemene' verpleegkunde was moeilijk in te vullen. Dit kwam doordat de docenten kwamen met een eigen achtergrond, vanuit een traditionele opleiding en met eigen werkveld ervaring of docentenervaring met leerlingen.

'Er was een dubbele achterstand bij de docenten inhoudelijk. Kijk jullie hebben hier nu, docenten die allemaal op zijn minst een HBO of WO opleiding achter de rug hebben. Toen waren het allemaal inservice opgeleide docenten die aan een HBO student moesten gaan uitleggen wat nou het inhoudelijk principiële verschil was tussen een inservice opgeleide verpleegkundige en

hbo opgeleide verpleegkundige en dat ging niet goed. De studenten waren vaak slimmer dan de docenten.' (Uit het interview met Wim Speets, 2007)

Een paar trefwoorden waren: mensgerichte zorg, patiëntgerichte en maatschappijgerichte betrokkenheid, totaliteit van de ander, wederkerigheid van de relatie. Deze begrippen hebben inmiddels meer inhoud gekregen. (Hogeschool Utrecht, 2002) (Kol, 1982)

De HBO-V opleiding koos ervoor om in samenwerking met de praktijk de verpleegkundige werkmethoden vorm te geven en te ontwikkelen. Dit deed de HBO-V opleiding omdat ze meerdere theorieën wilden bekijken en toetsen. (Kol, 1982)

Een andere belangrijke factor in de ontwikkeling is de training sociale vaardigheden geweest. Tijdens de eerste diploma uitreiking in 1976 was hier wel commentaar op. De gecommitteerden vonden dat teveel aandacht uitgegaan was naar de sociale vaardigheden en te weinig aandacht geschonken was aan kennis en vaardigheidsbeheersing. (Kol, 1982)

'De eerste groep afgestudeerden, dat daar gecommitteerden waren die zeiden, nou ze kunnen weinig.'

'Er is er eentje geweest die heeft toen geweigerd.'

'Precies. Die mevrouw is overleden inmiddels. En gelukkig was er een ander en dat was de directeur van de MBO-V. Want de MBO-V is gelijktijdig gestart met de HBO-V. En dat is nog steeds een vriendin van mij dus wij hebben er af en toe nog steeds plezier van. En zij heeft gezegd, ik ben er van overtuigd dat de handelingen die geleerd moeten worden die kun je in je stage goed leren. En die kun je daarna in de praktijk goed leren dus dat is gauw gebeurd. Dus ik teken wel. En in wezen heeft zij ons gered zeg maar. Dus zo is het gegaan. En dat was natuurlijk tegen het zere been van Kitty Verbeek want Kitty voelde in haar opleidingsmanier en al die struggle die ze had gehad om dat handen en voeten te geven. En nou tekenden collega's van de inspectie tekenden niet. Want zij voelde zich wel collega met die verpleegkundigen uit die inspectie. En ze hadden waarschijnlijk het goede ermee voor en wilden wel kritisch zijn. Maar ja zo loopt het dan. Maar we zijn Jeltje Heitink nog altijd dankbaar voor die diploma's in 1972. Dus zo was het begin.' (Uit het interview met Gera Kol, 2007)

De docenten hebben zich de kritiek aangetrokken en zijn kritisch gaan kijken naar het onderwijsprogramma. (Kol, 1982)

In 1976 werd voor de eerste keer aan de Hogere School voor Gezondheidszorg in Leusden en aan de Katholieke Hogere School voor Verpleegkundigen in Nijmegen een eindexamen afgelegd door 134 studenten. Op de dag van het examen kregen de studenten het nieuwe insigne met daarop het opschrift "verpleegkundige".

Wanneer de student het eindexamen haalde gaf het diploma aan de student het volledige recht "individueel gerichte verpleegkundige zorg te verlenen in de algemene, de psychiatrische en de categorale ziekenhuizen, in de instituten voor zwakzinnigenzorg, in de verpleeghuizen alsmede op het terrein van de maatschappelijke gezondheidszorg". (Verbeek, 1976)

Binnen de HBO-V was veel onvrede. De onvrede vond zijn oorsprong in de tegenstrijdigheid tussen het denken over onderwijs en de onderwijspraktijk van elke dag. Dit had tot gevolg dat tijdens het schooljaar 1978 – 1979 de studenten en de docenten samen naar het onderwijs zijn gaan kijken om dit te gaan verbeteren. (Stichting Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1980)

Eén van de uitkomsten was dat het onderwijs binnen de HBO-V op korte termijn meer een integratieve vorm moest hebben.

De opleiding HBO-V bestond in 1978 - 1979 uit drie componenten:

- Theoretische vorming. Onderwijs dat in de verschillende vakken werd gegeven. De docenten moeten bij het lesgeven meer gericht zijn op de zelfstandigheid en verantwoording van de student.
- Begeleiding. Hierbij waren vier aandachtsgebieden:
 1. De student in relatie tot zichzelf, toegespitst op zijn manier van leren.
 2. De student in relatie tot de leer- en jaargroep, waarvan hij deel uitmaakt.
 3. De student in relatie tot de totale opleiding HBO-V.
 4. De student in relatie tot het verpleegkundig beroep.

De ervaringen werden door de student opgedaan tijdens de theoretische vorming, praktijkleersituaties en de begeleidingssituaties zelf. De student was ook bezig met reflecteren. Hierbij werden de volgende vragen aan de student gesteld: met wat en hoe ben ik als student bezig? Welke conclusies kan ik daaruit trekken met betrekking tot mijn toekomstig functioneren?

- Praktijkleersituaties. Onder praktijkleersituaties worden alle niet vakgebonden onderwijssituaties, die geen begeleidingssituaties zijn verstaan. Hieronder vallen groepssituaties, studentenorganisaties, vormingscentra, werkelijkheidsoriëntatie, stages en het zijn van student en de daaraan gekoppelde aanwezigheid op school. Al deze situaties, zowel binnen als buiten het instituut, waren praktijkleersituaties waarin de student ervaringen kon opdoen en waarvan hij/zij kon leren. (Stichting Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1980)

De drie componenten hebben het doel om de student kennis, vaardigheden en inzichten te geven, die nodig zijn om verpleegkundige te worden.

Ook was het belangrijk dat de student de theoretische vorming, begeleiding en aspecten uit de praktijkleersituaties leerde koppelen aan het beroepsbeeld. (Stichting Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1980)

Het onderwijs werd in de loop van de jaren steeds duidelijker en aangepast aan de eisen die aan de studenten / verpleegkundigen werden gesteld. (Kol, 1982)

In de praktijk was ook nog steeds veel onvrede. De praktijk ervoer de nieuwe opleiding als een bedreiging. De praktijkinstellingen wilden niet dat rangen en standen gingen ontstaan binnen de gezondheidszorg. Wel was differentiatie toegestaan maar geen concurrentie. Door de toevoeging dat de HBO-Ver voorbestemd was om functies in het middenkader te vervullen werd deze uitspraak weer teniet gedaan. (Eindrapport, 1969) In de praktijk werd ook geen onderscheid gemaakt in positie en beloning. Vergeten werd dat deze opleiding moest leiden tot een verbetering van de kwaliteit van zorg. Deze verbetering zou pas eind jaren 80 begin jaren 90 duidelijk worden. (Kruiswijk Jansen, 1998)

1982 – 1992

Volgens Hadders was de school in de tien jaar dat zij al bestond enorm gegroeid. In 1983 waren al 1.382 studenten gestart met de HBO-V opleiding.

In 1982 werd het vak verpleegkunde samengevoegd. Voor 1982 bestond dit uit de 'relationele verpleegkunde' en de 'gewone verpleegkunde'. Hierin werd de patiënt in klinische zorg en revalidatie / resocialisatie behandeld. De onderwerpen die na het samenvoegen van het vak verpleegkunde aan de orde kwamen waren:

- Wat is verplegen?
- Verplegen in historisch perspectief.
- Waar worden patiënten verpleegd?
- Hoe ziet deze verpleging eruit voor mensen met diverse gezondheidsproblemen?

Ook in de rest van het onderwijs heeft toen veel meer integratie en praktische samenwerking plaatsgevonden. Dit resulteerde in twee integratieweken, waarbij alle vakken en alle docenten werden betrokken. In deze twee weken werd uitgelegd wat de vakken met elkaar en met het beroep te maken hadden. (Kol, 1982)

Het kenmerk van de opleiding in 1982 is nog net als in de jaren 70 idealistisch. Het individu krijgt aandacht en de mens is belangrijker dan de zaak.

De materiële voorzieningen waren in de eerst tien jaar niet verbeterd. Het aantal docenten werd alleen maar minder, waardoor met minder docenten hetzelfde of meer gedaan moest worden. (Kol, 1982)

Het onderwijs in 1982 was als volgt:

In het tweede jaar werd een integratieproject georganiseerd. Dit omvatte de vakken organisatiekunde, sociologie, recht, statistiek en economie.

In het derde en vierde jaar werd ook meer en meer gewerkt met thema's. In het derde jaar werd aandacht besteed aan de stagewerkelijkheid. In het vierde jaar werden grotere maatschappelijke thema's behandeld, zoals professionalisering, wetenschappelijke verpleegkunde, politiek en gezondheidszorg.

Ook kregen studenten voor het eerst de gelegenheid om een aantal weken, in plaats van stage te lopen, een project te doen, bijvoorbeeld over de vorming van het RIAGG. Hierdoor werd de praktijk aan de theorie gekoppeld. (Kol, 1982)

In 1982 is ook een samenwerkingsproject opgestart tussen de HBO-V en het Hoger Onderwijs (van de Hogeschool voor Gezondheidszorg) met het Academische Ziekenhuis van Amsterdam (A.M.C.).

Het bleek dat de praktijk en de theorie niet goed op elkaar aansloten bij het doorvoeren van veranderingen. Tijdens de opleiding hadden de studenten hierover goede theorie gehad, maar in de praktijk was het heel moeilijk om iets te bereiken.

Met de voorbereidingen van dit project werd in september gestart. Het project had als doel: samen met de praktijk ontwikkelingen doorvoeren. (Kol, 1982)

Doordat in die tijd de bezuinigingen ook de verpleegkundige sector troffen, konden gediplomeerden niet makkelijk een baan naar hun zin krijgen. Dit werkte ook door in het stagebeleid. Eerst mochten de studenten zelf kiezen waar zij stage gingen lopen. Doordat steeds meer stagiaires van allerlei opleidingen stage moesten lopen, maar minder stagemogelijkheden waren, moest de school contracten gaan afsluiten met verschillende instellingen. Hierdoor moesten soms studenten op plekken stage lopen waarvoor zij niet gekozen hadden. (Kol, 1982)

Door stafleden werd in die tijd ook gewerkt aan een notitie, waarin de kwaliteit van de verpleegkundige zorg omschreven werd en dit werd gekoppeld aan opleidingscriteria op HBO niveau. (Kol, 1982) Op 1 augustus 1983 trad dan ook onderstaand leerplan in werking voor de HBO-V opleiding in Leusden.

Het leerplan in 1983 was als volgt:

De opleiding bestond uit een studie- en een stageperiode. Die duurden elk twee jaar en waren onderverdeeld in telkens vier gelijke semesters.

Tijdens de eerste vier semesters van de opleiding werd door één jaargroep een gemeenschappelijk programma gevolgd, waarbij de leerling een ontwikkeling doormaakte bij de verkenning van het beroep.

De theorie en de praktijk moesten samen geïntegreerd worden in de vakken en in de projecten. Ook tijdens de laatste vier semesters van de opleiding werden studieblokken en terugkomdagen

gepland.

Tijdens de studieperioden en de theoretische blokken kon de student geen differentiatie kiezen. Tijdens de stage was ook geen specialisatie mogelijk. Tijdens het vierde jaar moest de student wel een differentiatie kiezen voor de stage. (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

De vorm waarin de lessen gegeven werden was afhankelijk van het onderwerp en de doelstelling. Dit konden discussies, werkgroepen of projectonderwijs zijn maar steeds in aansluiting op studieopdrachten, literatuurstudie, excursies, werkbezoeken, enzovoorts. (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

Tijdens de stageperiode in het vijfde t/m het achtste semester van de opleiding kreeg de student methodische praktijkbegeleiding. (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

Ieder semester begon met een introductieweek en ieder semester werd afgesloten met een eenheid van twee weken, waarin onderwijskundige activiteiten werden ondernomen. Deze activiteiten hadden te maken met de totale inhoud van het afgelopen semester. Hierbij werd gedacht aan: thema's, projecten, trainingen, evaluaties en werkweken. (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

Toetsing van kennis en inzicht vond plaats door tentamens aan het eind van ieder semester. Als de student alle vereiste tentamens had gemaakt mocht de student stage gaan lopen. In bepaalde gevallen kon tijdens de stage het tentamen opnieuw gemaakt worden. Tijdens de stageperioden moest de student werkstukken en studieopdrachten maken en tentamens doen. (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

Aan het einde van het vierde jaar moest de student tentamens maken. Als de student dit had gedaan en een positieve beoordeling had gekregen mocht hij/zij het eindgesprek voeren. Na het eindgesprek kreeg de student het diploma uitgereikt. (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

De volgende vakken kregen de studenten in het onderwijs:

- Verpleegkunde
- Hulpwetenschappen
 - a. sociale wetenschappen:
 - o Wijsgerige en levensbeschouwelijke oriëntatie.
 - o Maatschappijleer
 - o Sociologie
 - o Psychologie
 - o Agogiek
 - o Didactiek
 - o Recht
 - o Economie
 - o Organisatiekunde
 - b. Medische wetenschappen:
 - o Gezondheidsleer
 - o Anatomie en fysiologie
 - o Geneeskunde
 - c. Exacte wetenschappen:
 - o Wiskunde
 - o Natuurkunde
 - o Scheikunde
 - d. Capita Selecta
- Algemene vakken

- Nederlandse taal
- Lichamelijke oefening
- Vrije expressie

(Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

'Toen verhuisde de HBO-V Leusden naar Utrecht, dit gebeurde in 1986. De HBO- V Leusden was op dat moment geen onderdeel van de Hogeschool Utrecht. Leusden was een eigen opleiding.' (Uit het interview met Jan Visser, 2007)

'In het begin hebben we gewoon lesgegeven, de verpleegkundige deed dat, de anatomie docent deed dat, alle vak docenten. En dan probeerden we wel zo dat verpleegkunde het centrale vak was, en dat de andere daar dan op aansloten, maar dat was wel heel lastig. In Maastricht waren ze begonnen met Probleem Gestuurd Onderwijs. Dat zijn we toen ook over gaan nemen.' (Uit het interview met Gera Kol, 2007)

1992 - 2002

In de jaren 90 kwam een steeds strengere en duidelijke wetgeving voor HBO onderwijs. Hierdoor werd ook de HBO-V opleiding gedwongen om de school transparant te maken met een duidelijke structuur.

In het schooljaar 1995/1996 werd een nieuwe organisatiestructuur ingevoerd. Deze nieuwe organisatiestructuur heette AOV, wat staat voor Afdeling Opleidingen Verpleegkunde.

Bij het AOV was een bepaalde opvatting over leren en onderwijzen binnen de HBO-V opleiding. Deze werd als volgt omschreven:

"De AOV vindt het belangrijk vast te stellen dat "leren" een proces is waarbij mensen al hun capaciteiten gebruiken, zowel op intellectueel, emotioneel, intuïtief als op lichamelijk gebied (...) De afdeling vindt het belangrijk in het leerproces zoveel mogelijk aan te sluiten bij de startsituatie van studenten, leerervaringen in theorie en praktijk te organiseren en zoveel mogelijk ruimte te bieden voor de leerwensen en leerstijlen van studenten." (Boekholt, 1997)

Dit project had tot doel om adequaat te kunnen reageren op ontwikkelingen en veranderingen in het onderwijs in het algemeen en van het verpleegkundig onderwijs in het bijzonder. In die tijd waren veel veranderingen op deze twee gebieden. Het ministerie van Onderwijs kondigde plannen aan met betrekking tot studieduurverkorting en werden veel voorbereidingen getroffen voor de verhuizing naar de Bolognalaan in Utrecht. Daarvoor is de HBO-V opleiding al van Leusden naar Utrecht Overvecht verhuisd.

Bij dit project werd niet gestreefd naar stabiliteit, maar meer naar flexibiliteit. Dit kwam doordat veel veranderingen konden plaats vinden in de toekomst.

TOV

In 1997 werd een nieuw project opgezet genaamd het TOV. TOV staat voor Toekomst Opleidingen Verpleegkunde. Dit project werd opgezet omdat nieuwe eisen werden gesteld aan het HBO niveau door het ministerie van Onderwijs. (Hogeschool van Utrecht, 1998)

Eerder projecten, zoals het hier bovengenoemde AOV, waren bedoeld om aan de Hogeschool Utrecht het HBO- niveau duidelijk zichtbaar te maken, maar veel projecten liepen stuk. Dit omdat de projecten weinig structuur hadden. Deze projecten zullen verder niet behandeld worden in de deelvraag.

Na jaren werken zonder structuur bij projecten en zonder bijbehorend budget werd geconcludeerd dat dit verschillende nadelen had. Daarom werd in september 1997 besloten tot het instellen van het TOV project, dat wel over een eigen structuur, budget, bezetting en

planning beschikte. (Hogeschool van Utrecht, 1998)

Het TOV project had de volgende doelstelling:

“Het ontwikkelen en implementeren van een breed curriculum: HBO-V voltijd, deeltijd en duaal, inclusief de verkorte varianten en de opleiding Maatschappelijke Gezondheidszorg”.

Deze doelstelling van het TOV project moest voldoen aan de eisen die werden gesteld vanuit de landelijke herstructurering. (Hogeschool van Utrecht, 1998)

De redenen waarom het TOV project werd ontwikkeld waren:

- 1 De landelijke stelselherziening van het verpleegkundig onderwijs en de daarmee verbandhoudende regionale ontwikkeling van een samenhangend opleidingsstelsel verpleging en verzorging. De inhoudelijke uitwerking hiervan staat beschreven in “Gekwalificeerd voor de toekomst”.
- 2 Het voorgenomen integratie proces van de in service opleiding van het AZU met de verpleegkundige opleiding van de faculteit gezondheidszorg (de duale variant van HBO-V).
- 3 De verhuizing naar de locatie Bolognalaan in Utrecht met de daarbij komende ruimtelijke en facilitaire veranderingen. Hierdoor moest een rooster van klokuren komen en moest efficiënter met de beschikbare onderwijsruimten om gegaan worden. (Hogeschool van Utrecht, 1998)

Het onderwijs van de HBO-V opleiding in het TOV project werd als volgt ingericht:

Inhoudelijke zaken

- Aandacht werd besteed aan het beeld van de opleiding, het beroep en aan leren-leren.
- Anatomie, fysiologie, gezondheidskunde, pathologie en psycho-pathologie kreeg zelfstandig aandacht naast toepassingen van onderdelen op een bepaalde patiëntencategorie.
- Eindtermen die zeer regelmatig voorkwamen, zoals kenmerken van patiëntencategorieën, het zorgsysteem, werknemerszaken en algemene zaken rond wetgeving werden naast professionalisering en ‘de samenleving’ ondergebracht in een apart inhoudelijk cluster. (Boekholt, 1997)

Ordering van het aanbod

- Periodes van tien weken.
- Een praktische opdracht in de propedeuse van tien weken.
- Drie stages van 20 weken waarvan de beoordeling per tien weken werd gedaan, die eventueel opgedeeld kon worden in twee keer tien weken gescheiden.
- De eerste stage start op zijn vroegst begin tweede jaar.
- De laatste stage werd gekoppeld aan een differentiatie.
- Vier differentiaties werden aangeboden waarbinnen accenten konden worden gelegd, bijvoorbeeld: case-management, buitenland.
- De eerste stage werd in de AGZ of de GGZ gelopen.
- Bij de leren-werken vorm vond de praktische opdracht plaats in de eigen instelling.
- De stages werden inhoudelijk voorbereid in de theorie periode die eraan vooraf ging.
- Voor de leren- werken vorm gold één externe stage van minimaal tien weken. (Boekholt, 1997)

Organisatorische zaken

- Het nieuwe programma werd ingevoerd voor de HBO-V vanaf 1 september 1997.
- De intentie bleef om een AOV breed aanbod te ontwikkelen.
- Verandering in omvang en aantal reeksen is wenselijk.
- Een planmatige aanpak van de onderwijsontwikkeling is nodig.

- Uitvoerders moesten tijdig betrokken worden bij de ontwikkelingen.
- Knelpunten rond de invoering van het vier keer tien roosterstramien en bloktijden van één uur werden in eerste instantie geïnventariseerd door het studieroute managementteam verpleegkunde. (Boekholt, 1997)

Als kern van de HBO-V opleiding werd het cluster methodisch verpleegkundig handelen aangeboden. Om de inhoud concreet te maken werd een patiëntencategorie (deelkwalificatie) gekozen. De stof werd bestudeerd aan de hand van een casus of een probleemsituatie. Kenmerkende verpleegkundige diagnoses en functionele gezondheidspatronen werden opgenomen. De casus of opdracht stuurde de activiteiten van de studiegroep aan. Begeleiding, responsie bijeenkomsten of deskundige consultatie ondersteunden de kennisverwerving. Aan de etiologie (ziektebeelden, behandeling, omstandigheden) werd waar nodig aandacht besteed. (Boekholt, 1997)

De nieuwe opzet sprak op een aantal punten andere vaardigheden van docenten aan. Voor een deel verschuift de activiteit van docenten van kennisbron naar begeleider van het leerproces. De nadruk op patiëntencategorieën vroeg wat meer praktijkgerichte kennis dan nu van docenten wordt gevraagd. (Boekholt, 1997)

In de loop der jaren is de HBO-V opleiding deel gaan uitmaken van de faculteit gezondheidszorg binnen de Hogeschool Midden Nederland en later van de Hogeschool (van) Utrecht. (Hogeschool Utrecht, 2002) (Boekholt, 1997)

2002 - 2008

Door de jaren heen is de Hogeschool Utrecht veel individualistischer geworden. Volgens vele (oud) docenten komt de school steeds verder af te staan van de oude idealen. Het primaire proces en de student staan steeds minder centraal dan in de jaren 70/80. (Hogeschool Utrecht, 2002)

In 2004 werd een nieuw opleidingstelsel ingevoerd. Het competentiegericht leren werd een nieuw fenomeen en werd bekritiseerd en geprezen. Over het competentiegericht onderwijs is meer te lezen in hoofdstuk 4 "Hoe ziet de HBO-V opleiding in Utrecht er nu uit?"

Het competentiegericht leren bracht net als elke verandering de nodige discussiepunten met zich mee. Een van die discussiepunten was dat HBO-V studenten veel te veel in de banken zouden zitten en te weinig in de praktijk. Hierdoor zouden HBO-Vers na het afstuderen met twee linkerhanden aan het bed staan.

Duidelijk is wel dat de historie niet in alle opzichten ertoe leidt dat wordt geleerd van eerder gemaakte fouten. Meer duidelijkheid is gekomen over datgene wat van een HBO-Verpleegkundige verwacht mag worden. Competenties worden omschreven en de begrippen verantwoordelijkheid en complexiteit zijn gedefinieerd. De HBO-V heeft inmiddels zijn waarde bewezen. Een HBO-V opleiding verschaft de student een brevet voor de toekomst, in de praktijk zal de HBO-Ver moeten bewijzen dat hij dit brevet ook waard is. Een verpleegkundige die kan "zorgen dat" in plaats van "zorgen voor" is de verpleegkundige die in de toekomst nodig is. (Kruijswijk Jansen, 1998)

Wat is het verschil tussen de verschillende onderwijsvormen?

Hieronder volgt voor de duidelijkheid een overzicht van de verschillen tussen de onderwijsvormen door de jaren heen.

	1978 – 1979	1983	TOV: 1997	Competentiegericht leren: 2004
Kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - Informele sfeer - Kleine, tamelijk, gesloten gemeenschap - Vrije maatschappij in jaren 70, dit was terug te zien in onderwijs - Mensgerichte zorg - Patiëntgericht en maatschappijgerichte betrokkenheid - Totaliteit van de ander - Wederkerigheid van de relatie 	<ul style="list-style-type: none"> - Voornamelijk dezelfde kenmerken als in de jaren 70. - Idealistisch, veel aandacht voor het individu. 	<ul style="list-style-type: none"> - 'Het is belangrijk vast te stellen dat 'leren' een proces is waarbij mensen al hun capaciteiten gebruiken, zowel intellectueel, emotioneel, intuïtief als lichamelijk'. - 'Het is belangrijk om in het leerproces zoveel mogelijk aan te sluiten bij de startsituatie van studenten en zoveel mogelijk ruimte te bieden voor de leerwensen en leerstijlen van studenten'. 	<ul style="list-style-type: none"> - Hogeschool Utrecht is veel individualistischer geworden. - Komt steeds verder af te staan van oude idealen. - Het primaire proces en de student staan steeds minder centraal dan in de jaren 70/80.
Het onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> - Studenten werden betrokken bij het onderwijs, d.m.v. vergaderingen. - Veel aandacht sociale vaardigheden. - Opleiding bestond uit drie componenten theoretische vorming, begeleiding, praktijkleersituaties. 	<ul style="list-style-type: none"> - Meer werken met thema's en projecten. - Onderwijs in vakken. - Onderwijs bestond uit studien en stageperiode. - Sociale vaardigheden en vaardigheidsonderwijs. - In het vierde jaar kiezen voor differentiatierichting voor de stage. - Vorm van lessen 	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijs in vakken. - Gebruik van eindtermen. - Blokken van vier keer tien weken en lestijden van één uur. - Methodische Verpleegkundig Handelen wordt aangeboden. - Patiëntencategorie staat centraal, stof 	<ul style="list-style-type: none"> - 12 Kerncompetenties onderverdeeld in vijf rollen. - Probleemgestuurd onderwijs: student gaat zelfstandig aan de slag met een (fictieve) casus en zoekt zelf oplossingen voor verpleegproblemen.

		afhankelijk van onderwerp en doelstelling (discussies, werkgroepen, projectonderwijs)	bestuderen aan de hand van casus of probleemanalyse. - Geen frontaal kennisaanbod: casus of probleemanalyse stuurt de activiteit van de studiegroep. - Sociale vaardigheden en vaardigheidsonderwijs	- Geen vakken meer. - Vaardigheidsslessen en agogische lessen. - Patiëntencategorie staat centraal, projectonderwijs - Drie differentiatierichtingen, AGZ, GGZ, MGZ. Eind tweede jaar hier één van kiezen. In derde en vierde jaar differentiatie richting uitdiepen. - Naast gewoon onderwijs vanaf tweede jaar minor of keuzecursus volgen, 30 ECTS behalen.
Toetsing	Tentamens	Toetsing van kennis en inzicht d.m.v. tentamens	Tentamens	Tentamens, vaardigheidstoetsen, opdrachten
Stages	Wel een stageperiode.	Wel een stageperiode, in ieder geval in het vierde jaar.	Drie stages van 20 weken, eventueel opgesplitst in twee keer tien weken.	Eerste en tweede jaar tien weken. Derde en vierde jaar 20 weken.
Taak docent	Kennisbron	Kennisbron	Verschuift van kennisbron naar begeleider	Accent op begeleider

(Boekholt, 1997), (Kol, 1982), (Hogeschool Utrecht, 2002), (Stichting Hogeschool voor Gezondheidszorg, 1980), (Hogere School voor Gezondheidszorg, 1983)

Hoofdstuk 4: Hoe ziet de HBO-V opleiding in Utrecht er nu uit?

Inleiding

In dit hoofdstuk zal uitgelegd worden hoe de HBO-V opleiding erop dit moment in Utrecht uitziet, in het schooljaar 2007-2008. Dit onderwijs is gebaseerd op het competentiegericht leren.

Verschillende leerwegen

De HBO-V kan via verschillende leerwegen gevolgd worden. De verschillende vormen worden hieronder uitgelegd:

Voltijd opleiding

Onder voltijd opleiding wordt verstaan een opleiding waarbij de studenten alle tijd op school doorbrengen en daarnaast niet aan het werk zijn voor een instelling.

Deeltijd opleiding

Onder deeltijd opleiding wordt verstaan dat het werk gecombineerd wordt met de HBO-V opleiding. Het werk wat de student doet hoeft niet hetzelfde te zijn als dat van de opleiding die hij/zij volgt. De praktijkervaring voor de HBO-V opleiding wordt opgedaan door middel van stages. (www.hu.nl)

Duale opleiding

Bij de duale opleiding van de HBO-V opleiding volgt de student het propedeuse jaar en het middenfase jaar het gewone onderwijs van de HBO-V opleiding die studenten krijgen bij de voltijd vorm. De student moet in het tweede jaar gaan solliciteren naar een praktijkleerplaats. De student komt daar dan in dienst vanaf het derde jaar. De student stroomt vanaf het derde jaar in, in de duale differentiatiefase, dit betekent dat de student in deze twee laatste jaren leert en werkt tegelijk. (www.hu.nl)

Voltijd vrijstelling

De voltijd vrijstelling kan de student volgen als hij/zij al in het bezit is van een diploma MBO-Verpleegkunde of een diploma van de inservice-opleiding A, B of Z. (www.hu.nl)

Duale vrijstelling

De duale vrijstelling kan de student volgen als hij/zij in het bezit is van een diploma MBO-Verpleegkunde, een HBO diploma SPH (Sociaal Pedagogische Hulpverlening) heeft, een HBO diploma MDW (Maatschappelijk Werk) heeft of een inservice opleiding A, B of Z heeft. (www.hu.nl)

Versnelde route

Sinds september 2007 kan de versnelde route gevolgd worden als de student een VWO opleiding of een HBO- of WO- propedeuse heeft. Tijdens de opleiding doorloopt de student verschillende studieonderdelen tegelijk waardoor het curriculum versneld doorlopen wordt. (www.hu.nl)

De duur van de opleiding verschilt per jaar en per leerweg.
(www.hu.nl)

Competentiegericht leren

Sinds 2004 bestaat de opleiding uit competentiegericht leren. Tijdens de opleiding wordt gebruikgemaakt van kerncompetenties. Twaalf kerncompetenties zijn onderverdeeld in vijf rollen. Op de rollen wordt later nog verder ingegaan. Het overzicht van welke kerncompetenties bij welke rollen horen staat in hoofdstuk 1 beschreven bij het kopje "Wat is een HBO-V opleiding?".

(Ministerie van VWS en Ministerie van OC&W, 1996)

Propedeuse jaar

Tijdens de vierjarige voltijdopleiding verpleegkunde wordt de student op verschillende manieren voorbereid op het beroep van verpleegkundige. Het eerste jaar van de studie heet het propedeusejaar. Hierin oriënteert de student zich op het vak verpleegkunde.

Verschillende vakgebieden worden in de lessen behandeld, maar verpleegkunde is het hoofdvak. Dat komt terug in alle onderwijsvormen.

De problemen waar verpleegkundigen in de praktijk tegenaan lopen staan centraal in het probleemgestuurd onderwijs. De student gaat tijdens dit onderwijs zelfstandig aan de slag met een (fictieve) casus en zoekt zelf oplossingen voor zorgproblemen, dit gebeurt allemaal wel onder begeleiding van een docent. De student kan vragen stellen aan de docent en de opdrachten worden met de docent nabesproken.

De student heeft ook een studieloopbaanbegeleider. Een studieloopbaanbegeleider is de begeleider van het leerproces van de student en wordt voor twee jaar aan de student toegewezen.

Andere vormen van onderwijs zijn de agogiek lessen en de verpleegkundige vaardigheidslessen.

Ook worden colleges gegeven ter ondersteuning van de lesstof.

In het eerste jaar krijgt de student een bindend studieadvies. De student mag beginnen aan het tweede jaar wanneer hij/zij 42 van de 60 ECTS gehaald heeft en de stage positief is beoordeeld. Als de student na twee jaar de propedeuse niet gehaald heeft, mag hij/zij niet beginnen aan de differentiatiefase (derde en vierde jaar).

(www.hu.nl)

Middenfase jaar

In het tweede jaar worden alle patiëntencategorieën behandeld in het onderwijs. Dit studiejaar bestaat uit vier periodes van tien weken. In drie van de vier periodes staat steeds een andere patiëntencategorie centraal.

In het tweede jaar wordt vooral gewerkt met projectonderwijs. Elke periode wordt een project gedaan, behalve in de stageperiode. De projecten worden met een groepje studenten gemaakt. Het gaat hierbij om het goed met elkaar samen werken om het hele project goed te doorlopen als groep.

In het tweede jaar wordt tijdens de verpleegkundige vaardigheidslessen aandacht besteed aan de voorbehouden handelingen.

Ook in het tweede jaar zijn agogieklessen ervoor om de agogische vaardigheden te leren en deze te oefenen in de lessen.

(www.hu.nl)

Differentiatie jaren

In het derde en vierde jaar van de opleiding volgt de student de tweejarige differentiatiefase. In deze fase wordt dieper ingegaan op het beroep verpleegkunde. Via de differentiatiefase kan de student zich goed voorbereiden op de overstap naar de praktijk. (www.hu.nl)

De opleiding biedt drie differentiaties aan:

1. Algemene Gezondheidszorg AGZ (zorg voor o.a. ziekenhuispatiënten)
2. Geestelijke Gezondheidszorg GGZ (zorg voor o.a. volwassenen en kinderen met een psychiatrische stoornis en zorg voor mensen met een verstandelijke beperking)
3. Maatschappelijke Gezondheidszorg MGZ (zorg voor o.a. het gezonde kind van 0 tot 19 jaar, zorg voor chronisch zieken en ouderen in de thuissituatie en zorg in een huisartsenpraktijk)
(www.hu.nl)

De student kiest één van deze differentiaties, die de student in het derde en vierde jaar verder uitdiept. Binnen de differentiatie krijgt de student ook de ruimte om zich bezig te houden met de onderwerpen waar de interesse van de student naar uit gaat. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de eisen die de opleiding stelt. (www.hu.nl)

In de differentiatiefase krijgt de student in plaats van de studieloopbaanbegeleider een beroepsloopbaanbegeleider. Een beroepsloopbaanbegeleider is een begeleider van het leerproces van de student en wordt voor twee jaar aan de student toegewezen.

In het laatste jaar studeert de student af op de gekozen differentiatie. De student houdt een presentatie waarin hij/zij aantoont dat hij/zij de vaardigheden beheerst en voldoende kennis heeft opgedaan. (www.hu.nl)

De inhoud van het onderwijs en de gebruikte praktijkvoorbeelden komen uit het werkveld van de differentiatie (AGZ, GGZ of MGZ). Het onderwijs is opgebouwd vanuit de verpleegkundige rollen: zorgverlener, regisseur, coach, ontwerper en beroepsbeoefenaar.

In bijlage 4 worden de verschillende rollen toegelicht en hierin worden ook de taken van de verpleegkundige besproken.
(www.hu.nl)

Stage

In het tweede gedeelte van het eerste jaar en in één periode in het tweede jaar wordt door de student een stage van tien weken gelopen.

De student loopt in het derde en het vierde jaar 20 weken stage.
(www.hu.nl)

Minor

Naast het gewone onderwijs moet de student een keuze maken uit minors of keuzecursussen in de zogeheten profileringsruimte. De student moet in deze ruimte 30 ECTS halen. Dit staat gelijk aan 20 weken onderwijs. (www.hu.nl)

Hoofdstuk 5: Rol van de geschiedenis binnen de HBO-V opleiding

Inleiding

Vanuit de literatuur zijn op twee vragen moeilijk antwoord te geven. Dat zijn de vragen:

- Is er binnen de HBO-V opleiding in Utrecht aandacht geweest voor de eigen geschiedenis? Zo ja, hoe heeft deze zich ontwikkeld?
- Waarom is het belangrijk voor de HBO-V student om de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht te kennen?

De projectgroep beantwoordt deze vragen met behulp van interviews. In totaal heeft de projectgroep acht personen geïnterviewd. Huidige docenten zijn geïnterviewd en ook docenten die aan het begin van de HBO-V opleiding les hebben gegeven. Zij zijn voornamelijk geïnterviewd om de informatie in dit verslag aan te vullen in de verschillende hoofdstukken. Ook zijn personen geïnterviewd die een belangrijke rol hebben gespeeld bij de ontwikkelingen binnen de HBO-V opleiding. Daarnaast is Nannie Wiegman geïnterviewd, zij is historicus en expert op het gebied van geschiedenis van de Nederlandse Verpleegkunde. Twee van de geïnterviewden zijn zelf ook student geweest op de HBO-V opleiding. Zo kon het onderwijs van nu vergeleken worden met het onderwijs in het begin van de HBO-V opleiding.

De interviews hebben als doel gehad om de rol van de geschiedenis binnen de HBO-V opleiding duidelijk te maken.

De samenvattingen van de acht geïnterviewden mensen staan beschreven in bijlage 2.

Is er binnen de HBO-V opleiding aandacht geweest voor de eigen geschiedenis?

In de verschillende curricula van de HBO-V opleiding in Utrecht is niets te vinden over dit onderwerp. Nergens staat iets over een vak geschiedenis van de verpleegkunde en al helemaal niet over de geschiedenis van de HBO-V opleiding. Alleen in een rede van Gera Kol uit 1982 staat dat zij binnen een vak aandacht heeft besteedt aan de geschiedenis van de verpleegkunde (Kol, 1982). Bij navraag hierover zei zij het volgende:

'Niet veel, wij hadden een boek Zuster van der Meij en die gaf de geschiedenis van de verpleging weer'. (Uit het interview met Gera Kol, 2007)

In de interviews is naar voren gekomen dat één van de inservice opgeleide mensen wel geschiedenis onderwijs heeft gehad. Wim Speets, zelf een voormalig hoofd van de instelling voor inservice onderwijs, gaf aan dat een bepaald aantal uren geschiedenis onderwijs verplicht is geweest voor de opleidingen. Veel opleidingen hebben moeite gehad met het geven van dit onderwijs, maar het is wel verplicht geweest.

Op de vraag of binnen de HBO-V opleiding aandacht is besteedt aan de eigen geschiedenis hebben de geïnterviewden weinig of helemaal niet geantwoord. Het geschiedenis onderwijs wat gegeven werd, ging over de verpleging in het algemeen. Volgens de geïnterviewden was op de HBO-V opleiding totaal geen aandacht voor de geschiedenis van de HBO-V opleiding zelf. Eén van de geïnterviewden geeft aan dat in de eerste jaren geen onderwijs werd gegeven over het ontstaan van de HBO-V opleiding maar *'dat zat in de vezels van de docenten'* (Uit het interview met Mathilde Bos, 2007). Hierdoor konden de studenten wel wat meekrijgen van de geschiedenis.

Zou er binnen de HBO-V opleiding meer aandacht moeten zijn voor de eigen geschiedenis?

Hierop zijn heel verschillende antwoorden gegeven door de geïnterviewden. Vaak is naar voren gekomen dat niet zozeer aandacht geschonken moet worden aan de geschiedenis van de HBO-V opleiding, maar vooral aan de geschiedenis van de verpleegkunde in het algemeen. Alle acht de geïnterviewden geven aan dat het belangrijk is voor HBO-V studenten om kennis te hebben van de ontwikkelingen binnen de verpleging.

Eén van de geïnterviewden zegt hierover het volgende:

'Het is voor studenten belangrijk om het volgende te weten: Waar komt het beroep vandaan? Waar staan we nu? Waar willen we heen? Wat is er veranderd? Wat is belangrijk in de kern? Je zou rode lijnen moeten weten in de zin van de essentiële dingen in de verpleging, op inhoudelijk gebied dan.' (Uit het interview met Gera Kol, 2007)

Ondanks dat veel verschillende antwoorden zijn gegeven op deze vraag komen de meningen van de verschillende geïnterviewden erg overeen met de bovenstaande uitspraak.

Van de geïnterviewden vinden drie mensen het belangrijk dat ook aandacht besteedt wordt aan de geschiedenis van de HBO-V opleiding zelf. De volgende redenen worden hiervoor gegeven.

- Twee geïnterviewden geven als reden aan: het beter begrijpen van de verschillen tussen de HBO-V opleiding en de MBO-V opleiding.
- Drie geïnterviewden geven als reden aan dat sommige problemen waar de HBO-V student nu mee zit hun oorsprong vinden bij het ontstaan van de HBO-V opleiding. Zoals het feit dat de instellingen vaak de voorkeur geven aan MBO-V studenten in plaats van HBO-V studenten. Door de geschiedenis van de HBO-V opleiding te kennen kan de student de problemen van nu beter begrijpen.

Knelpunten

Als eerste knelpunt wordt genoemd dat drie geïnterviewden vinden dat het geschiedenis onderwijs op dit moment minder belangrijk is. Dit heeft te maken met het aantal contacturen dat nog beschikbaar is voor het onderwijs. Aan het begin van de HBO-V opleiding is dit ongeveer 30 uur per week geweest. Nu is dat acht tot tien uur per week. Wanneer in het onderwijs aandacht wordt besteed aan de geschiedenis zal dit altijd ten koste gaan van iets anders.

Een tweede en laatste knelpunt is dat de geïnterviewden zich afvragen of studenten wel geïnteresseerd zullen zijn in de geschiedenis van de HBO-V opleiding. Alle geïnterviewden geven wel aan het belangrijk te vinden dat de HBO-V studenten iets weten over de eigen geschiedenis van de HBO-V opleiding.

Geschiedenis onderwijs komt vooral aan bij mensen die het zelf een leuk onderwerp vinden. Eén van deze personen komt daarom met het idee van een keuzevak voor de studenten die meer interesse hierin tonen. Bij studenten zou nagegaan moeten worden in hoeverre zij interesse hebben voor het vak geschiedenis.

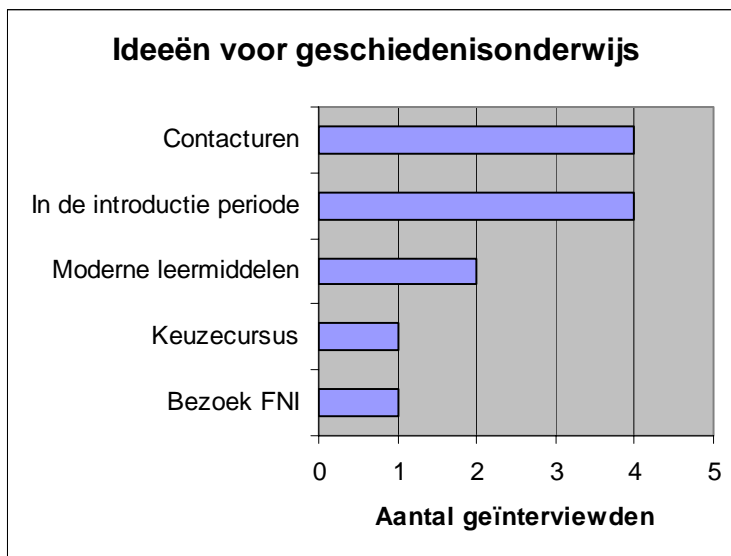
Hoe zou er binnen het onderwijs aandacht besteedt moeten worden aan de geschiedenis?

Nannie Wiegman, directeur van het Florence Nightingale Instituut geeft in een interview met het TVZ aan dat zij vindt dat minimaal één college aan HBO-V'ers gegeven zou moeten worden over de geschiedenis van de HBO-V opleiding (Pasch, 2007).

'Ik zou de geschiedenis van de HBO-V, zeker als je op een HBO-V een eerste college geeft, een eerste college geven om er even aan te snuffelen, wat is de geschiedenis van de verpleging en verzorging? Daarin moet je ook vertellen; dit is jullie geschiedenis' (Uit het interview met Nannie Wiegman, 2007).

Aan de mensen die zijn geïnterviewd is gevraagd wat hun ideeën zijn over hoe geschiedenis in het onderwijs verwerkt zou moeten worden. Deze vraag hebben zes mensen beantwoord. Zij kwamen met de onderstaande ideeën. In de tabel hieronder staan de ideeën van de zes geïnterviewden verwerkt en hoe vaak het idee door de geïnterviewden is genoemd.

- Door middel van contacturen zoals taken tijdens de PGO (Probleem Gestuurd Onderwijs) of colleges.
- Lessen geven in de introductieperiode, het eerste jaar van de HBO-V opleiding.
- Door middel van moderne leermiddelen. Als voorbeeld wordt genoemd het inloggen van studenten op een E-learning programma van het Florence Nightingale Instituut.
- Door middel van een keuzecursus voor mensen die hierin meer geïnteresseerd zijn.
- Een bezoek aan het Florence Nightingale Instituut.

Geïnterviewden hebben één of meerdere van de bovenstaande ideeën aangegeven. Eén van de geïnterviewden suggereerde dat het product van de projectgroep een onderdeel van dat geschiedenisonderwijs zou kunnen zijn.

Verschillende geïnterviewden hebben aangegeven dat het geschiedenisonderwijs jaarlijks kort herhaald of aangevuld zou moeten worden.

Hoofdstuk 6: Het product

Inleiding

Het Florence Nightingale Instituut heeft de projectgroep gevraagd met de gevonden informatie een educatief en creatief product te maken voor het Instituut om de geschiedenis van de HBO-V opleiding voor bezoekers te verduidelijken. De projectgroep heeft gekozen om het product te richten op studenten van de HBO-V opleiding. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat voor een product het is, de motivatie voor dit product wordt uitgelegd en een verantwoording wordt gegeven aan de inhoud van het product.

Het product

Het product zal uit twee delen bestaan. Allereerst zal een kast ingericht worden met daarin objecten die te maken hebben met de HBO-V opleiding. De objecten hebben betrekking op het ontstaan van de HBO-V opleiding en de verdere ontwikkelingen binnen de HBO-V opleiding. Daarnaast zullen informatiebordjes gemaakt worden voor in de kast, zodat de bezoekers van het museum ook tekstueel geïnformeerd worden. Door een combinatie van visuele en tekstuele informatie wordt de bezoeker goed geïnformeerd.

Het tweede gedeelte van het product zal een spel worden. Naast de kast met informatie zal een verpleegkundig uniform komen te hangen. Op dit uniform zullen tien interessante vragen komen te hangen die beantwoord kunnen worden door de bezoekers. Dit zullen tien vragen zijn die betrekking hebben op de HBO-V opleiding. De bezoekers moeten de antwoorden in de informatieve kast opzoeken. Voor deze methode is gekozen omdat de opgezochte informatie op deze manier beter herinnerd wordt. Daarnaast is het interactief en neemt het niet veel tijd in beslag.

Motivatie voor het product

De projectgroep heeft ervoor gekozen een creatief product te maken, omdat dit past bij het museum. Het Florence Nightingale Instituut is een modern museum wat erg levendig is en daar wil de projectgroep verder op ingaan.

Tijdens het eerste bezoek aan het museum kwam de projectgroep tot de conclusie dat veel informatie over de HBO-V opleiding ontbrak. De HBO-V opleiding bestaat nu ruim 35 jaar. In deze jaren hebben veel ontwikkelingen plaatsgevonden die de HBO-V opleiding hebben gemaakt tot wat het nu is. De projectgroep vindt het dan ook belangrijk dat de bezoekers van het museum over de geschiedenis van de HBO-V opleiding geïnformeerd worden. De projectgroep richt zich in het bijzonder op HBO-V studenten, maar het is ook interessant voor andere bezoekers.

Door de combinatie van een spel en een kast met informatie kan de bezoeker de gevraagde antwoorden opzoeken. De bezoeker is daardoor op een actieve manier bezig met de aangeboden informatie. Op deze manier wordt de informatie beter opgenomen.

Herkomst en inhoud van de informatieve kast

De objecten in de informatieve kast zijn op de volgende manier verkregen:

- Uit het archief op de Hogeschool Utrecht
- Objecten van leraren
- Objecten van het Florence Nightingale Instituut

De informatieve kast zal een glazen kast zijn. Dit omdat de projectgroep gezien en gehoord heeft dat de bezoekers vaak in groepjes (studenten en collega's) het museum bezoeken. Door

een kast neer te zetten, gemaakt van glas, kan iedere persoon de objecten en informatie goed bekijken. In deze kast zullen de volgende attributen geplaatst worden:

- Een HBO- V speld (van vroeger en nu)
- Een HBO-V diploma
- Foto's van de HBO-V Utrecht en Leusden
- De logo's van de Hogeschool Utrecht door de jaren heen.
- Tijdsbalk met ontwikkelingen HBO-V

De informatieve tekst die op de informatiebordjes komt te staan in de kast staat vermeld in bijlage 5.

Inhoud van het spel

De vragen uit het spel zijn gebaseerd op de informatie uit het projectverslag. Binnen de projectgroep is gediscussieerd over vragen die interessant en pakkend zijn.

Aan de hand van de objecten en de verzamelde informatie uit het verslag zijn tien vragen opgesteld. De antwoorden op de vragen zijn te vinden in de informatieve kast. Het zijn vijf makkelijke en vijf moeilijke vragen. Dit zodat het antwoord op de vraag toegankelijk is en om de bezoeker te blijven motiveren. De antwoorden staan op de achterkant van het vraagkaartje op zijn kop. Hierdoor is het moeilijker om gelijk het antwoord te bekijken. De vragen staan op gekleurd papier. Voor gekleurd papier is gekozen, omdat de vragen zo beter opvallen bij het witte uniform. Daarnaast zijn de kaartjes geplastificeerd, zodat de kaartjes beter bewaard blijven. De bezoeker begint bij vraag één en gaat verder tot vraag tien.

De projectgroep heeft voor een verpleegkundig uniform gekozen omdat dit opvalt bij het publiek en omdat dit kenmerkend is voor het verpleegkundig beroep. Het uniform is geschonken aan het museum door de projectgroep. Het uniform hangt over een paspop naast de informatieve kast. Het uniform en de informatieve kast zullen te vinden zijn in de gang op het Florence Nightingale Instituut te Zetten. Deze locatie is gekozen omdat hier plek was voor het product en omdat bezoekers hier langs moeten lopen wanneer ze het museum verlaten.

In bijlage 5 staan de tien vragen vermeld die worden gebruikt voor het spel.

Hoofdstuk 7: Conclusie

Inleiding

In dit hoofdstuk zal de hoofdvraag van het project beantwoordt worden.

De hoofdvraag van het project is:

Hoe is de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht ontstaan en hoe komt de geschiedenis terug in de huidige HBO-V opleiding?

Hoe is de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht ontstaan?

In 1921 kwam de erkenning dat verpleegkundigen een goede opleiding nodig hadden, dit leidde tot de totstandkoming van de Wet tot Bescherming van het diploma voor ziekenverpleging.

In 1966 werd de Commissie Hogere Beroepsopleiding Verpleging ingesteld. Deze commissie legde het fundament voor de ingang tot verpleegkunde. Door de complexiteit en het groter worden van de instellingen, was behoefte aan professionalisering van het beroep. Tevens moesten de schoolverlaters met een HAVO of VWO diploma noodgedwongen een inservice opleiding volgen. Dit betekende dat zij onder hun niveau studeerden. Door deze twee punten is de commissie in het leven geroepen.

In 1969 kwam die Commissie Hogere Beroepsopleiding met het eindrapport, ook goed bekend als het HBO-V rapport. In de eerste plaats moest gebroken worden met het inservice onderwijs. Daarna was het de bedoeling om alle leerstof in combinatie aan te bieden en ten derde moest de leerstof afgestemd worden op leerlingen met een HAVO en VWO diploma.

Aan de hand van dit eindrapport werd de Commissie Overleg Onderwijs Volksgezondheid (C.O.O.V.) aangesteld. Ze publiceerde in 1971 het C.O.O.V. rapport, dit werd gezien als de leidraad voor het nieuwe opleidingsmodel HBO-V.

In september 1972 startten twee scholen in Nederland met de opleiding.

Verskillende ontwikkelingen uit de geschiedenis hebben de huidige HBO-V opleiding gevormd.

Hoe komt de geschiedenis terug in de huidige HBO- V opleiding?

In de verschillende curricula van de opleiding in Utrecht is niets te vinden over dit onderwerp. Nergens staat iets over een vak geschiedenis van de verpleegkunde en al helemaal niet over de geschiedenis van de HBO-V opleiding.

Het blijkt dat in de inservice opleiding wel een richtlijn is geweest waarin heeft gestaan dat geschiedenislessen gegeven moesten worden.

In de HBO-V opleiding is altijd weinig aandacht geweest voor geschiedenis van de verpleging in het algemeen en de geschiedenis van de HBO-V opleiding zelf.

Alle geïnterviewden vinden het een belangrijk onderwerp en zijn met verschillende ideeën gekomen hoe het geschiedenisonderwijs vorm gegeven kan worden. Toch worden ook een aantal knelpunten aangegeven, zoals te weinig contacturen om het vak goed te kunnen geven en de geïnterviewden vragen zich af of studenten zich wel voldoende interesseren voor de geschiedenis.

Aan de mensen die zijn geïnterviewd is gevraagd wat hun ideeën zijn over hoe geschiedenis in het onderwijs verwerkt zou moeten worden. Deze vraag hebben zes mensen beantwoord. Zij kwamen met de volgende ideeën:

- Door middel van contacturen zoals taken tijdens de PGO (Probleem Gestuurd Onderwijs) of colleges.
- Lessen geven in de introductieperiode, het eerste jaar van de HBO-V opleiding.
- Door middel van moderne leermiddelen. Als voorbeeld wordt genoemd het inloggen van studenten op een E- learning programma van het Florence Nightingale Instituut.
- Door middel van een keuzecursus voor mensen die meer geïnteresseerd erin zijn.

- Een bezoek aan het Florence Nightingale Instituut

In de toekomst kan hier meer aandacht aan worden besteedt. Hierbij moet een onderscheid worden gemaakt tussen de geschiedenis van de verpleging en de geschiedenis van de HBO-V opleiding.

Hoofdstuk 8: Aanbevelingen

De projectgroep doet naar aanleiding van het project de volgende aanbevelingen:

- Een project naar de geschiedenis van andere HBO-V opleidingen in Nederland. Nijmegen kan hiervoor een belangrijke startplaats zijn omdat dit naast Utrecht de andere eerste HBO-V opleiding was.
Dit om een completer beeld te maken van de geschiedenis van de HBO-V opleiding.
- Meer aandacht besteden aan het geschiedenisonderwijs binnen de HBO-V opleiding. Vooral aan de geschiedenis van de verpleging in het algemeen. Zodat studenten zich bewust zijn van waar het vak verpleegkunde vandaan komt.
- Bij HBO-V studenten nagaan, door middel van enquêtes, in hoeverre zij interesse hebben om onderwijs te krijgen over de geschiedenis van de verpleging in het algemeen en geschiedenis over de HBO-V opleiding.
- Op de HBO-V opleiding zal gekeken moeten worden hoe geschiedenisonderwijs verwerkt kan worden in het curriculum zonder dat dit gevolgen zal hebben voor andere belangrijke vakken.
- Op de HBO-V opleiding kan gekeken worden hoe de geschiedenislessen vorm gegeven kunnen worden. In dit verslag zijn een vijftal suggesties daarover gedaan. De suggesties waren onder andere: door middel van contacturen zoals taken tijdens het PGO of colleges, lessen geven in het eerste jaar, door middel van moderne leermiddelen bijvoorbeeld inloggen op E-learning programma van het Florence Nightingale Instituut, het aanbieden van een keuzecursus en als laatste suggestie een bezoek aan het Florence Nightingale Instituut.
- Uit de interviews is gebleken dat kennis van de geschiedenis van de HBO-V opleiding kan helpen bij het begrijpen van de verschillen tussen de HBO-V opleiding en de inservice opleiding. De projectgroep is van mening dat dit belangrijk is om mee te nemen in het geschiedenisonderwijs.

Discussie

Dit project is goed verlopen. Met veel plezier is gewerkt aan dit project. De samenwerking onderling in de projectgroep, met de begeleidster binnen de Hogeschool Utrecht en de opdrachtgevers binnen het Florence Nightingale Instituut was erg goed. Veel mensen hebben hulp geboden bij het geven en zoeken van informatie.

Tijdens het maken van het project zijn een aantal verbeterpunten naar voren gekomen. Deze hadden betrekking op het zoeken naar informatie en het maken van het verslag. Deze staan hieronder beschreven.

- De belangrijkste vijand van dit project was tijd. De projectgroep had maar tien weken ter beschikking om het gehele project met archiefwerk, interviews en productontwikkeling te voltooien. Die tijdsfactor komt in nagenoeg alle discussiepunten terug.
- Voor dit project is maar één archief bekeken, namelijk dat van de Hogeschool Utrecht. Hier was gelukkig erg veel nuttige informatie te vinden. De tijd om die informatie aan te vullen met materiaal uit andere archieven was niet genoeg. Andere archieven hadden kunnen zijn: het documentatiecentrum van het Florence Nightingale Instituut en het archief van de Hogeschool Nijmegen. Dat is jammer want het is bij de projectgroep bekend dat daar ook interessante stukken te vinden zijn.
- Om een volledig beeld te krijgen van het ontstaan en de ontwikkeling van de HBO-V had ook naar andere HBO-V opleidingen gekeken kunnen worden. Te beginnen bij de andere eerste HBO-V, de HBO-V Nijmegen.
- Voornamelijk zijn (voormalig) docenten geïnterviewd. Het project was vollediger geweest als meer oud-studenten en leidinggevenden bij het project waren betrokken. Meer mensen hadden aan dit project mee willen werken, maar daar was helaas geen ruimte meer voor om ze in te plannen.
- Het is voor de gehele projectgroep de eerste keer geweest dat ze kennis hebben gemaakt met historisch onderzoek. Daarover wordt geen onderwijs binnen de HBO-V opleiding aangeboden in tegenstelling tot andere soorten van onderzoek. Veel hulp is aangeboden bij het maken van het project. Ook heeft de projectgroep weinig ervaring met het doen van interviews en het ontwikkelen van een spel. Dit zijn allemaal vaardigheden die nu enige tijd hebben gekost om te ontwikkelen, maar bij een volgend project waarschijnlijk beter zullen gaan.

Dankbetuiging

Aan een project als deze werken meer mensen mee dan alleen de leden van de projectgroep. Veel verschillende mensen waren bereid een deel van hun tijd te steken in dit project. We willen hen allemaal bedanken voor hun energie, enthousiasme en nuttige tips. Een aantal van hen willen we in het bijzonder bedanken.

Binnen de Hogeschool Utrecht heeft Petra van Jaarsveld veel voor ons gedaan. Als onze begeleider heeft ze enerzijds heel kritisch naar alle door ons geschreven stukken gekeken. Anderzijds gaf ze veel nuttige informatie en introduceerde ze ons bij de juiste mensen. Vervolgens willen we Geertje Lambermont en Jelle Verhoeks bedanken, die vanuit het Florence Nightingale Instituut met ons mee hebben gedacht en mee hebben geholpen. Ze hebben ons met een paar belangrijke mensen in contact gebracht en zaken geregeld voor het ontwikkelen van het spel.

Margot Loop willen we bedanken voor het toegang geven tot het archief van de Hogeschool Utrecht en vooral voor alle hulpvaardigheid bij het doorzoeken van de documenten.

Veel dank gaat uit naar de mensen die we hebben mogen interviewen: Jan Visser, Ilse Arts, Aty Jansen, Gera Kol, Nannie Wiegman, Wim Speets, Marjan Nekkers en Matilde Bos. Ieder van jullie gaf ons net weer een ander beeld van de tijd waarin jullie een rol speelden. Voornamelijk als docent maar ook als student, leidinggevende en historica. We hebben helaas door tijdgebrek niet iedereen kunnen interviewen die mee wilde werken. We hebben daarom mensen moeten afzeggen. Bij dezen willen we ook hen bedanken voor hun enthousiasme voor het project.

Samenvatting

Dit projectverslag is gemaakt door zes HBO-V studenten. Het project is in samenwerking met de Hogeschool Utrecht en het Florence Nightingale Instituut te Zetten.

De vraagstelling van het project is:

Hoe is de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht ontstaan en hoe komt de geschiedenis terug in de huidige HBO-V opleiding?

Het projectverslag is ontstaan door literatuur te raadplegen. De literatuur is uit het archief van de Hogeschool Utrecht gehaald en daarnaast zijn acht verschillende personen geïnterviewd.

Tevens is een product ontwikkeld voor het Florence Nightingale Instituut. Zo is geprobeerd om de HBO-V opleiding binnen het instituut een eigen plek te geven.

De afkorting "HBO" staat voor Hoger Beroepsonderwijs, het kerndoel van hoger beroeps onderwijs is een combinatie van onderwijzen van vakkennis en denkstrategieën (om die kennis op te bouwen, te veranderen en te gebruiken).

De afkorting "HBO-V" staat voor Hoger Beroepsopleiding Verpleegkunde, een opleiding op niveau vijf.

Het verpleegkundig beroep is al eeuwen oud, verplegen werd vroeger gedaan door directe naasten of stamgenoten.

In 1921 kwam de erkenning dat verpleegkundigen een goede opleiding nodig hadden, dit leidde tot de totstandkoming van de Wet tot Bescherming van het diploma voor ziekenverpleging.

In 1966 werd de Commissie Hogere Beroepsopleiding Verpleging ingesteld. Deze commissie legde het fundament voor de ingang tot verpleegkunde. Door de complexiteit en het groter worden van de instellingen, was behoefte aan professionalisering van het beroep. Tevens moesten de schoolverlaters met een HAVO of VWO diploma noodgedwongen een inservice opleiding volgen. Dit betekende dat zij onder hun niveau studeerden. Door deze twee punten is de commissie in het leven geroepen.

In 1969 kwam die Commissie Hogere Beroepsopleiding met het eindrapport, ook goed bekend als het HBO-V rapport. In de eerste plaats moest gebroken worden met het inservice onderwijs. Daarna was het de bedoeling om alle leerstof in combinatie aan te bieden en ten derde moest de leerstof afgestemd worden op leerlingen met een HAVO en VWO diploma.

Aan de hand van dit eindrapport werd de Commissie Overleg Onderwijs Volksgezondheid (C.O.O.V.) aangesteld. Ze publiceerde in 1971 het C.O.O.V. rapport, dit werd gezien als de leidraad voor het nieuwe opleidingsmodel HBO-V.

In september 1972 startten twee scholen in Nederland met de opleiding. De projectgroep richt zich op de Hogeschool Utrecht.

In het begin was de HBO-V opleiding een tamelijk gesloten gemeenschap. Het eerste jaar studeerden maar 84 studenten aan de HBO-V opleiding. Naarmate de opleiding zich steeds verder ontwikkelde kwamen steeds meer studenten om opgeleid te worden voor verpleegkundige.

In het begin wisten de docenten niet wat van hen verwacht werd. De docenten hadden veel ideeën, maar ze wisten niet hoe dit omgezet kon worden in lesvormen. Naarmate de jaren vorderde ging het steeds beter.

De HBO-V opleiding koos ervoor om in samenwerking met de praktijk de verpleegkundige werkmethoden vorm te geven en te ontwikkelen. Een andere belangrijke ontwikkeling in het begin was de training sociale vaardigheden. Tijdens de eerste diploma uitreiking in 1976 was hier commentaar op.

Teveel aandacht was uitgegaan naar de sociale vaardigheden en te weinig aandacht werd

geschonken aan kennis en vaardigheidsbeheersing. De docenten hebben deze kritiek meegenomen en zijn kritisch gaan kijken naar de inhoud van het onderwijsprogramma. In 1978-1979 hebben de docenten en studenten samen naar het onderwijs gekeken, omdat veel onvrede binnen het onderwijs heerste. Het onderwijs kreeg toen een meer integratieve vorm. De opleiding bestond in 1978-1979 uit drie componenten theoretische vorming, begeleiding en praktijkleersituaties. Het onderwijs werd in de loop van de jaren steeds duidelijker en aangepast aan de eisen die aan de verpleegkundigen en studenten werden gesteld. In 1982 - 1983 heeft in het onderwijs veel meer integratie en praktische samenwerking plaatsgevonden. Ook met de praktijk werden projecten opgesteld, zodat praktijk en theorie meer op elkaar gingen aansluiten. Het onderwijs bestond uit vakken en naast de sociale vaardigheden was ook aandacht voor het vaardigheidsonderwijs en het krijgen van verpleegkundige kennis. In de jaren 90 kwam een steeds strengere en duidelijkere wetgeving voor HBO onderwijs. Hierdoor werd de HBO-V opleiding gedwongen om de school transparant te maken met een duidelijke structuur. In 1995-1996 werd een nieuwe organisatiestructuur ingevoerd, de AOV, wat staat voor Afdeling Opleidingen Verpleegkunde. Dit project had tot doel om adequaat te kunnen reageren op ontwikkelingen en veranderingen in het onderwijs in het algemeen en van het verpleegkundig onderwijs in het bijzonder. In 1997 werd een nieuw project opgezet genaamd het TOV. Dit staat voor Toekomst Opleidingen Verpleegkunde. Dit project werd opgezet omdat nieuwe eisen werden gesteld aan het HBO niveau door het ministerie van Onderwijs. Door de jaren heen is de Hogeschool Utrecht veel individualistischer geworden. Volgens vele (oud) docenten komt de school steeds verder af te staan van de oude idealen. Het primaire proces en de student staan steeds minder centraal dan in de jaren 70/80. In 2004 werd een nieuw opleidingstelsel ingevoerd. Het competentiegericht leren werd een nieuw fenomeen en werd bekritiseerd en geprezen.

De HBO-V opleiding kan in verschillende leerwegen gevolgd worden. Dit kan in de volgende vormen: voltijd, duaal, deeltijd, voltijd vrijstelling, duale vrijstelling en versnelde route. Sinds 2004 werkt de HBO-V opleiding met competentiegericht leren. Het competentiegericht onderwijs bestaat uit 12 kerncompetenties. Deze 12 kerncompetenties zijn onderverdeeld onder vijf rollen. De rol van zorgverlener, rol van regisseur, rol van coach, rol van ontwerper en rol van beroepsbeoefenaar. Het eerste jaar wordt propedeusejaar genoemd. Het tweede jaar is de middenfase en het derde en vierde jaar is de differentiatiefase. Elk jaar heeft zijn eigen onderwijs. Het eerste jaar werkt met probleemgestuurd onderwijs. In het tweede jaar heeft de HBO-V student vooral projectonderwijs en in het derde en vierde jaar wordt onderwijs gegeven aan de hand van de vijf rollen. Drie differentiatierichtingen worden in de laatste twee jaar aangeboden; de Algemene Gezondheidszorg (AGZ), de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en de Maatschappelijke Gezondheidszorg (MGZ). In het eerste en tweede jaar loopt de student tien weken stage per jaar, in het derde en vierde jaar loopt de student 20 weken stage per jaar.

Het blijkt dat in de inservice opleiding wel een richtlijn is geweest waarin heeft gestaan dat geschiedenislessen gegeven moesten worden. In de HBO-V opleiding is altijd weinig aandacht geweest voor geschiedenis van de verpleging in het algemeen en de geschiedenis van de HBO-V opleiding zelf. Alle geïnterviewden vinden het een belangrijk onderwerp en zijn met verschillende ideeën gekomen hoe het geschiedenisonderwijs vorm gegeven kan worden. Maar ook worden een aantal knelpunten aangegeven, zoals dat het onderwijs te weinig contacturen heeft om het vak

goed te kunnen geven en de geïnterviewden vragen zich af of studenten zich wel voldoende interesseren voor de geschiedenis.

Voor het Florence Nightingale Instituut is een educatief en creatief product ontwikkeld om de geschiedenis van de HBO-V voor bezoekers te verduidelijken. Dit product bestaat uit twee delen, een vitrinekast met HBO-V objecten en een spel om de kennis van de bezoekers te testen.

Literatuurlijst

Geraadpleegde literatuur:

- Boekholt L., Woudenberg F., *Projectdocument toekomst opleidingen verpleegkunde*, Utrecht, februari 1997
- Broeken R., Boer S., Wit M. de. *De verpleegkundige als regisseur*. ThiemeMeulenhoff, Utrecht / Zutphen, 2006.
- Hadders L., *Een nieuw fenomeen in het verpleegkundig onderwijs, "de instroom" HBO-V*. Amsterdam, jaartal onbekend
- Ham H. van der, Pool J., Vaessen J. *De verpleegkundige als coach*. ThiemeMeulenhoff, Utrecht / Zutphen, 2006.
- *Hogere Beroepsopleiding Verplegende Eindrapport van de Commissie*, staatsuitgeverij 1969
- Hogere School voor Gezondheidszorg, afdeling HBO-V, *Leerplan HBO-V*. Leusden, juni 1983
- Hogeschool Utrecht, *30 jaar Hogere Beroepsopleiding Verpleegkunde*, Drukkerij Zuidam & Uithof, Utrecht, 2002
- Hogeschool van Utrecht, *Innovatieproject, Toekomst Opleidingen Verpleegkunde (TOV)II*, februari 1998
- Hunink G., Bijl J. van der, Cusveller B., Linge R. van, Polhuis D. *De verpleegkundige als beroepsbeoefenaar*. ThiemeMeulenhoff, Utrecht / Zutphen, 2006.
- Kol G.J., Meijnen N. *Rede ter gelegenheid van het tweede lustrum van de HBO-V te Leusden*. Leusden, 11 december 1982
- Kruijswijk Jansen J., *Onderwijskundig monster of voorbereiding op zelfstandige beroepsuitoefening? Vijfentwintig jaar HBO-V*. TVZ, Vol 108, nr. 24, p 744-748, 1998
- Lemmens C., *Historie van de HBO-V*, 1985
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Ministerie OC&W, *Gekwalificeerd voor de toekomst: kwalificatiestructuur en eindtermen voor verpleging en verzorging*. Hageman, Zoetermeer, 1996
- Nedermeijer J., Pilot A., *Beroepscompetenties en academische vorming in het hoger onderwijs*. Wolters Noordhoff Groningen 2000
- Pasch van de T. , *'De geschiedenis van V&V tot een serieus item maken'*, TvZ, Nr. 6, 20-22, 2007
- Romme S., Nijhuis Jan, *Samenwerkend leren in afstudeerkringen*. Noordhoff Wolters Groningen, 2000
- *Samenvatting van de overleggingen en konklusies van de subkommissie van de C.O.O.V. inzake de hogere beroepsopleiding voor verplegende*, februari 1971
- Schoot T., Danen-de Vries S., Ham H. van der, Jonkers A., Koetsenruijter R., Swieten B. van. *De verpleegkundige als ontwerper*. ThiemeMeulenhoff, Utrecht / Zutphen, 2006.
- Schoot T., Ham H. van der, Pool J., Vaate E. bij de, Vaessen J., Danen-de Vries S. *De verpleegkundige als zorgverlener*. ThiemeMeulenhoff, Utrecht / Zutphen, 2006.
- Stichting Hogeschool voor Gezondheidszorg, *Jaarverslag Ontwikkelingen 1978-1979 veranderingen / verbeteringen HBO-V*. Utrecht, juni 1980
- Studiegids Hogeschool voor Gezondheidszorg, *Korte historie, 1978-1979*
- Verbeek C.A.M., *Ontwikkelingen in het verpleegkundig beroep*, uitgave nr. 2, tweede druk, jaartal onbekend
- Verbeek C.A.M., *Toespraak ter gelegenheid van de diplomering van de HBO-V – eerste groep*. Leusden, 14 juni 1976
- Voorbereiding Werkgroep Verpleegkundig Beroepsprofiel, 1984

- Wiegman N., *Verpleegkundig-historisch onderzoek in Nederland: een uitdaging*. *Verpleegkunde*, november 2005-20 nr. 4

Geraadpleegde Internetadressen:

- www.avvv.nl, geraadpleegd op 18 december 2007
- www.hu.nl, geraadpleegd op 10 december 2007 en 17 januari 2008
- www.hu.nl/studiekiezen, geraadpleegd op 6 december 2007
- www.hbo-raad.nl, geraadpleegd op 15 januari 2008
- Peet R. van der, digitaal boek *Studie- en loopbaanoriëntatie voor HBO-Verpleegkundigen*, jaartal onbekend

Bijlagen

Hieronder een overzicht van de bijlagen:

Bijlage 1: Plan van aanpak

Bijlage 2: Samenvattingen van de interviews

Bijlage 3: Verantwoording dataverzameling

Bijlage 4: Rollen van de verpleegkundige

Bijlage 5: De informatieve teksten voor in de kast en de vragen bij het spel

Bijlage 1: Plan van aanpak

Plan van aanpak

“Kennis van het verleden biedt inzicht in het heden!”

Instituut Verpleegkunde Studies
Hogeschool Utrecht, HBO-V

Florence Nightingale Instituut

Projectgroep 16
Christa Elzenga
Ellen Kerkhof
Karlijn Moorman
Leon van Nuland
Renee Smulders
Maaïke Vintges

Projectbegeleider Hogeschool Utrecht:
Drs. Petra van Jaarsveld

Opdrachtgever Florence Nightingale Instituut:
Drs. Geertje Lambermont

Periode:
12 November 2007 – 1 Februari 2008

Inhoudsopgave

Inleiding	46
Motivatie	46
Florence Nightingale Instituut	46
Instellingsvraag	47
Onderwerp en afbakening.....	47
Verpleegkunde	47
Geschiedenis.....	47
Vraagstelling van het project:.....	47
Deelvragen:	47
Doelstelling van het project.....	48
Doelgroep	48
Historisch onderzoek.....	48
Gegevensverzameling.	48
De literatuurstudie en zoekstrategie	49
Documentenstudie	49
Interviewmethodiek	50
Ontwikkeling van product.....	51
Presentatie van de resultaten	52
Matrix van de tijdsplanning	52
Geraadpleegde literatuur	53

Inleiding

Voor U ligt het plan van aanpak van ons afstudeerproject wat de projectgroep zal gaan uitvoeren. De projectgroep bestaat uit 6 HBO-V (Hoger Beroeps Onderwijs Verpleegkunde) studenten. Dit project is in samenwerking met Hogeschool Utrecht en het Florence Nightingale Instituut.

De vraagstelling van dit project is:

Hoe is de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht ontstaan en hoe komt de geschiedenis terug in de huidige HBO-V opleiding?

Deze vraagstelling is geformuleerd aan de hand van de instellingsvraag en zal verder toegelicht worden in het hoofdstuk "instellingsvraag". Dit plan van aanpak geeft duidelijk inzicht hoe de aankomende 10 weken er uit zullen gaan zien. Het zal de projectgroep helpen de verschillende fasen van dit project chronologisch te doorlopen. In dit plan zal naar voren komen wat de instellingsvraag is en hoe daar een projectvraag uit geformuleerd is. Er wordt nader omschreven wie de doelgroep is en wat de populatie is waar het project zich op richt. Tevens wordt er in dit plan beschreven wat de methode is die de projectgroep gaat volgen tijdens het project en waarom, en de wijze waarop dit project uitgevoerd zal worden.

Het Florence Nightingale Instituut is al jaren een kennis centrum over het verpleegkundig beroep. Er is daar veel historisch onderzoek gedaan en er wordt in het museum een duidelijk beeld geschept over het ontstaan van het verpleegkundig beroep. Er is binnen het Florence Nightingale Instituut informatie bekend over het ontstaan van de HBO-V opleiding, alleen moet deze informatie nog ontsloten worden voor het publiek. De informatie is wel aanwezig in het documentatiecentrum van het Florence Nightingale Instituut, maar deze is (nog) niet te zien in de exposities.

Motivatie

Het is belangrijk om een project uit te voeren over een onderwerp waar belangstelling voor is binnen de projectgroep. Alle leden van de projectgroep hadden de voorkeur voor dit onderwerp. Zo is ook de projectgroep tot stand gekomen. De projectgroep vindt het interessant om de methodiek van historisch onderzoek te gebruiken bij het op zoek gaan naar literatuur over de geschiedenis van de HBO-V. Bezig zijn met de methodiek van historisch onderzoek is nieuw voor ons allen. Binnen de opleiding is dit nog niet aan bod gekomen en daardoor is de projectgroep erg gemotiveerd.

Florence Nightingale Instituut

Het Florence Nightingale Instituut is een museum over het verpleegkundig beroep. Het Florence Nightingale Instituut houdt zich bezig met educatie, documentatie en exposities. Op 11 mei 2007 heeft het instituut de naam Florence Nightingale Instituut gekregen. Op 12 mei 2007 werd het Florence Nightingale Instituut geopend voor publiek.

Voor studenten en scholieren zijn er verschillende educatieve programma's. Een voorbeeld hiervan is de insinetour. Hierbij moeten de leerlingen met een vragenlijst door het museum heen lopen waarbij zij op belangrijke gebeurtenissen gewezen worden.

Het Florence Nightingale Instituut ontvangt een breed publiek; VMBO leerlingen, MBO verpleegkunde, HBO verpleegkunde studenten, maar ook bedrijven en publiek. Ook doen ze externe projecten zoals Zusters on Tour.

Het Florence Nightingale Instituut wil graag meer samenwerking met VMBO scholen en MBO en HBO scholen voor verpleegkunde.

Instellingsvraag

Het Florence Nightingale Instituut wil graag dat de studenten een bijdrage leveren aan het educatiecentrum van het Instituut. De opdracht aan de studentengroep luidt:

- 1 Geef antwoord op de vraag: "Hoe ziet de geschiedenis van de HBO-V opleiding eruit?"
- 2 Maak hierbij gebruik van literatuur en documentatie.
- 3 Verwerk deze informatie in een verslag.
- 4 Ontwikkel een product hiervan, wat gebruikt kan worden als educatiemateriaal voor bezoekers van het Instituut.

Onderwerp en afbakening

Om tot een juist geformuleerde vraagstelling en deelvragen te komen is er gebrainstormd in drie categorieën. De volgende onderwerpen zijn gekozen: 'HBO', 'Verpleegkunde' en 'Geschiedenis'. Deze onderwerpen zijn gekozen omdat dit de belangrijkste onderwerpen zijn uit de instellingsvraag. Deze drie woorden zijn in een schema gezet. Bij elk onderwerp zijn er woorden en deelonderwerpen bedacht die hierbij pasten om een goede vraagstelling en deelvragen te kunnen bedenken.

Na het brainstormen over de onderwerpen en deelonderwerpen is hieruit het volgende schema gekomen:

<u>HBO</u>	<u>Verpleegkunde</u>	<u>Geschiedenis</u>
- Wat is HBO?	- Verschillende opleidingen	- 1972
- Het ontstaan?	- Ontwikkelingen	- Welk tijdperk?
- Waarom?	- Ontstaan verpleegkunde	- Florence Nightingale
- Wanneer?	- Positie verpleegkundige	- Invloed van het verleden op de toekomst?

Vraagstelling van het project

De volgende vraagstelling is hieruit ontstaan:

Hoe is de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht ontstaan en hoe komt de geschiedenis terug in de huidige HBO-V opleiding?

Deelvragen

1. Wat is een HBO opleiding?
2. Wat is een HBO-V opleiding in Utrecht? (een taakomschrijving van een verpleegkundige)
3. Wanneer begint de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht?
4. Waarom is de HBO-V opleiding ontstaan in Utrecht?
5. Welke veranderingen heeft de HBO-V opleiding doorgemaakt (maatschappelijk, sociaal, economisch) in Utrecht?
6. Waarom is het belangrijk voor de HBO-V student om de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht te kennen?
7. Is er binnen de HBO-V opleiding in Utrecht aandacht geweest voor de eigen geschiedenis? Zo ja, hoe heeft deze zich ontwikkeld?

Verantwoording: er is gekozen, na overleg met het Florence Nightingale Instituut, kort in te gaan op de inservice opleiding voor 1972.

Doelstelling van het project

Het doel van dit project is om HBO-V studenten meer kennis te geven over de geschiedenis van de HBO-V opleiding door middel van een bijbehorend product.

Doelgroep

Het project wat de aankomende 10 weken plaats gaat vinden is gericht op HBO-V studenten die aan de Hogeschool Utrecht studeren. Het uiteindelijke product zal bestemd zijn voor HBO-V studenten die het Florence Nightingale Instituut bezoeken.

Historisch onderzoek

Om de professionaliteit van de verpleegkundige beroepsgroep op peil te houden, is historische kennis van de gezondheidszorg en van de verpleegkundige beroepsgroep in het bijzonder van belang. Historisch bewustzijn en historische kennis zijn dus onmisbaar voor een volwaardig professionele beroepsgroep.

Er wordt weinig historisch onderzoek gedaan naar het eigen verleden. In Nederland is literatuur over de geschiedenis van verpleging dun gezaaid. (Wiegman, 2005)

Er is over de geschiedenis van de verpleging in Nederland weinig geschreven. Behalve de literatuur zijn er ook bronnen nodig.

Primaire bronnen: zoals brieven, notulen en contracten.

Secundaire bronnen: Dit zijn bronnen uit eerste hand, na interviews, maar zijn altijd gekleurd en dienen uitsluitend te verlevendigen of ter aanvulling van de primaire bronnen.

Bij onderzoek zijn kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden onmisbaar. Meten, tellen en statistisch bewerken, maar ook veldwerk en interviews vormen de basis van het onderzoek. Het is niet eenvoudig om kwantitatieve data te vinden, het is helemaal lastig om kwalitatieve gegevens op te sporen, maar dit is wat historisch onderzoek nu juist zo spannend maakt. (Wiegman, 2005)

Ook is beeldmateriaal aanvullende informatie over de geschiedenis van de verpleging en vandaag de dag biedt internet ook een enorme bron van feiten en informatie. Het is erg belangrijk om duidelijk te krijgen wie de auteur is.

Historisch onderzoek leidt ook nooit tot dé geschiedenis, maar altijd tot "een" geschiedenis van iets. Als je die opvatting aanhangt, hoeft het ook niet bedreigend te zijn als een paar onderzoekers met hetzelfde onderwerp bezig zijn. (Wiegman, 2005)

Gegevensverzameling

Voor dit project wordt gebruik gemaakt van drie verschillende methoden:

- Een literatuurstudie naar de geschiedenis van de HBO-V.
- Interviews met mensen die betrokken zijn geweest bij de het ontstaan van de HBO-V, de ontwikkeling ervan of bij het huidige onderwijs.
- Een documentenstudie.

Aan de geïnterviewde zal ook gevraagd worden of hij/zij nog documentatie heeft uit het verleden. Dit zal gedaan worden om het historisch onderzoek interessanter en spannender te maken. De personen die geïnterviewd worden zijn secundaire bronnen. Dit zijn bronnen uit eerste hand, maar zijn altijd gekleurd en dienen uitsluitend te verlevendigen of ter aanvulling van de primaire bronnen.

Primair bronnenmateriaal, zoals bijvoorbeeld correspondentie, notulen, lesmateriaal, bevindt zich waarschijnlijk in het archief van Verpleegkunde. (Wiegman, 2005)

Er is gekozen voor deze drie methoden omdat een literatuurstudie alleen onvoldoende informatie oplevert. Uit een artikel van Nannie Wiegman, directeur van het Florence Nightingale Instituut, blijkt dat er vooral in Nederland weinig literatuur te vinden is over de historie van de verpleegkunde. In het buitenland is er meer informatie beschikbaar (Wiegman, 2005). Omdat dit

project zich echter richt op een Nederlandse ontwikkeling kan daar geen gebruik van gemaakt worden.

De literatuurstudie en zoekstrategie

Volgens de literatuur is er weinig geschreven materiaal beschikbaar over de geschiedenis van de HBO-V opleiding. Er zijn slechts enkele boeken over geschreven.

In het schema, in de paragraaf 'onderwerp en afbakening' (zie pagina 6 het schema), staan de woorden waarmee gezocht gaat worden in bijvoorbeeld een archief.

De projectgroep zal ook de volgende informatiebronnen op internet raadplegen: Google, Yahoo, Google Scholar, Invert, Nederlandse Onderzoek Databanken, Scirus, LEVV en catalogi van de Hogeschool van Utrecht.

Om een goed overzicht te krijgen van de beschikbare informatie zal de projectgroep veelal zoeken in elektronische bestanden en catalogi.

Hieronder staat de zoekstrategie in een schema verwerkt.

	HBO	HBO-V	Geschiedenis	Ontwikkelingen	Kennis
Invert	184	15	521	645	889
Nederlands Onderzoek Databank	27	1	0	0	0
DocOnline databank	86	3	730	11	164
www.bsl.nl	50	50	0	0	0

	HBO	HBO-V	Ontwikkelingen	Kennis
www.levv.nl	78	53	23	15

Bij het zoeken naar literatuur moet op een paar punten gelet worden:

- Is het archief ontsloten, hiermee wordt bedoeld in hoeverre het gecategoriseerd is. In verband met de tijdsdruk op het project kan dit een reden zijn om te besluiten een archief niet te gebruiken.
- Er moet niet alleen gezocht worden naar informatie over verpleegkunde zelf. Ook bronnen rondom verpleegkunde kunnen handig zijn om naar te kijken.

De zoektocht zal zich richten op informatie uit de periode vanaf 1972 tot nu, het moment dat de eerste HBO-V is opgericht, met een kleine introductie van de inservice opleiding voor 1972.

Documentenstudie

Bij dit project kan gebruik worden gemaakt van verschillende informatiebronnen. De boeken die voor dit project bruikbaar kunnen zijn, zijn opgenomen in de literatuurlijst. Er moet ook gezocht worden in de archieven. Te denken valt aan het archief van het Florence Nightingale Instituut en aan het archief van de Hogeschool Utrecht, de eerste HBO-V is namelijk opgegaan in deze onderwijs instelling.

Doordat het belangrijk is om de primaire bronnen te vinden is de projectgroep navraag gaan doen naar het archief van de Hogeschool Utrecht. Zij werden door verwezen naar het verpleegkundig secretariaat. Het verpleegkundig secretariaat heeft de projectgroep doorverwezen naar de beheerder van het archief van de Hogeschool Utrecht. Er is contact opgenomen met de beheerder van het archief en inmiddels zijn er 2 leden van de projectgroep in het archief geweest en hebben zij veel bruikbare documenten kunnen kopiëren.

De projectgroep gaat zorgvuldig zoeken naar goede literatuur. Zij letten hierbij op waar de bron vandaan komt, de auteur van de bron, wat voor bronnen het zijn (primaire of secundaire

bronnen). Tevens letten zij erop dat de gevonden literatuur daadwerkelijk van toepassing is op de deelvragen en de vraagstelling van het project.

Interviewmethodiek

Voor dit project zullen er interviews plaatsvinden. Dit zal gedaan worden om inzicht te krijgen in de geschiedenis van de HBO-V. De volgende personen hoopt de projectgroep te gaan interviewen. Van sommige personen is er bekend dat zij bereid zijn om mee te willen werken. Met andere personen moet er nog contact worden opgenomen.

- Directeur Florence Nightingale Instituut
- Oud-medewerker HBO-V Leusden
- Opleidingscoördinator HBO-V Utrecht of medewerkers HBO-V Utrecht
- Eventueel één van de oprichters van de HBO-V

Sommigen zullen geïnterviewd worden omdat zij een rol hebben gespeeld in de geschiedenis. Bijvoorbeeld als docent of student van de HBO-V in het verleden. Andere mensen omdat zij veel kennis hebben naar het doen van geschiedkundig onderzoek. Ook zullen mensen geïnterviewd worden die goed zicht hebben op de huidige situatie en hoe die ontstaan is. Ieder interview zal dus een eigen doel hebben. Er zal daarom gebruik gemaakt worden van verschillende interviewmethodes. (Baarda, 2007)

Bij degenen die zelf deel uit hebben gemaakt van de geschiedenis zal de methodiek van het retrospectieve interview gebruikt worden. Bij deze methode worden mensen gevraagd naar gebeurtenissen uit het verleden. Belangrijk om te weten is dat de informatie die gegeven wordt vertekend kan zijn door gebeurtenissen in het heden. Mocht de geïnterviewde bijvoorbeeld in de loop der tijd een vervelende ervaring hebben gehad met de verpleging dan kan dit haar antwoorden beïnvloeden. Het is voor iemand moeilijk om goed te herinneren en te selecteren wat er in het verleden is gebeurd, mensen willen het heden en het verleden met elkaar in overeenstemming brengen (Baarda, 2007).

Bij een interview met een vooraanstaand persoon binnen het vakgebied zal er gebruik worden gemaakt van het Elite interview. Hierbij moet rekening gehouden worden met het feit dat deze mensen vaak druk bezet zijn. Indien noodzakelijk kan het Florence Nightingale Instituut de projectgroep in contact brengen met betrokkenen. Het interview heeft het karakter van een ongestructureerd interview waarbij de interactie tussen de interviewer en de geïnterviewde belangrijk is. Ze hebben vaak geen behoefte aan voorgestructureerde, stereotiepe vragen. (Baarda 2007)

Tijdens het interviewen van mensen die een goed zicht hebben op de huidige situatie zal de methode van een half-gestructureerd interview gebruikt worden. Het onderwerp wat in het interview besproken zal worden ligt van te voren vast en is van te voren geordend. Echter voor de interviewer is het belangrijk dat ze goed doorvraagt om voldoende informatie te krijgen (Baarda, 2007). Bij deze personen zal ook de methodiek van het retrospectieve interview gebruikt worden, omdat deze personen ook wat kunnen vertellen over de ontwikkeling van het onderwijs en dus iets over gebeurtenissen in het verleden. (Baarda, 2007)

Verantwoording dataverzameling.

De projectgroep wil minimaal 8 betrokkenen interviewen. Voordat zij zullen beginnen met het afnemen van de interviews zal de projectgroep eerst op elkaar oefenen met interview technieken. Op die manier kan de projectgroep enige ervaring met het houden van interviews opbouwen. De vragen worden doorgenomen en er wordt eventueel feedback gegeven op wijze van vraagstelling. Ieder interview zal door twee mensen worden afgenomen. Een persoon stelt de vragen, de ander maakt aantekeningen en stelt vragen waar de eerste persoon niet aan denkt. De interviews zullen worden opgenomen op geluidsmateriaal. Een interview kan dan meerdere keren terug worden beluisterd om verkeerde interpretaties te voorkomen. Alle interviews zullen worden uitgetypt aan de hand van de geluidsopname (Jong, 2003). Voor het

onderzoek irrelevante gegevens worden uit het interviews gestreept. Van de gegevens die overblijven, gegevens die de deelvragen helpen te beantwoorden, wordt een samenvatting gemaakt. Aan de geïnterviewde wordt gevraagd deze samenvatting te lezen om na te gaan of de projectgroep alles goed geïnterpreteerd heeft. Dit wordt een membercheck genoemd (Jong, 2003). De volledig uitgetypte interviews worden echter wel bewaard om eventuele fouten in het proces te kunnen achterhalen. De interviews worden anoniem verwerkt in het uiteindelijke projectrapport. Na het project zullen de geluidsbanden worden gewist (Jong, 2003) (Baarda, 2007).

Ontwikkeling van product

Voor het project is er een vraagstelling en zijn er deelvragen opgesteld. Als eerst zullen de deelvragen behandeld worden. De antwoorden op de deelvragen worden opgezocht in o.a. literatuur, documenten en door middel van interviews. Vervolgens worden de antwoorden verwerkt in een schriftelijk verslag. Met behulp van de deelvragen zal er antwoord gegeven worden op de projectvraag. Hierna zal de projectgroep het uiteindelijke product gaan maken. Alle antwoorden op de deelvragen worden verwerkt in het product. Vooral deelvraag 6: Waarom is het belangrijk voor de HBO-V student om de geschiedenis van de HBO-V opleiding te kennen? Zal in het spel duidelijk verwerkt moeten worden.

Het idee is om een spel te maken, waarin de kennis van de HBO-V student getest wordt op een informele en educatieve manier. De opzet is als volgt:

Het spel kan gespeeld worden vanaf 3 tot 10 personen. Er is een spelmaster, deze persoon stelt vragen aan de hand van een kaart. Op deze kaarten staan vragen, die betrekking hebben op de geschiedenis van de HBO-V. Ook staat er op de kaarten de antwoorden met een kleine uitleg.

De vraag kan ook gesteld worden aan de hand van foto's, voorwerpen of beeldmateriaal, zodat het de scholieren en studenten er ook beelden bij kunnen zien.

De spelmaster stelt de vraag die op het kaartje staat aan de overige speldeelnemers. Deze geven tegelijk schriftelijk antwoord op de vraag die gesteld wordt. Na de vraag worden de antwoorden besproken en als iedereen antwoord heeft gegeven, verteld de spelmaster het goede antwoord. Als iemand de vraag goed beantwoord kan het een fiche in een koker doen. De spelers kunnen zelf beslissen na hoeveel vragen ze stoppen met het spel. Aan het eind van het spel kan er door middel van het aantal fiches gezien worden wie de beste kennis over de geschiedenis van de HBO-V heeft.

Tevens kan er gediscussieerd worden tijdens het spel over de vragen.

Zo ontstaat er een informatief, educatief, spannend en gezellig samenzijn.

Om het product te gaan ontwerpen zijn 2 projectleden aangesteld die zich gaan verdiepen in het maken van het spel. Zij gaan de volgende acties uitvoeren:

- In kalenderweek 50 gaan zij naar het Florence Nightingale Instituut om ideeën op te doen voor het spel. Zij gaan daar kijken naar voorwerpen die al aanwezig zijn in de exposities.
- Ze gaan websites bekijken van musea die ook educatieve programma's aanbieden aan scholieren en studenten.
- Er wordt contact gezocht met een medewerker van een spellenwinkel en met een student game designer.

De 2 projectleden zullen alle verzamelde informatie delen met de overige projectleden, waarna uiteindelijk met zijn allen het product zal worden gemaakt.

Het product is een ontwerp op zich en zal als product overhandigd worden aan het Florence Nightingale Instituut.

Presentatie van de resultaten

De projectgroep zal het ontworpen product presenteren. Bij de inleiding zal er kort ingegaan worden op het proces van de projectgroep en de conclusie van de projectvraag wordt beantwoord. De presentatie zal aan de hand van een powerpoint presentatie gehouden worden, zodat dit goed te volgen en duidelijk is.

Het product zal uitgelegd worden en gedemonstreerd worden door de projectgroep of door medestudenten.

Daarna is er gelegenheid om vragen te stellen over het project of over het product.

De datum van de presentatie moet nog in overleg met de projectbegeleider en de opdrachtgever afgesproken worden. De presentatie zal plaatsvinden in het Florence Nightingale Instituut.

Aan het eind van de presentatie zal het schriftelijke projectverslag en het product overhandigd worden aan Geertje Lambermont en Jelle Verhoeks.

Matrix van de tijdsplanning

Om een indicatie van de tijdsplanning van het project* te geven is hieronder een schema opgesteld.

Kalender week	Project week	Taak	Bijzonderheden
46	1	Samenwerkingscontact opstellen Vraag en doelstelling maken Contact leggen met Florence Nightingale Instituut	
47	2	Plan van aanpak maken Literatuur lezen	
48	3	Plan van aanpak definitief maken en dit bespreken met de opdrachtgever. Literatuur zoeken, verzamelen, lezen, verwerken over het project. Naar het archief op de HU Utrecht Interview: literatuur zoeken, verwerking uitzoeken, methode oefenen. Interviewvragen opstellen. Gegevens voor de deelvragen gedeeltelijk verwerken.	29-11-2007 29-11-2007
49	4	Gegevens verzamelen voor het project Deel 1 van de interviews houden, uitwerken, samenvatten Gegevens voor de deelvragen gedeeltelijk verwerken. Bijeenkomst met Petra van Jaarsveld: bespreking beroepsrol** en voortgang project	6-12-2007
50	5	Deelvragen aan de hand van de interviews uitwerken Deel 2 van de interviews houden, uitwerken, samenvatten Tussentijdse evaluatie met Petra van Jaarsveld 2 leden van de projectgroep gaan naar het Florence Nightingale Instituut om ideeën op te doen voor het product.	10-12-2007

51	6	Deelvragen inleveren bij Petra van Jaarsveld. Feedback van concept deelvragen verwerken. Eventueel nog interviews houden, uitwerken, samenvatten. Afspraak met het Florence Nightingale Instituut om de ontwikkeling van het product te bespreken. Product: informatie verzamelen, vragen bedenken voor het spel. Product uitwerken	17-12-2007
52		Vakantie week (zelfstandig werken aan beroepsrol)	
01		Vakantie week (zelfstandig werken aan beroepsrol)	
02	7	Presentatie voorbereiden Product verder uitwerken Schriftelijke verslag in concept naar Petra van Jaarsveld. Het spel naar Petra van Jaarsveld en Geertje Lambermont	09-01-2008
03	8	Feedback van verslag verwerken in definitief verslag Schriftelijk verslag definitief inleveren Petra van Jaarsveld.	18-01-2008
04	9	Presentatie houden. Beroepsrol verder uitwerken en voorbereiden voor de presentatie.	24-01-2008
05	10	Beroepsrol presenteren, verslag afmaken en reflectie schrijven.	

*: Voor meer omschrijving van de begrippen in de tijdsmatrix kan er gekeken worden in het plan van aanpak.

** : de beroepsrol is een individueel project tijdens het onderzoek. We hebben tijd ingeroosterd om aan dit project te werken.

Geraadpleegde literatuur

- Baarda D.B., De Goede M.P.M., Meer-Middelburg van der *Basisboek interviewen; Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*, Wolters-Noordhof bv, Groningen/Houten, 2007.
- Baarda D.B., De Goede M.P.M., *Basisboek Methodes en Technieken; Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwantitatief onderzoek*, Wolters-Noordhof bv, Groningen/Houten, 2006.
- Baarda, D.B., de Goede, M.P.M., Teunissen, J., *Basisboek kwalitatief onderzoek*, Wolters – Noordhoff bv, Groningen/ Houten, 2005.
- Goudswaard, N.B., *Inleiding tot de geschiedenis van de verpleegkunst*, Rotterdam, Erasmus Publishing 1994
- 't Hart, H., Boeije, H., Hox, J., *Onderzoeksmethoden*, Purmerend 2005
- Hogeschool van Utrecht, *30 jaar Hogere Beroepsopleiding Verpleegkunde*, Zuidam & Uithof, 2002
- Jong de A., Vandenbroele H., *Inleiding in het wetenschappelijk onderzoek voor het gezondheidsonderwijs*, ELSEVIER Gezondheidszorg, Maarsse, 2003.
- Mast, M. van der, *Florence Nightingale en de Nederlandse verpleging*. TVZ, volume 11, nr. 6, pagina 16-19, 2007.
- Nightingale, F., *Over ziekenverpleging*, Rotterdam, Erasmus Publishing, 2005
- Spijker, T., *Mooi en beschaafd verplegen*, de Tijdstroom, Lochem, 1981

- Wiegman, N., *Verpleegkundig-historisch onderzoek in Nederland: een uitdaging*, Verpleegkunde; Nederlands-Vlaams wetenschappelijk tijdschrift voor verpleegkundigen, 2005-20 nr. 4, 231-240.
- Wiegman, N. *De geschiedenis van V&V tot een serieus item maken*. TVZ, volume 11, nr. 6, pagina 20-22, 2007.
- Wiegman, N. *NMNV wordt Florence Nightingale Instituut*. TVZ, volume 11, nr. 6, pagina 12-15, 2007.
- Wijnen, G., Storm, P., *Projectmatig werken*, Utrecht, Uitgeverij het Spectrum Utrecht 2007
- Aangeleverde informatie vanuit het Florence Nightingale Instituut

Bijlage 2: Samenvattingen van de interviews

In deze bijlage worden de samenvattingen van de acht geïnterviewde mensen getoond.

De geïnterviewde mensen zijn:

- Ilse Arts
- Mathilde Bos
- Aty Jansen
- Gera Kol
- Marjan Nekkers
- Wim Speets
- Jan Visser
- Nannie Wiegman

Samenvatting interview Ilse Arts

Op dit moment ben ik docent verpleegkunde. Ik zit in het team middenfase. Dat is vooral het tweede jaar maar ik geef les in alle jaren. En ik doe op dit moment een promotie onderzoek bij het lectoraat.

De afgelopen twee jaar ben ik competentie coördinator geweest van het project professionalisering. Vandaar dat ik ook wel een mening heb over de geschiedenis want daar hoort het ook wel bij.

Ik heb zelf de HBO-V gedaan hier in Utrecht. Vanaf 2001 als ik het me goed herinner. En in 2004 ben ik toen les gaan geven. Ik ben opgeleid in het oude onderwijs waar je deelcertificaten kon halen.

Ik denk dat het competentie gericht leren vanuit de praktijk komt. In het oude onderwijs leerde je op school allemaal theorie en het echte verplegen leerde je in de praktijk. Een competentie bestaat uit drie verschillende componenten. Kennis praktijk en nog een. Om een competentie te beheersen moet je alles bij elkaar brengen.

Deelvraag 5 en 6

Ik denk dat het zeker wat bijdraagt om wat te weten over de ontwikkeling van de HBOV maar dan meer in de lijn van hoe de verpleegkunde zich ontwikkeld heeft. Daar heeft de HBOV ook een rol in gespeeld en dat zijn ook vragen die op dit moment heel erg op de voorgrond staan. Toen ik zelf les ben gaan geven ben ik veel gaan nadenken over hoe het eerst in elkaar zat en hoe het nu in elkaar zit en toen werd er wel een heleboel voor mij duidelijk. Maar ik weet niet of het voor studenten nu heel veel bijdraagt om te weten hoe alle verschillende curricula in elkaar zitten. Wel dat er veranderingen zijn. Ik zat bijvoorbeeld in een van de laatste jaren die het oude onderwijs deed. En ik zei; dan krijgen zij het nieuwe curriculum en dat is allemaal veel beter en de eerste groepen die in het nieuwe curriculum zaten, en dat is eigenlijk nog steeds wel een beetje, die zeggen; vroeger was het allemaal veel beter. En waarom krijgen wij nou op deze manier les:

Ik vind het belangrijk om te weten welke beslissingen aan het ontstaan van de HBO-V ten grondslag liggen want dan begrijp je ook beter wat het verschil is tussen een MBO-V en een HBO-V.

Je moet ook altijd bedenken dat iets extra's zoals geschiedenis onderwijs, ten koste van iets gaat. En waar het onder past. Bijvoorbeeld het stukje ethiek is ook heel belangrijk en dat heeft ook geen heel hoge waarde maar op het moment dat je dat wilt invoeren moet iets anders eruit. Of het moet geïntegreerd worden wat natuurlijk eigenlijk in het competentiegericht onderwijs zou moeten. Ik denk dat het spel heel goed is. Nou ik denk wel dat als je zo'n spel maakt, dat je het in een eerste jaar tijdens een kennismakingsbijeenkomst een keer zou kunnen spelen. En dan dat je in de volgende jaren nog eens een keer dat spel terug zou kunnen halen.

Colleges er over geven dat werkt ook niet want je bereikt dan toch alleen maar een groep die het interessant vindt. Ik vind in ieder geval wel dat alle HBO verpleegkundigen iets moeten weten over de geschiedenis maar er zijn er natuurlijk altijd die het interessanter vinden dan anderen. Als je maar beseft dat er dingen veranderd zijn en dat je kunt bedenken dat het ooit niet zo was. Dat is een soort van basiskennis die je moet hebben. Bijvoorbeeld een keuze cursus, dat zou altijd leuk zijn om dat aan te bieden.

Samenvatting interview Mathilde Bos

Ik werk voor deze opleiding sinds 1998 als docent Verpleegkunde. Ook ben ik stagedocent. En ik was supervisor maar dat is 5 jaar geleden door het nieuwe curriculum afgeschaft. Maar eigenlijk ben ik echt een GGZ'er. Nu ben ik ook projectbegeleider. Tussen 1979 en 1983 was ik leerling student aan de HBO-V in Leusden.

Ik ben niet betrokken geweest bij het ontstaan van de opleiding maar ik heb wel de sfeer meegekregen waarom ze de HBO-V wilden oprichten.

In die tijd was het erg belangrijk dat wanneer je jezelf ontplooit dat je dan ook andere mensen kunt ontplooiën en dan komt het wel goed met de wereld. Dat is een groot verschil met hoe het nu is, we hadden vroeger heel veel onderwijs. En het ging voornamelijk over zelfontplooiing. Het onderwijs was erg studentgericht. Je kreeg dus heel erg veel aandacht. Ik heb mezelf dus heel goed leren kennen. Je kunt je afvragen of het niet heel eenzijdig is als voorbereiding voor het verpleegkundig beroep, maar het is zeker niet weg om jezelf goed te leren kennen.

Het was bijna niet mogelijk om als HBO V'er in een ziekenhuis te functioneren. Er was vaak sprake van ruzie, omdat we eigenwijs waren en niets konden. De HBO V'ers kwamen wel terecht in de GGZ en in de thuiszorg, daar werd het meer geaccepteerd dat je eigenwijs was. Daar konden we ons handhaven omdat we goed hadden geleerd om voor onszelf op te komen, en we hadden goed geleerd om dingen te verwoorden, te organiseren en om alleen te staan. In de AGZ konden we de eerste jaren niet zo goed terecht. De HBO-V was best GGZ gericht.

Er zijn veel duidelijke verschillen te noemen met de opleiding toen en nu.

- contacturen, nu heb je 10 tot 12 uur contact uren, vroeger het drievoudige.
- we kregen ook wel wat toetsen over kennis, en iets van kennisles, maar het was een klein percentage van het onderwijs. Dat onderwijs ging veel meer over wat je zelf vindt, wat je voelt, en dat is een erg groot verschil. Je had meer uren en het ging ook over andere dingen.
- colleges heb ik nog nooit gehad, docenten gingen voor de klas zitten en vroegen wat we wilden leren die dag.
- we hadden ook geen projectonderwijs, hoewel ik een keer een project heb gedaan. Het was heel chaotisch onderwijs.

We leerden weinig over de verpleging.

De inhoud van het onderwijs is veranderd, de hoeveelheid is veranderd, de normen zijn veranderd (vroeger ging het over reflectie, nu moeten jullie veel meer met producten komen). Bij vaardigheidsonderwijs moesten wij elkaar bloot wassen, omdat de visie was dat je je daar helemaal in moest verdiepen, wat voel jij als iemand je wast? Dat is voor mij een enorm leermoment geweest, hoe het is om gewassen te worden.

We hadden hele goede anatomie docenten en hele goede rechtendocenten en die deden in hun lessen ook echt iets van inhoud. Dit vond ik erg fijn.

Maar het ging vooral over zelfontplooiing, daar moest het over gaan. Agogiek werd ook wat opener gegeven dan bij jullie, bij jullie ga je echt gesprekstechnieken oefenen. Dat werd bij ons niet zo gedaan, we gingen wel oefenen, maar niet met beschreven gesprekstechnieken.

Ik heb niet veel historisch besef meegekregen van de HBO-V opleiding.

We keken veel naar voren, we moesten de wereld beter maken. We waren heel revolutionair in de zin. De vaste structuren moesten om ver geholpen worden, want dat was onderdrukkend voor patiënten. Dat was een beetje die visie die er onder zat. We waren helemaal niet bezig met Florence Nightingale, terwijl dat een ontzettend interessante geschiedenis is in de zorg, er was

ook geen museum. Ook hebben we nooit behandeld hoe de inservice opleiding in elkaar zat en wie daar achter zaten. Over de beginperiode van 1972 vertelden de docenten niet direct iets maar dat zat in de vezels van de docenten. Zij hadden het opgericht, het ging er misschien niet direct over, maar indirect ging het er voordurend over.

Ik vind het belangrijk dat de geschiedenis ergens in een boek staat, maar niet perse dat de HBO- V studenten de geschiedenis moeten kennen.

Dat als mensen er in geïnteresseerd zijn dat ze er wel wat mee kunnen doen. Dan is ook de geschiedenis van de inservice opleiding net zo belangrijk als die van de HBO V.

De duaal opleiding, die we ook alweer lang hebben, is vind ik, eigenlijk gewoon de oude inservice opleiding. Ik denk dus wel dat je die oude dynamiek ergens moet opslaan en het FNI is erg goed bezig. Er is gewoon heel veel gebeurd in de zorg, het is ook erg verpleegkundig geweest.

Jullie moeten als HBO- V student zelf bedenken hoe interessant jullie de geschiedenis vinden en of jullie hier les over willen. Jullie moeten ook je visie ontwikkelen. Moet je je als student isoleren of moet je er midden in staan om je te kunnen ontplooien en te ontwikkelen? En dat kan je beide verdedigen. Ik weet het niet, ik denk dat jullie zelf moeten bedenken wat wenselijk is met zo'n rijke geschiedenis.

Ik vind het wel goed als mensen er iets van meekrijgen. Als je kijkt naar de geschiedenis van de verpleegkundige in haar professie, kan je die terug laten komen in de rol van beroepsbeoefenaar. Hoe heeft het vak zich ontwikkeld. Het gaat dan echt om het beroepsdomein. Wat zijn dan de kenmerken etc. En dan kan je daar de geschiedenis aanplakken. Dat zou ik dan wel breder maken dan alleen de geschiedenis van de HBO V. Meer in het kader van hoe ons vak zich heeft ontwikkeld.

Belangrijke ontwikkelingen binnen de HBO-V

- Competentiegericht leren.
- Wat ik jammer vind als docent is dat ik mijn eigen kunstje er ook niet meer in kwijt kan. Mijn eigen deskundigheid niet kwijt kan, want jullie moeten alles zelf op en uitzoeken.
- Ik vind dat studenten te weinig binding met elkaar aangaan en met docenten. Dat is aan de ene kant het gebrek aan contactonderwijs en aan de andere kant het voordurend wisselen van groepen. We hebben niet eens tijd om elkaars namen te leren en dat vind ik jammer.
- Ik denk dat er een parallel proces is. Tussen hoe wij met jullie omgaan en hoe we in de zorg met onze patiënten omgaan. Het moet allemaal steeds meetbaarder worden, en dan denk ik, ach wat een armoedigheid.
- Er is ook een visie op leren gekomen, studenten moeten competentie gericht leren, kennis verandert zo snel dat jullie zoekstrategieën moeten kennen. Er moet nog meer kennis zijn. Ook moet je op een gegeven moment dingen meetbaar maken, zoals een criterialijst van 36 punten, en dat vind ik echt bespottelijk.

Ontwikkelingen jaren '80 binnen de HBO- V

- Het denken kwam heel erg uit de jaren 60 en 70, emanciperend, vrijheid en blijheid. De gevestigde orde moest om, er was weinig hiërarchie.

Toen ik in 1998 terug kwam toen waren er nog wat restanten over van het oude onderwijs, met de visie dat reflectieontplooiing echt belangrijk was, maar het onderwijs was zo uitgedund. Dus ik ben in die periode zelf ook 15 jaar uit het onderwijs geweest en alleen in de zorg aan het werk geweest.

Samenvatting interview Aty Jansen

Ik ben betrokken bij de HBO- V sinds 1984, toendertijd in Leusden. Met als functie 'docent Verpleegkunde'.

Docent was een belangrijk deel van mijn taak, maar ook curriculum ontwikkeling. Ik heb alle nieuwe curricula's meegemaakt sinds ik hier op school ben gekomen. Heb er 20 jaar gewerkt en 5 nieuwe curricula's meegemaakt.

Ontwikkelingen in de periode van 1984:

- Toen ik kwam in 1984 bestond de opleiding uit 2 jaar theorie, er zat geen stage in die 2 jaren. En 2 jaar praktijkleer jaren.
- Met de nieuwe curricula is er een betere spreiding ontstaan in stages, nu is de eerste stage al in de propedeuse.
- Wat er toen nog heel erg speelde is wat je nou met een HBO V'er in het veld zou kunnen. Daar is heel lang veel kritiek op geweest, omdat de inservice opleidingen heel erg in het veld waren gesetteld.
- In de periode van 1984 was de tegenwerking uit het veld heel erg groot. Je moest de studenten steeds maar ondersteunen om hun positie in het veld goed te kunnen laten innemen. Deze tegenwerking merkte ik doordat er telkens weer geluiden waren dat de studenten niets zouden kunnen. Dat heeft heel lang gespeeld. De studenten bewezen wel het tegendeel, want eenmaal klaar met hun opleiding, konden ze heel goed hun draai vinden.

Curricula werden veranderd door externe ontwikkelingen, wetgeving, hogeschool die allerlei besluiten nam. Het rapport waar jullie curriculum op gebaseerd is, het rapport ' met het oog op de toekomst', daar staan de competenties van de HBO Verpleegkundige beschreven. Dat is een erg grote beweging geweest en dat heeft ons genoodzaakt om het curriculum bij te stellen. Ik vind het wel goed dat er hogere eisen gesteld worden aan de verpleegkundige.

Het eerste curriculum werd veranderd met themagericht gericht onderwijs. Dat was in 1984 de belangrijkste ontwikkeling. Dit onderwijs werd veranderd omdat er behoefte was om op het onderwijs meer grip te krijgen en er meer samenhang in te krijgen. Om er meer samenhang aan toe te voegen. Dat was vooral onze eigen behoefte. Toen kwam het ook dat stages naar andere jaren gingen.

De volgende curricula verandering ging erover dat het onderwijs van de verschillende opleidingen, voltijd, deeltijd, meer op elkaar afgestemd dienden te worden.

Daarna kwam het rapport 'Gekwalificeerd voor de toekomst', waarin het verschil tussen drie kwalificatie niveaus, eigenlijk vijf, geformaliseerd werden, HBO, MBO, Verzorgende, assisterende en helpende. Dat waren de 5 niveaus in de verpleging en verzorging. Waarvan de HBO en MBO de titel verpleegkundige hadden. En toen kwam het rapport 'Met het oog op de toekomst'. Dat was de basis van de laatste curriculumherziening op de HBO-V die ik meemaakte.

Het onderwijs is inhoudelijk in die periode veel veranderd Bijvoorbeeld evidence based practice, dat konden wij een aantal jaar geleden niet bedenken. We hadden wel aandacht voor de wetenschappelijke ontwikkelingen, maar dat had nog niet zijn plek in het onderwijs, terwijl we nu een heel onderwijsblok kennen met de rol van ontwerper en beroepsbeoefenaar. Om te laten zien wat je doet met wetenschappelijke ontwikkelingen in de beroepspraktijk. Dat heeft te maken met dat er veel meer kennis is gekomen over de verpleegkunde en bepaalde fenomenen de verpleegkunde.

De sfeer op school is waarschijnlijk wel wat veranderd omdat de school veel groter is geworden. De belangrijkste continuïteit met betrekking tot studentbegeleiding zit nu in de loopbaan. Je ziet nu als student een hele hoop docenten en visa versa, en vroeger volgden de docenten een vaste groep studenten. Zo zagen de docenten ook studenten ontwikkelen. Dat is nu echt niet meer zo, en je moet nu met veel minder tijd veel meer studenten bedienen. Dat zal jullie ervaring ook wel zijn, dat de begeleiding gewoon te kort is. Om daar een goede maat in te vinden en er ook nog plezier in te hebben, dat kan wel eens lastig zijn.

Ik vind niet dat er geschiedenis van de opleiding in het onderwijs moet zitten. De geschiedenis van de verpleegkunde vind ik wat anders, hoe het vak zich heeft ontwikkeld. Maar het ontstaan van de geschiedenis van de HBO V van Utrecht moet in het curriculum? Nee. Wat zal het de studenten interesseren hoe de curricula daarvoor waren. In de kern is wel heel veel hetzelfde gebleven, de uitgangspunten om een goede verpleegkundige te worden blijven hetzelfde.

Er zit geen voldoende geschiedenis in het onderwijs van nu. Dat is helemaal verdwenen. Vroeger zat dit er wel in.

Toen presenteerde je de geschiedenis, dan keek je naar de invloed van de geschiedenis in het hier en nu. Het was niet heel uitgebreid hoor. We hebben ook heel veel ingeleverd, maar andere thema's weer binnengehaald. Die nu ook actueel zijn, soms moet je iets loslaten om er iets nieuw voor in de plaats te doen. Ik vind geschiedenis interessant, als je er nieuwsgierig naar bent dat mensen het dan ook wel opzoeken.

Aan geschiedenis vind ik het wel belangrijk om bijvoorbeeld in de introductieperiode van de HBO V, de geschiedenis van het vak in grote lijnen neer te kunnen zetten. Dat lijkt me wel goed. Bijvoorbeeld via een college of taken tijdens de PGO.

Ik vind het belangrijk dat studenten de geschiedenis van de verpleging weten omdat dat de basis vormt, wat behoort tot de kern van je vakgebied.

In de verpleging wordt nu altijd gesproken over de kunst en de kunde. De kunst is eigenlijk hoe je je verhoudt tot de ander, die ziek is, die hulp nodig heeft. De kunde is eigenlijk meer de rationele kant dus de wetenschappelijke onderbouwing en dat soort dingen. Dus ik zou zeggen, als we dat goed kunnen bewaken dan kunnen we ons verder ontwikkelen, maar dat heeft wel de basis gevormd.

Samenvatting interview Gera Kol

1957- 1964: Lerares huishoudelijke vakken, nijverheidsonderwijs Elburg, en Utrecht.

1964- 1968: A- opleiding Kraamaantekening, Diakonessenhuis, Utrecht.

1968- 1971: Docent/ verpleegkundige kraamzorg, Breukelen.

1971- 1973: Hogere Opleiding, Utrecht.

1973- 1984: Docent HBO-V Leusden.

1984- 1988: Directielid HSG

1988- 1992: Docent Lerarenopleiding verpleegkunde.

1992- heden: Supervisor

In 1973 ben ik begonnen als stagiaire bij de Hogere Opleiding en daarna gebleven als docent. En heb heel veel meegedaan aan de selectie van de nieuwe tweedejaars groep. Dat waren toen nog individuele gesprekken over; wat zijn de motieven, hoe kijken ze naar het beroep. Hebben ze er zin in, nou allemaal van dat soort vragen. Het was wel heel leuk om te doen. Naar mijn idee klopt de dat ook wel. Ze waren heel gemotiveerd. Maar ze wisten waarschijnlijk net zoveel als jullie van wat het hele beroep in hield. Dus later hebben we dat ook afgeschaft want het voegde niet een zoveel toe en het koste natuurlijk zeeën van tijd. Dit duurde een paar jaar denk ik.

De achtergrond van het bestaan van de HBO-V.

Ik weet de achtergrond niet op inhoudelijk gebied. In het C.O.O.V rapport staat de gedachtegang hiervan. Praktijk gerichte mensen hebben zich in die inservice opleiding heel goed kunnen acclimatiseren, kunnen handhaven. Maar men wilde graag een brede opleiding en daar heeft Kitty Verbeek voor gezorgd. Zij is eigenlijk de aanstichter geweest van de HBO-V.

Begin jaren '70 kregen de eerste afgestudeerden te maken met de beroepspraktijk. Dat kregen wel al eerder te maken hiermee door stage te lopen maar stageplaatsen waren erg moeilijk te vinden omdat men in het ziekenhuis vond dat HBO- V' ers niks konden omdat ze zo theoretisch waren.

Het was duidelijk dat de MGZ enthousiaster reageerde dan de ziekenhuizen. De MGZ was gericht op preventie, ook wel op basiszorg en helpen van zieken, maar daar zat een hele preventieve poot in en dat hadden we goed gedaan. De afgestudeerde wilden ook graag werken in de maatschappelijke gezondheidszorg. Dat kwam overeen met hun beroepsbeeld. De ziekenhuizen die vonden het lastiger, want dat is je handen laten wapperen aan het bed. Dat zijn de ervaringen vanaf het begin.

In de theorie was het voor de HBO-V'ers heel moeilijk om aan evidence- based verpleegkunde te komen.

Dus in wezen had de HBO-V, wat ze later genoemd hebben een body of knowledge. Het was meer een optel som, wat vond je in de oude verpleegkunde boeken, wat was je eigen ervaring, wat was de ervaring van collega's. Hoe doe je dat dan. En dat was eigenlijk heel moeilijk om dat te doen. En als je dan met die gegevens naar de praktijk ging dan zeiden ze, ja ze hebben wel theorie gedaan maar ze weten niet wat ze moeten doen met hun handen.

Ontwikkelingen uit de maatschappij op de HBO-V

Wat voor mij hele belangrijke ontwikkelingen zijn geweest zijn de uitgangspunten van de HBO V. Kijk naar de gezonde mens en start vanaf daar. Kijk naar wat hij kan en niet alleen naar wat hij niet kan.

We zeiden ook, je moet verpleegkundige leren om samen te werken met artsen. Want je hebt een doel en dat is de genezing van de patiënt. En dat is de gezamenlijke doelstelling, A moet je weten waar je het over hebt als verpleegkundige en B moeten de artsen niet zo eigenwijs zijn.

Maar blijf zoeken naar het gezamenlijke doel. Middelen daartoe, dat is ook de begeleiding van de student, praktijkleerperiode, en supervisie. En als ik nou kijk naar wat er in de opleiding van verpleegkundige gebeurd, en dat is goed in alle opleiding gebeurd en dat is erg veel winst. Je komt geen ziekenhuis meer tegen waar geen werk en praktijk begeleider meer is. Je komt geen ziekenhuis meer tegen waar ze niet kijken hoe de patiënt kijkt naar het ziek zijn.

Supervisie is in 1974 gestart.

We hadden een praktijkleerperiode groep. Dat was vooral gericht op de stage. Hoe gaat het op je stage, kom je aan de doelen. Waar werkt het wel en niet. Daar kwamen supervisie elementen in voor, maar het was vooral gericht op de stage. Bij supervisie ging het meer om de persoon. Ik heb begrepen dat de supervisie nu is afgeschaft, daar ben ik het nu niet mee eens.

Ontwikkelingen in de jaren '80

In het begin hebben we gewoon lesgegeven, de verpleegkundige deed dat, de anatomie docent deed dat, alle vak docenten. En dan probeerden we wel zo dat verpleegkunde het centrale vak was, en dat de andere daar dan op aansloten, maar dat was wel heel lastig.

In Maastricht waren ze begonnen met Probleem Gestuurd Onderwijs. Dat zijn we toen ook over gaan nemen.

Binnen het verpleegkundig onderwijs zijn de vaardigheden niet veel verandert.

Aan het begin waren er nog geen aparte vaardigheidsdocenten. En toen hebben we praktijk docenten aangesteld. En die hebben het praktijkonderdeel meer handen en voeten gegeven.

De politieke en maatschappelijke ontwikkelingen hebben de HBO-V beïnvloed.

- Politiek hebben ze nogal moeten vechten om toch de formatie voor het HBO te moeten behouden. Dat je niet teveel ingeleverd, dat is wel lastig geweest. Jullie hebben nu ook veel minder staf, dat is echt slecht veranderd. Van 30 naar 10 uur.
 - Ik vind dat HBO studenten zelf moeten zoeken naar informatie en daar zelf ook achter aan moeten gaan, maar jullie leren minstens zoveel van een goed college, iemand die enthousiast is voor het vak, die over zijn eigen ervaringen verteld.
 - In de gezondheidszorg is ook veel gaande geweest, sommige ziekenhuizen, psychiatrische instellingen, maatschappelijke gezondheidszorg die gingen op een gegeven moment toch wel het nut van de HBO V inzien.
- Als jullie afgestudeerd zijn, je hebt hart voor het vak en je houdt van mensen dan heb je een goede kans om het goed te doen in de verpleging. Maar aan de andere kant zijn er ook een hoop bezuinigingen en dan kan je alleen de dagelijkse zorg doen.
- Er komen ook steeds meer duaal opleidingen.

Er werd in het verleden niet veel les gegeven over de geschiedenis van de verpleging.

Ik vind het belangrijk: waar komt het beroep vandaan? Waar staan we nu? En waar willen we heen? En dat je in die zin een stukje laat zien van waar komen we vandaan. Hoe was de verbinding. Als je naar de geschiedenis kijkt, waar is dat dan zo? Je zou eigenlijk rode lijnen moeten hebben in de zin van de essentiële dingen in de verpleging. Maar wel over de inhoudelijk dingen.

Ik vind het belangrijk om te kijken in de geschiedenis wat er is veranderd, en dan vraag ik me af of er nu inhoudelijk meer veranderd is. Jullie doen veel meer. Maar ga eens op zoek naar de kern. Probeer wat is belangrijk in de kern. En in die zin vind ik geschiedenis heel belangrijk.

Samenvatting interview Marjan Nekkers

Marjan was eind jaren 80 verantwoordelijk voor allerlei veranderingsprocessen in bijvoorbeeld ziekenhuizen vanuit de afdeling ontwikkeling van de hogeschool. Daarbij maakte ze ook deel uit van het management team van die afdeling. Van daaruit raakte zij betrokken bij de HBO-V als ondersteuning van de toenmalige afdelingsmanager. Momenteel is zij betrokken bij het cluster management en innovatie. Dit houdt in dat zij mensen opleidt die manager willen worden binnen de gezondheidszorg.

Begin jaren 70 heeft Marjan de inservice opleiding gevolgd. In die tijd was de HBOV net begonnen en stond slecht aangeschreven omdat je zogenaamd geen goede verpleegkundige zou worden. Dit is echter nooit bewezen. Na een aantal jaren verpleegkundige te zijn geweest is Marjan de docentenopleiding gaan volgen en is toen in het onderwijs gekomen.

Marjan was betrokken bij de stelsel herziening. Deze vond plaats in 1997. Deze herziening hield in dat de inservice opleidingen werden opgeheven en dat het verpleegkundig onderwijs naar HBO en MBO onderwijs ging. Dit is volgens Marjan een zeer belangrijk keerpunt geweest in de geschiedenis van het verpleegkundig onderwijs. Om ervoor te zorgen dat de overdracht van het inservice onderwijs naar het HBO en MBO onderwijs ordelijk zou verlopen is er een gemeenschappelijk project opgezet. Dit samenwerkingsverband ging tussen HBO-V, UMC, Antonius Ziekenhuis, ROC en diverse inservice opleidingen. De HBO-V heeft toen een aantal docenten van met AZU overgenomen.

De reden van deze herziening had met name een politieke reden. Eerst viel het verpleegkundig onderwijs onder de verantwoording van de minister van volksgezondheid. Het heeft jaren geduurd dat op politiek niveau werd besloten dat de verantwoording werd overgedragen aan het ministerie van OC en W. Het ziekenhuis was niet langer verantwoordelijk voor het opleiden van verpleegkundigen. Deze overgang werd lastig geaccepteerd omdat het politieke en economisch financiële gevolgen had. Daarnaast bleven mensen hangen aan het inservice onderwijs. Op financieel gebied is er overleg geweest binnen de politiek wie wat moest gaan betalen, hoeveel en waar dit bedrag naar toe zou gaan. Op regionaal gebied is er gediscussieerd over de positie van bijvoorbeeld de docenten, praktijkbegeleiders en hoofden van opleidingen.

Voorafgaand van deze ingrijpende herziening heeft er nog een verandering plaats gevonden namelijk de Zevensprong. Marjan heeft in 1989 hier het begin van meegemaakt. Binnen de toenmalige gezondheidszorgopleidingen zijn in Utrecht een aantal opleidingen bij elkaar gekomen. Namelijk de HBO-V, MGZ, GGZ en de AGZ opleiding. Het onderwijs werd op verschillende manieren gegeven. De Zevensprong moest ervoor zorgen dat al die verschillende opleidingen geïntegreerd moesten worden. Dit werd ook wel AOV breed genoemd. Door de verschillende curricula bij elkaar te voegen konden docenten breder ingezet worden.

Marjan vindt het belangrijk dat er geschiedenis over de HBO-V resp. het vak verpleegkunde gegeven wordt. Dit om te weten wat je beroep heeft doorgemaakt. Een verpleegkundige moet weten "waarom het zo is zoals het is". Voor zover Marjan het weet wordt er op dit moment geen geschiedenis gegeven op binnen HBO-V opleiding. .

De veranderingen en ontwikkelingen die hierboven staan vermeld zijn volgens Marjan de belangrijkste punten die de HBO-V tussen eind '80 en '90 heeft gemaakt voor wat hij nu is.

Samenvatting interview Wim Speets

Voor het ontstaan van de HBO-V begin jaren 70, was ik directeur van een grote opleidingsschool in Rotterdam, waar inservice werd opgeleid, verpleegkundigen en ziekenverzorgenden. Dat was voor vrijwel alle ziekenhuizen en verpleeghuizen in de grote regio Rijnmond. In de voorfase van de HBO-V zat ik in een groepje van Kitty Verbeek dat nadacht over de inrichting van de HBO-V. Ik 'vertegenwoordigde' het inservice onderwijs en was in die tijd ook voorzitter van de Vaste Commissie Verpleging van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid.

'Die commissie adviseerde over alle zaken betreffende verpleging rechtstreeks de overheid, de minister van Volksgezondheid en de minister van Onderwijs. Dus in die zin zat ik op een zeer strategische positie.'

Ik zag het inservice onderwijs als een aflopende zaak omdat ik vind dat het onderwijs voor beroepen in de gezondheidszorg, zoals voor alle beroepen moet worden verzorgd door het ministerie van onderwijs op HBO en MBO niveau.

Er waren in de jaren 60 twee belangrijke ontwikkelingen:

1. De mammoet wet die het onderwijs een nieuwe structuur gaf.
2. In 1967 werd de titel verpleegster vervangen door verpleegkundige. Het werd een eigen kennis gebied. De burger en ook vele verpleegsters zelf vonden dat toen maar raar. Die ontwikkeling wordt in mijn ogen onderschat als inhoudelijke stimulans voor professionalisering.

In het begin had de HBO-V enkele problemen onder andere:

1. 'Er was veel weerstand vanuit het veld. Vooral de intramurale zorg, de ziekenhuizen zaten helemaal niet op die verstandige verpleegkundigen te wachten. Er was in die tijd weinig ruimte voor intellectuele inbreng van verpleegkundigen naar de dokters toe, die is er nu wel naar mijn idee, maar die was er toen niet.'
2. 'In de tweede plaats was er een dubbele achterstand bij de docenten verpleegkunde inhoudelijk. Kijk jullie hebben hier nu docenten, die allemaal op zijn minst een HBO of WO opleiding achter de rug hebben'. Toen waren het 'allemaal inservice opgeleide docenten die aan een HBO student moesten gaan uitleggen wat nou het inhoudelijk principiële verschil was tussen een inservice opgeleide verpleegkundige en een hbo opgeleide verpleegkundige en dat ging lang niet altijd goed'. 'de studenten waren vaak slimmer dan de docenten.' Zou je achteraf kunnen zeggen.
3. 'Het derde probleem was om het organisatorisch van de grond te krijgen'.
4. 'En het vierde probleem was natuurlijk de stageproblematiek.' Enerzijds was het moeilijk om stage plaatsen te vinden. Anderzijds was Kitty's ideologie dat de studenten eerst stage moesten lopen in de thuiszorg i.p.v. bij zwaar zieken. Dat riep weerstand op in de gezondheidszorg en bij studenten.

In de jaren 70-80 krijg je dan de herstructurering van het hoger (beroeps)onderwijs. Er ontstaan faculteiten en die faculteiten willen een HBO-V hebben. 'Dat maakte het ook wat minder ideologisch en wat meer geobjectiveerd, die studieprogramma's. Dat was een voordeel.' 'Een nadeel was de inhoudelijke problematiek, van wat is nou eigenlijk een hbo-verpleegkundige? Misschien speelt het nu nog wel, wat is nou eigenlijk een hbo-verpleegkundige ten opzichte van een inservice verpleegkundige en ten opzichte van een mbo-verpleegkundige? Wat is dat nou eigenlijk? Naar mijn idee heeft die een wat snelle groei die oorspronkelijke problemen laten bestaan. De instellingen dachten dat HBO-V'ers gelijk een leiding gevende functie konden vervullen maar dat is niet zo en bleek ook niet zo te zijn.

Tussen 1990 en 1997 heb ik me bezig kunnen houden met het met anderen tot stand brengen van de huidige kwalificatiestructuur. Op verzoek van de ministers Ritzen en Borst. Die maakt in mijn ogen heel goed duidelijk wat het verschil is tussen een MBO Verpleegkundige en een HBO Verpleegkundige. En het verschil nu tussen de mbo-verpleegkundige en de hbo-verpleegkundige is in mijn beeld dat de hbo-verpleegkundige alle beroepsvaardigheden beheerst, maar ook in staat is om in gebieden te werken zowel intramuraal als extramuraal, waar de vaardigheid als onderdeel van een protocol niet meer past en waar je even moet nadenken en misschien wel nieuw protocol of een aanvulling moet bedenken.'Het verschil zit juist daarin: in het beheersen van meer beroepsonafhankelijke vaardigheden en het daarin een rolmodel kunnen zijn voor mbo-verpleegkundigen en verzorgenden.

Begin jaren 90 kwam er de wet BIG, die regelde registratie en tuchtrecht. Dat is heel belangrijk geweest voor de verpleging en de HBO Verpleegkundige.

Deelvraag 6 en 7

Voor de inservice opleiding waren er richtlijnen waarin stond hoeveel uur geschiedenis er gegeven moest worden. Die kwamen vanuit het ministerie van VWS. De meeste opleidingsinstituten wisten daar helemaal geen raad mee, maar het was verplicht.

Ik vind het geschiedenis onderwijs belangrijk. Het helpt je bijvoorbeeld begrijpen waarom het verschil tussen HBO-V en MBO-V nog steeds problematisch is. Het helpt je begrijpen wat het verschil is tussen die H en die M. Maar je moet wel een leraar hebben die dat goed kan brengen. 'Maar als er een docent is die weinig gemotiveerd de feiten opnoemt uit het verleden, ja daar is niks aan. Maar ik vind kennis nemen van de geschiedenis, dus bijvoorbeeld van die oriëntaties naar het museum en zo'n rondleiding die je daar hebt en het opzoeken van feiten en dingen, dat vind ik wel heel nuttig'.

'Maak het verschil in de geschiedenis van de opleidingsvormen en de geschiedenis van het vak als zodanig. Dat zijn twee verschillende dingen. Dus de geschiedenis van de opleidingsvorm HBO en MBO, hoort in het eerste trimester van jullie opleiding thuis.' Je kan het via colleges geven, 'maar tegenwoordig is alles mogelijk, met allerlei moderne leermiddelen kan je documentaires maken en er zijn andere vormen dan fysieke vormen om dat voor studenten levend te maken.'

Samenvatting interview Jan Visser

Jan Visser is HBO- V docent op de Hogeschool Utrecht sinds 1987.

Wat heeft hij hiervoor gedaan?

A- opleiding Johannes Ziekenhuis te Zaandam van 1974 tot 1977.

Docentenopleiding te Leusden in 1979.

Hogere Opleiding te Leusden in 1984.

Docent Wilhelminagasthuis van 1980 tot 1982.

Jan Visser heeft de docentenopleiding FDO gedaan in Leusden. Dit was geen onderdeel van de HBO- V. Het is een soort afkorting die ze gebruikten voor de lerarenopleiding maar dan derdegraads. Vroeger had je nog allerlei graden. 3^e graads was het laagst. Je had 1^e graads nodig op te kunnen werken op de Hogeschool Utrecht. Zo was het vroeger, dat is nu allemaal losgelaten.

Jan Visser heeft 2^e graads gedaan via een omweg. Na aanraking met de HBO- V ging hij 3^e graads doen. Toen kwam hij in aanraking met het docentschap. Hij is gaan werken als docent, ook in het Wilhelminagasthuis. Daar ontmoette hij Aty Jansen. Via haar kwam hij bij de 2jarige Hogere Opleiding. Dit gaf hem de bevoegdheid om als 2^e graads les te mogen geven. Zo is hij de HBO- V ingerold.

Jan Visser vond het speciaal om te mogen werken voor de HBO omdat het de hoogste niveau was van verplegen en daar keek hij tegenop.

Hij heeft eerst stage gelopen bij de HBO-V in Leusden als docent. Daarna kreeg hij een invalbaan in Eindhoven. Daar heeft hij een 1^e graads bevoegdheid gehaald. Toen heeft hij gesolliciteerd voor een baan in Leusden bij de HBO- V.

Toen verhuisde de HBO-V Leusden naar Utrecht, dit gebeurde in 1986.

De HBO- V Leusden was op dat moment geen onderdeel van de Hogeschool Utrecht. Leusden was een eigen opleiding.

Jan Visser heeft niet meegemaakt toen de HBO- V Utrecht is ontstaan uit de HBO-V Leusden. Hij zat net in de overgangssituatie. Het ontstaan van de HBO- V Utrecht was in de jaren daarvoor gebeurd, voor 1986. Hij heeft de verhuizing naar Utrecht gezien maar niet de aanloop. De ontwikkelingen die Jan Visser heeft meegemaakt:

Vroeger was het een overzichtelijke kleine opleiding. De afstand met de student wordt steeds groter en alles gaat via Sharepoint. Dat vindt hij zorgelijk.

Hij vindt de ontwikkeling Sharepoint wel een snelle en functionele manier om informatie te circuleren maar als alles gecommuniceerd wordt via Sharepoint vindt hij dat armoede.

De studenten krijgen 1 mailtje en daar moeten ze het mee doen. Dat komt niet overeen met zijn visie op verplegen.

Hij zou studenten wat meer willen betrekken bij de ontwikkeling van het onderwijs.

In het begin zat de ontwikkeling heel erg in persoonlijke groei. Vroeger was de HBO- V een grote voortrekker. Nu zijn we alleen een onderdeel van een grote middelmaat. De Hogeschool Utrecht heeft een bijdrage geleverd aan allerlei begindocumenten van hoe de Verpleegkunde vorm moet krijgen.

Zoals de eerste aanzet Integrerende Verpleegkunde. Visievorming heeft de HBO-V belangrijk aanzien gegeven.

Hogeschool Utrecht is nu een van de vele HBO- V opleidingen, het zijn allemaal dezelfde opleidingen. Het is een eenheidsworst geworden, en de invloed van Leusden is veel kleiner geworden. Nu worden de HBO-V studenten niet op een bijzonder manier opgeleid, niet op een andere manier als op andere scholen.

Is er in de afgelopen jaren aandacht besteedt in de opleiding voor de eigen geschiedenis?

Nee, vroeger waren er wel geschiedenislessen maar dan over het vak verplegen. Hoe het verplegen vroeger ging en wat het verschil was met nu. Er werden ook belangrijke personen genoemd zoals Florence Nightingale en Pasteur. Het was dus meer algemene informatie. Jan

Visser vindt dat je veel kan leren van de historie. Deze geschiedenislessen waren een vast onderdeel in het eerste jaar. Dit kregen ze dan van 1987 tot in de jaren '90. Dit werd geschrapt of er kwamen nieuwe dingen voor in de plaats.

De geschiedenis van het verplegen is dus verdwenen in het onderwijs. Er komen nieuwe dingen voor in de plaats.

Op de vraag of de geschiedenis er tegenwoordig ook helemaal uit is in het onderwijs gaf Jan Visser als antwoord dat geschiedenis eigenlijk nauwelijks een plek heeft.

Op het antwoord of hij geschiedenis in het onderwijs nuttig vindt gaf hij als antwoord dat hij wel eens met een groep studenten naar het museum is geweest maar voor hem was de vraag of dit uitje met een doel was of gewoon een leuk uitje te hebben met de groep. Hij vindt dat we veel van de geschiedenis kunnen leren.

Hij zegt dat het vak nu gewoon weg is en op de vraag of hij het terug zou willen krijgen antwoordde hij dat als hij een keus zou krijgen tussen de geschiedenis en farmacologie dat hij dan farmacologie zou kiezen omdat hij ziet dat de studenten hier meer behoefte aan hebben. Hij zegt dat het erom gaat wat de student wil. Hij denkt dat de student zich niet interesseert in de geschiedenis dus dat ze daarom voor farmacologie kiezen. Zijn antwoord is dus ja en nee.

Omdat je van de geschiedenis veel kunt leren. Bijvoorbeeld over het ontstaan van de MBO en de HBO, waar komt dat vandaan? Waarom is er gekozen voor die tweedeling? Wat is het verschil daartussen? Daar zitten de studenten nu meer mee.

In de geschiedenis liggen de antwoorden van de problemen van nu. In dat geval pleit hij er wel voor om een les daarover gedachten te wisselen.

Het probleem is dat er weinig tijd is om over alles lessen te geven. Nu zijn er veel minder contacturen dan vroeger. En geschiedenis leer je niet uit een boekje maar uit mondelinge contacten. Er zijn zo weinig contacturen, hier moet je keuzes uit maken.

In het begin was er ook gymnastiekles. Verantwoord bewegen, dat is nu ook weg. Dit werd gegeven bijvoorbeeld ter oefening om patiënten te verplaatsen. Je moest in goede fysieke conditie zijn. Vroeger bestond de HBO- V uit gezondheidszorg. Gezondheid stond voor-> studenten ook gezond houden, daarom moest er gym gehouden worden. Dit viel onder middelbaar onderwijs. Tegenwoordig valt het onder hoger beroepsonderwijs. Daarin kunnen studenten zichzelf wel verzorgen. Tegenwoordig is de supervisielijin ook helemaal weg. Vroeger stond persoonlijke groei voorop, nu niet meer.

Op de vraag of de BLB- lessen (zoals het reflecteren) hier niet op lijken gaf hij als antwoord: Ja maar vroeger ging dit in groepjes van vier, en nu in groepjes van 8 en nu wordt hiervoor ook veel minder tijd voor ingedeeld dan vroeger. Er zijn nu wel dingen voor in de plaats gekomen zoals het model van korthagen. Dit model is op zich wel goed maar waarom moet je dan een stuk of 10 modellen aanleren? Het niveau van reflecteren op de stage is ook laag. Veel studenten halen hun 3^e stage niet hierdoor. Dit ligt vaak aan de persoonlijke problematiek van de studenten.

Jan Visser weet niet waarom deze modellen zijn ingesteld. Het idee is dat de student haar eigen model kiest maar dit leer je niet in 1 opdrachtje. Er wordt gedacht dat studenten enorm veel zelfsturing hebben. Je gooit er wat in en er komt vanzelf wat uit. Dat ziet hij helemaal niet terug. Er zijn maar heel weinig studenten die echt zelf kunnen sturen. Dit is een probleem. Vroeger stond supervisiemodel erg centraal, persoonlijke groei als rode lijn. Dat kunnen we nu allemaal niet meer bekostigen. Door de urenvermindering en filosofie, hoe je over de dingen denkt, gaat de kwaliteit van het onderwijs achteruit.

Het vaardigheidsonderwijs is altijd hetzelfde geweest. Dus oefenen op elkaar, verantwoordelijkheid nemen voor elkaar.

Op de vraag of vond dat er een grote ontwikkeling is geweest buiten het vaardigheidsonderwijs om gaf hij als antwoord:

Nou er zijn andere accenten gekomen. Er zijn andere visies bijgekomen. Bijvoorbeeld visie van Orem, was vroeger niet bekend.

En de ontwikkeling van de 5 rollen?

Daar werd vroeger niet over gesproken.

Vindt hij de 5 rollen een bijdrage leveren?

Ja, hij vindt de 5 rollen wel een goede indeling. Het illustreert goed het HBO terrein en dat we van alles over die 5 rollen meekrijgen. Die criteria vindt hij ook goed om het niveau van de student te meten. Vroeger was stage beoordeling heel anders, hij weet niet precies hoe. Dat is al lang geleden. Er wordt nu evenveel stage gelopen als vroeger. Praktijkonderwijs heeft altijd een belangrijke rol gespeeld, een rode draad. Vroeger waren er 5 stageperiodes voor alle gebieden zoals de A B en Z in plaats van de drie die er nu bestaan, maar in principe is het niet veranderd.

Studenten moeten zelf aangeven wat ze willen leren.

De kennislijn willen ze versterkt hebben, dat gebeurt nu ook. Het stagemodel wordt veranderd en de inhoud van binnenschools en buitenschools wordt meer op elkaar afgestemd.

Samenvatting interview Nannie Wiegman

Nannie Wiegman heeft de opleiding A verpleegkunde in 1970 gedaan. Eigenlijk wilde ze medicijnen gaan studeren maar haar vader wees haar erop dat als meisje je juist de verpleegkunde inging vanwege de tweede emancipatiegolf. Zij ging hierdoor niet daverend enthousiast de opleiding volgen in het VU ziekenhuis. In het VU ziekenhuis kreeg je theorielessen die heel goed aansloten op de praktijkervaring. Dat was niet bij de andere inservice opleidingen in de overige ziekenhuizen. Daar werd je gewoon van afdeling naar afdeling gestuurd zonder dat je er al theorie over had gekregen.

De opleidingen waren verplicht om geschiedenislessen te geven over de verpleegkunde, zo'n 20 uur per jaar. Op het moment dat Nannie haar eerste geschiedenisles kreeg vond zij het zo interessant dat zij op dat moment besloot om zich verder in de geschiedenis te verdiepen. De omgang tussen de verpleegkundige beroepsgroep en de medische beroepsgroep fascineerde haar. Nadat zij haar verpleegkundige opleiding had afgemaakt besloot zij geschiedenis te gaan studeren en die twee onderwerpen met elkaar te koppelen. Dat was eind jaren 80 en toen was er nog weinig bekend over de verpleegkundige geschiedenis, over de medische geschiedenis was meer bekend. Docenten haalden informatie over de geschiedenis lessen veel uit het boek "Van olie en de wijn" van Ali van der Meij van Leur. In 1980 kwamen er officiële schoolboeken uit over dit onderwerp.

De geschiedenis lessen werden door de jaren heen uit het opleidingsstelsel gehaald. De lessen gingen meer over het sociale en economische aspecten van de geschiedenis. Geschiedenis bedrijven is vragen stellen. Van alleen jaartallen word je niet wijzer. Het is belangrijk om te weten wat de gevolgen ervan zijn en welke veranderingen er daardoor plaatsvinden. Dan ga je hele andere onderzoeksstromen bekijken. Dan is een feit, een jaartal, wel belangrijk, maar niet doorslaggevend. Omdat wij in Nederland niet overal vraagtekens neerzetten hebben wij ook zo'n probleem met the history of nursing.

Waarom is de geschiedenis uit het verpleegkundig opleidingsstelsel verdwenen? In 1997 kwam er een samenhangend stelsel. Hiermee kan je heel makkelijk overstappen naar alle verschillende niveaus maar geschiedenis komt hier niet in terug. Nannie heeft toen die tijd geen grip gehad op die keuze, en dat neemt ze zichzelf nog wel eens kwalijk. De manier hoe er geschiedenis werd gegeven binnen het curriculum was ook meer het vertellen van data en gebeurtenissen. Niet het doorvragen wat betreft de geschiedenis, en hierdoor hadden de lessen geschiedenis ook weinig waarde. Het is erg belangrijk wat je met de geschiedenis doet, dan krijgt het pas nut om de geschiedenis van het verpleegkundig beroep te kennen.

Nannie zou willen laten zien hoe je als HBO-ver de geschiedenis van de verpleegkunde kan gebruiken voor je eigen beroepsontwikkeling. Ze wil laten zien dat de geschiedenis kennen geen ballast is. Het is belangrijk voor studenten die net aan de studie zijn begonnen, om te weten waar hun toekomstig vak nou eigenlijk vandaan komt. Ook zou Nannie ze graag een beetje willen laten ruiken aan wat je nou eigenlijk met geschiedenis kunt. In het buitenland bestaan de beroepsorganisaties al zo'n 120 jaar, bij ons in Nederland bestaat de beroepsorganisatie pas 10 jaar en nog lang niet alle verpleegkundigen snappen waarom ze er lid van moeten worden en wat zo'n organisatie voor jou als verpleegkundige kan betekenen. Het ontstaan van de HBO-V heeft er voor gezorgd dat er meer mannen het verpleegkundig beroep gingen uitvoeren, dit is een heel belangrijk gevolg van de opleiding HBO-V. Maar dat weten niet veel studenten omdat zij hun eigen geschiedenis niet goed kennen.

Nannie ziet al voor zich hoe de geschiedenislessen binnen de HBO-V vorm kunnen krijgen. Ze zou het graag zien als een hoorcollege, dat zo'n 1,5 a 2 uur duurt vanaf het eerste jaar. Er zullen

vervolgens nog een paar leermomenten zijn over de geschiedenis van de verpleegkunde verder in de opleiding.

Ook lijkt het haar interessant om een moment op afstand in te voeren. Een soort van E-learning via de computer. Dat de student zich kan inloggen op de Florence Nightingale Instituut site en een spelletje kan spelen over de geschiedenis.

Ook hoopt Nannie dat er een moment komt waarop er een vervolgcollage komt, dus een vervolgcollage op het eerste collage. Dit collage zal plaatsvinden bij het Florence Nightingale Instituut.

Dan krijgt de student een verdiepend collage en dat collage gaat dan wat dieper in op de specialisaties, waar de specialisaties vandaan komen. Maar ook gewoon lekker even genieten van een aantal mooie tentoonstellingen met een leuk educatief traject erbij dus wat verdiepend, maar wel op locatie bij het Florence Nightingale Instituut.

Later zal het Florence Nightingale Instituut weer op bezoek gaan bij de HBO-V en dan vertellen dat de student ook scripties en onderzoek kan doen en dat ze bij het Florence Nightingale Instituut een documentatiecentrum hebben en als de student het leuk lijkt dat ze hem/haar daarin willen begeleiden.

Toen de HBO- V ontstond zo'n 30 a 35 jaar geleden was er vaak een bepaald beeld over HBO-Vers. Nannie weet dat men er heel erg aan heeft moeten wennen en misschien nog wel aan moet wennen dat er een HBO-Ver op een afdeling komt. In de tijd dat er nog hoofdzusters waren en dat er nog een inservice opleiding was kwam er opeens een HBO-V verpleegkundige die gestudeerd had en dat was een enorme bedreiging voor de hoofdzuster die alleen maar de A opleiding had gehad. De hoofdzuster had helemaal geen zin om medewerking te verlenen.

De periode 1989-1991 is een periode die in de geschiedenis de witte woede genoemd wordt. In deze tijd werden verpleegkundigen zich openlijk bewust van het feit dat ze geen sterke beroepsgroep zijn. In deze periode waren er veel demonstraties en grote acties om gehoord te worden. Dat was nog nooit voorgekomen.

De overheid heeft toen vergaderd en 20 aanbevelingen ontwikkeld voor de verpleegkundige beroepsgroep. 1 aanbeveling daarvan was, en daar heeft Nannie van kunnen profiteren, dat er meer geld ging naar de beroepsgroep. Ze moesten meer gelijk worden getrokken met de medische beroepsgroep om een goede samenwerking te stimuleren. Maar 1 aanbeveling was ook dat het zwakke imago van de beroepsgroep te maken had met de historische background. En om van die historische background af te komen moest ook wat gebeuren.

Vanaf dat moment (1992) is er een stichting opgericht. De Stichting verpleging en verzorging en die is gaan kijken hoe de verpleegkundige historie vorm kon krijgen. Nannie was er toen die tijd bij betrokken en wilde graag niet alleen maar een kijkmuseum met vitrine met spulletjes erin. Ze wilde graag een boodschap overdragen. Nannie wilde wel laten zien dat je als verpleegkundige wat kunt met de geschiedenis. Vervolgens is de stichting in 1998 omgevormd tot stichting nationaal museum verpleging en verzorging. En in 2007 tot het Florence Nightingale Instituut.

Nannie vindt dat er nog een heleboel werk is om het vak " geschiedenis van de verpleegkunde" serieus te maken. Er zijn nog heel veel essentiële onderdelen niet historisch onderzocht. Hierop loopt Nederland in vergelijking met andere landen flink achter.

Bijlage 3: Verantwoording dataverzameling

De documentenstudie

Het archief

Allereerst is naar informatie gezocht in het archief van de Hogeschool Utrecht. Voor dit archief is gekozen omdat het veel goede informatie bevat over het ontstaan van de HBO-V opleiding te Leusden. Het archief van het Florence Nightingale Instituut is niet meegenomen in het onderzoek omdat dit nog niet ontsloten is. Voor dit project was onvoldoende tijd beschikbaar om dit archief of andere archieven door te nemen.

Databank en artikelen

Daarnaast is gebruik gemaakt van Invert, een databank met artikelen uit Nederlandse tijdschriften. Dat heeft het volgende zoekresultaat opgeleverd:

	geschiedenis	verpleegkunde	hbo
Invert	505	16	2

Internet boeken

Om een beeld te geven van de HBO-V opleiding van nu is gebruik gemaakt van de website van de Hogeschool Utrecht. Voor achtergrond informatie over de geschiedenis van de HBO-V opleiding is een online boek geraadpleegd over de geschiedenis van de HBO-V opleiding.

Boeken

Ook is informatie gekomen uit een boekje over het 30 jarig bestaan van de Hogeschool Utrecht. Dit boekje is door de Hogeschool Utrecht aangeboden aan de projectgroep. Tot slot is gebruik gemaakt van een blokboek van de opleiding HBO-V. Dit is gebruikt voor informatie over de huidige HBO-V opleiding van de Hogeschool Utrecht.

De interviews

Verantwoording geïnterviewde personen

In totaal zijn acht mensen geïnterviewd voor dit project. Vijf mensen omdat zij in het verleden docent zijn geweest bij de HBO-V opleiding in Leusden en/of bij de HBO-V opleiding in Utrecht. Van hen zijn vier nog steeds docent bij de HBO-V opleiding in Utrecht. Iedere persoon heeft herinneringen aan net weer een andere tijd. Ze vullen elkaar aan en geven dezelfde informatie hierdoor geven ze een goed tijdsbeeld van de HBO-V opleiding weer.

Twee van de geïnterviewden zijn zelf ook student geweest op de HBO-V opleiding. Beide weer in een andere tijd. Dit is meegenomen in de interviews om een aanvulling te geven op de informatie die de docenten gaven.

Eén persoon is geïnterviewd omdat deze als voormalig leidinggevende een rol binnen de HBO-V opleiding heeft gespeeld.

Eén persoon is geïnterviewd omdat hij op beleidsniveau een rol heeft gespeeld in de geschiedenis van de HBO-V opleiding.

De directeur van het Florence Nightingale Instituut is geïnterviewd omdat zij expert is op het gebied van geschiedenis van de Nederlandse verpleegkunde. Ook één van de andere geïnterviewden bleek historica te zijn. Dit is zijdelings meegenomen in het interview.

Helaas was te weinig tijd om bij de huidige studenten na te gaan of zij vinden dat voldoende aandacht wordt gegeven aan geschiedenis binnen het onderwijs en wat zij daarover zouden willen leren.

Organisatie van de interviews

Het doel van de interviews was tweedelig, namelijk:

- Gaten in de informatie over de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht opvullen.
- Nagaan wat het belang van het kennen van de geschiedenis van de HBO-V Utrecht is voor studenten van de HBO-V Utrecht.

Voor de geïnterviewden werd een informatieblad opgesteld. Hierop stond vermeld wat van de geïnterviewden verwacht werd, hoe de informatie door de projectgroep verwerkt zou worden en welke vragen ongeveer gesteld zouden gaan worden. Omdat dit blad tijdens het organiseren van de interviews ontwikkeld is, hebben niet alle geïnterviewden dit gekregen.

Verwerking van de interviews

Alle interviews zijn opgenomen met behulp van een dictafoon. Aan de hand van de geluidsopnames zijn de interviews letterlijk uitgewerkt. Van de letterlijk uitgewerkte interview is een samenvatting gemaakt. Deze samenvattingen zijn gemaild naar de geïnterviewden om eventuele verkeerde interpretaties door de projectgroep te achterhalen. Uit de samenvattingen is informatie gehaald over de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht die de documentenstudie aanvult.

Bijlage 4: De vijf rollen met daarin verwerkt de verpleegkundige taken.

Rol van zorgverlener

Zorg voor zieken, gehandicapten en stervenden

De HBO-Verpleegkundige zorgt ervoor dat de kwaliteit van leven van de zorgvrager verbetert, doordat zijn genezingsproces wordt bevorderd, de ziekenhuisopname goed wordt doorstaan, zijn leefwereld verbeterd, of – indien hij zich in een terminale fase bevindt – hij zo vredig mogelijk kan sterven. (Schoot, 2006)

Individuele en collectieve preventie

De HBO-Verpleegkundige moet primaire, secundaire en tertiaire preventie toe kunnen passen om risico's voor de gezondheid en complicaties van onderzoek of behandeling te verminderen. Tevens moet zij ervoor zorgen dat zijn leefomgeving veiliger wordt en de ziektelast van de patiënt niet wordt vergroot. (Schoot, 2006)

GVO (Gezondheidsvoorlichting)

Een HBO-Verpleegkundige zorgt ervoor dat het individu en zijn familie beter in staat zijn een gezonde leefstijl te onderhouden en zodat bovendien een gezonde leefstijl bij de bevolking in het algemeen wordt bevorderd. Dit doet zij op basis van een programmatische aanpak waarbij de verpleegkundige informatie, voorlichting en advies geeft. (Schoot, 2006)

Rol van regisseur

Regiefuncties en –rollen krijgen vorm en inhoud binnen de setting waar ze worden toegepast. Alle activiteiten vragen om een systematische procesbenadering van de zorgvraag en nemen de zorgvrager als uitgangspunt.

De volgende basisfuncties behoren bij het voeren van de regie:

- In kaart brengen van zorgbehoefte (vraagverheldering).
- Geven van inzicht in de keuze tussen verschillende diensten (democratisering).
- Bewaken van de zelfstandigheid van de zorgvrager (inspireren, motiveren en stimuleren).
- Ontwikkelen van een plan op maat (vraaggericht).
- Afstemmen van proceselementen van zorg- / diensttrajecten (bemiddelen).
- Bevorderen van kennis delen en kennis beschikbaar stellen (transparantie).
- Ondersteunen van de belangen van de zorgconsument (versterken van de zorgvrager).
- Bevorderen, bewaken en regisseren van een resultaatgericht zorg- en dienstverleningsproces.

(Broeken, 2006)

Rol van ontwerper

Verpleegkundige ontwerpen

Onder verpleegkundige ontwerpen wordt het volgende verstaan: producten die exclusief voor verpleegkundigen worden gemaakt. Dit betekent ontwerpen voor de verpleegkundige zorg. Verpleegkundige ontwerpen worden bij voorkeur door verpleegkundigen zelf gemaakt. In de praktijk worden de volgende verpleegkundige ontwerpen gemaakt: protocollen, richtlijnen en standaardverpleegplannen. (Schoot, 2006)

Zorgprogramma's

Naast de dagelijkse patiëntenzorg, wordt van verpleegkundigen gevraagd om een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen van nieuwe zorgvormen. De hbo-verpleegkundige levert haar bijdrage door deel te nemen aan werkgroepen, vakgroepen of projectgroepen. Bij deelname aan zorgprogrammeringsprojecten zorgt de verpleegkundige ervoor dat de te verlenen zorg doelmatig, efficiënt en effectief wordt uitgevoerd. Tevens dat organisaties en professionals opener en flexibeler kunnen opereren. (Schoot, 2006)

Verpleegbeleid

Bij het meewerken aan de vormgeving van het verpleegbeleid op een afdeling door de HBO-Verpleegkundige zorgt zij ervoor dat het functioneren van de totale afdeling met verpleegkundigen in verschillende diensten zo synchroon mogelijk verloopt met de zorg voor de individuele zorgvrager en de professionele verantwoordelijkheid van de verpleegkundige. (Schoot, 2006)

Kwaliteitszorg

Om de zorg zo efficiënt, effectief en excellent mogelijk te laten verlopen kan de verpleegkundige een bijdrage leveren aan kwaliteitszorg. Hiervoor signaleert zij vanuit haar dagelijkse klinische ervaring aandachtspunten die zij doorgeeft aan het afdelingshoofd. De HBO-Verpleegkundige kan ook bijdragen aan de kwaliteitszorg door de zorg transparant te laten worden, zodat belangrijke punten voor de kwaliteit beschikbaar komen, waaraan de dagelijkse zorgverlening en de interventies getoetst kunnen worden. (Schoot, 2006)

Rol van coach

Bij het inwerken van collega's en het begeleiden van stagiaires gaat het vaak om uitleg en instructie geven. Hierbij is het belangrijk dat de collega of toekomstige collega kan groeien in haar beroep en als teamlid kan functioneren en leren op de werkplek. Voor beide situaties is de voorbeeldfunctie die een HBO-Verpleegkundige kan vervullen van groot belang. (Ham, 2006)

Rol van beroepsbeoefenaar

Beroepsinnovatie

Bij beroepsinnovatie door de HBO-Verpleegkundige zorgt zij ervoor dat de verpleegkundige beroepsgroep zich kan ontwikkelen tot een professioneel niveau dat past bij de maatschappelijke waarden en normen van de 21ste eeuw. (Hunink, 2006)

Deskundigheidsbevordering

De verpleegkundige die als 'advanced beginner' afstudeert zal zich via praktijkervaring, reflectie op de praktijk, cursussen, symposia, bijwonen en geven van klinische lessen, deelname aan discussies in vakgroepen en vakliteratuur blijvend bekwamen. Zo kunnen verpleegkundigen uitgroeien tot een expert. Van de HBO-Verpleegkundige mag worden verwacht dat zij een houding heeft ontwikkeld die gericht is op levenslang leren. (Hunink, 2006)

Bijlage 5: De informatieve teksten voor in de kast en de vragen bij het spel.

De volgende informatieve teksten zullen in de kast te vinden zijn:

Een HBO opleiding

De afkorting HBO staat voor Hoger Beroepsonderwijs. HBO opleidingen worden verzorgd door Hogescholen. Het Hoger Beroepsonderwijs is een combinatie van onderwijzen van vakkennis en denkstrategieën.

Hiernaast ziet u een foto van de huidige HBO-V in Utrecht.

Het HBO-V rapport

In 1969 werd een HBO-V rapport opgesteld. Verschillende discussies waren gaande over een Hogeschool voor Verpleegkunde. De zorginstellingen werden groter waardoor er behoefte kwam aan een niveauverhoging van het verpleegkundig beroep. Een opleiding was nodig die aansloot bij de HAVO en VWO afgestudeerden. Uit dit HBO-V rapport werden drie conclusies getrokken namelijk:

- Een verbreking met de inservice opleiding was nodig. Een inservice opleiding is een functieopleiding. Studenten worden in een functie geschoold. Een HBO-V opleiding moet een beroepsopleiding zijn waarbinnen studenten op verschillende vakgebieden worden opgeleid.
- Door deze brede opzet zijn afgestudeerden inzetbaar in verschillende werkvelden.
- Doordat de leerstof wordt afgestemd op het opleidingsniveau kunnen afgestudeerden leidinggevende functies vervullen.

Ontstaan van de HBO-V

September 1972 was hét moment dat de eerste HBO-V begon met het opleiden van 84 HBO-Verpleegkundigen. Kitty Verbeek (1919 – 2007) is de oprichtster van deze eerste HBO-V te Leusden. In diezelfde maand opende ook de Hogere school voor verpleegkunde in Nijmegen haar deuren. In 1986 verhuisde HBO-V Leusden naar Utrecht waar de school nog een paar keer van locatie veranderde.

Hiernaast ziet u een uil die tot de privéverzameling van Kitty Verbeek behoorde. De uil is het eerste symbool voor de HBO-V Leusden.

De diplomering

De opleiding tot HBO-Verpleegkundige duurt vier jaar en na een succesvolle afronding krijgt de afgestudeerde de titel Bachelor of Nursing. Bij de diplomering legt de kersverse verpleegkundige een belofte of een eed af.

De belofte: *“Ik beloof dat ik geheim zal houden het geen mij in de uitoefening van het beroep van verpleegkundige als geheim is toevertrouwd of wat daarbij als geheim te mijner kennis is gekomen of waarvan ik het vertrouwelijk karakter moet begrijpen”*

De eed: *“Zo waarlijk helpe mij God almachtig dat ik geheim zal houden het geen mij in de uitoefening van het beroep van verpleegkundige als geheim is toevertrouwd of wat daarbij als geheim te mijner kennis is gekomen of waarvan ik het vertrouwelijk karakter moet begrijpen”*

Wist u dat de eerste diplomering van 1976 bijna niet is doorgegaan?

Men vond dat er onvoldoende praktijkervaring zou zijn opgedaan.

Hiervoor ligt het allereerste HBO-V diploma wat de studenten kregen bij de diplomering.

Het onderwijs in de jaren 70

Bij de docenten van de HBO-V was onduidelijkheid over welke lesvorm er aangeboden moest worden. Studenten werden hierdoor betrokken bij het onderwijs door middel van bijwonen van vergaderingen. Sociale vaardigheden stonden centraal met als gevolg minder aandacht voor kennis en vaardigheidsbeheersing.

Hiernaast ziet u twee foto's uit de jaren 70 van de Hogeschool in Leusden.

Het onderwijs in de jaren 80 en 90

Vanaf het ontstaan van de HBO-V tot aan de huidige onderwijsvorm hebben een aantal belangrijke ontwikkelingen plaatsgevonden. Deze ontwikkelingen hebben de HBO-V gevormd tot de opleiding zoals we die nu kennen. Belangrijk is bijvoorbeeld het invoeren van:

- Langere stages waardoor studenten meer praktijkervaring ontwikkelden.
- Studieblokken met vaste lessen waarin verschillende vakken werden behandeld.
- Projecten, casussen en probleem analyses.
- Eindtermen waaraan de student moest voldoen.
- De begeleidende rol van de docent.
- Het samenhangend stelsel. Hierdoor werd het makkelijker voor studenten om door te stromen en zo konden ook studenten van MBO, doorstromen naar het HBO onderwijs.

De specifieke kenmerken van het HBO-V onderwijs van nu:

- 12 kerncompetenties zijn de rode draad in het onderwijs.
- Probleem gestuurd onderwijs wordt aangeboden. Studenten werken met casussen en analyseren deze.
- Daarnaast wordt gewerkt met projecten. Studenten werken langere tijd samen en verdiepen zich in een bepaald onderwerp.
- De student kan kiezen uit drie verschillende afstudeerrichtingen, de richting Algemene Gezondheidszorg (AGZ), Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en de Maatschappelijke Gezondheidszorg (MGZ).
- De docent heeft met name een coachende functie.

Geschiedenisonderwijs op de HBO-V

Op dit moment wordt geen aandacht geschonken aan de geschiedenis van de HBO-V binnen het huidige onderwijs. De hogeschool heeft hier de volgende redenen voor:

- Het vak geschiedenis krijgt geen prioriteit. Studenten hebben een beperkt aantal contacturen waarin vakken worden aangeboden. Het vak geschiedenis zou ten koste gaan van andere vakken en daar wordt niet voor gekozen.
- Studenten tonen te weinig animo voor de geschiedenis van de HBO-V. Wanneer er geen interesse vanuit de student komt, zal de opleiding daar ook geen moeite voor doen.

Het belang van geschiedenis

Het is juist voor HBO-V studenten belangrijk om de geschiedenis van de HBO-V te kennen. Het is goed om te weten hoe het met het verpleegkundig vak is gegaan in het verleden en waarom het vakgebied en de opleiding nu is zoals het is. "Kennis van het verleden biedt inzicht in het heden!"

Hiervoor liggen twee HBO-V spelden wat kersverse HBO-Verpleegkundigen ontvangen bij de diplomering. Speld 1 stamt uit 1976 en was dus de eerste echte HBO-V speld. Speld 2 ontvangt de HBO- Verpleegkundige tegenwoordig.

De volgende vragen zullen gesteld worden bij het spel in het Florence Nightingale Instituut.

Vraag 1

Wat is een HBO-opleiding?

Antwoord

Een HBO opleiding staat voor Hoger Beroepsonderwijs. HBO opleidingen worden verzorgd door Hogescholen. Een HBO-opleiding is over het algemeen te volgen na het behalen van een HAVO of VWO diploma. Het kerndoel van Hoger beroepsonderwijs is een combinatie van onderwijzen van vakkennis en denkstrategieën.

Vraag 2

In 1969 werd het HBO-V rapport opgesteld. In dit rapport werden twee belangrijke redenen benoemd waarom het nodig was dat er een Hogere school voor Verpleegkunde zou ontstaan. Wat waren die twee belangrijkste redenen?

Antwoord

- Door de complexiteit en het groter worden van zorginstellingen was er behoefte aan een niveauperhoging van het verpleegkundig beroep.
- De schoolverlaters met een HAVO/VWO diploma moesten noodgedwongen een inservice opleiding gaan volgen, omdat er geen opleiding bestond die bij hun middelbare school diploma aansloot.

Vraag 3

Wanneer is de hogeschool voor verpleegkunde ontstaan?

Antwoord

In September 1972 startten twee hogescholen in Nederland met een hogere opleiding tot verpleegkundige. De Hogeschool Gezondheidszorg in Leusden en de Katholieke Hogeschool voor Verpleegkundigen in Nijmegen.

Vraag 4

Wat moet een (HBO) verpleegkundige afleggen tijdens de diplomering? Vertel deze tekst.

Antwoord

De verpleegkundige moet een eed of belofte afleggen. Dat is de volgende tekst:

Eed: Zo waarlijk helpe mij God almachtig dat ik geheim zal houden het geen mij in de uitoefening van het beroep van verpleegkundige als geheim is toevertrouwd of wat daarbij als geheim te mijner kennis is gekomen of waarvan ik het vertrouwelijk karakter moet begrijpen

Belofte: Ik beloof dat ik geheim zal houden het geen mij in de uitoefening van het beroep van verpleegkundige als geheim is toevertrouwd of wat daarbij als geheim te mijner kennis is gekomen of waarvan ik het vertrouwelijk karakter moet begrijpen

Vraag 5

De jaren 70 waren de eerste jaren dat de HBO-V opleiding in Utrecht bestond. Wat was kenmerkend voor deze periode? Noem minstens 3 kenmerken.

Antwoord

Dit zijn de belangrijkste kenmerken van de HBO-V opleiding in de jaren 70.

- Het was een kleine, tamelijk gesloten gemeenschap
- Er hing een informele sfeer
- Er was veel ruimte en vrijheid voor inbreng van studenten
- Er was veel onduidelijkheid en onzekerheid bij leraren. De lesvormen waren erg onduidelijk
- Er was veel aandacht voor sociale vaardigheden, hierdoor was er minder overdracht van kennis en vaardigheidsbeheersing bij studenten

- Er was mensgerichte zorg

Vraag 6

Door de jaren heen zijn de onderwijsvormen binnen de HBO-V opleiding in Utrecht erg veranderd. Noem minstens 2 belangrijke ontwikkelingen die de HBO-V opleiding heeft doorgemaakt in de jaren 80 en 90.

Antwoord

- Er kwamen meer en langere stages waardoor de studenten meer praktijkervaring ontwikkelden.
- Naast het werken met thema's en projecten werden er eindtermen ontwikkeld waaraan de student moest voldoen.
- Er werden vaste lesuren ontwikkeld en studenten kregen les in blokken van 10 weken.
- Door het ontstaan van het samenhangend stelsel was het makkelijker voor studenten om door te stromen en zo konden ook studenten van MBO doorstromen naar het HBO onderwijs.
- De school is in de loop der jaren als opleiding deel gaan uitmaken van de faculteit Gezondheidszorg binnen de Hogeschool Midden Nederland en later van de Hogeschool (van) Utrecht.

Vraag 7

Wat is kenmerkend voor het HBO-V onderwijs anno 2008? Noem minstens 2 kenmerken

Antwoord

De HBO-V anno 2008 heeft de volgende kenmerken:

- Er wordt gewerkt aan de hand van kerncompetenties. Studenten leren dus competentie gericht werken.
- Probleem gestuurd onderwijs. Studenten werken met casussen en analyseren deze.
- Er wordt veel gewerkt in project onderwijs. Studenten werken een langere tijd samen en verdiepen zich in een bepaald onderwerp.
- Drie verschillende afstudeerrichtingen. Er is een richting voor Algemene Gezondheidszorg (AGZ), Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en de Maatschappelijke Gezondheidszorg (MGZ).

Vraag 8

Waarom wordt er geen aandacht geschonken aan de geschiedenis van de HBO-V opleiding binnen het huidige onderwijs op de Hogeschool Utrecht?

Antwoord

- Er zijn weinig contacturen op de HBO-V opleiding en juist deze uren zijn nodig voor andere belangrijke onderwerpen en overdracht van kennis.
- Ook is er weinig vraag naar geschiedenisonderwijs bij de studenten.

Vraag 9

Waarom is het voor HBO-V studenten belangrijk om hun eigen geschiedenis te kennen?

Antwoord

Voor studenten is het belangrijk het volgende te weten:

- Waar komt het beroep vandaan? Waar staan wij nu? Waar willen we heen? Wat is er veranderd? Wat is belangrijk in de kern? Sommige problemen waar de HBO-V student nu mee zit vinden hun oorsprong bij het ontstaan van de HBO-V opleiding. Door de geschiedenis te kennen kan de student de problemen nu beter begrijpen
- Het beter begrijpen van de verschillen tussen de HBO-V opleiding en MBO-V opleiding.

Vraag 10

Door wie en waarom is deze vitrine kast en spel gemaakt?

Antwoord

Deze vitrinekast en spel zijn ontwikkeld door zes vierdejaarsstudenten van de Hogeschool Utrecht. Zij hebben dit gemaakt als afstudeeropdracht voor de opleiding HBO-Verpleegkunde. Zij hebben de geschiedenis van de HBO-V opleiding in Utrecht onderzocht en hebben hierbij dit product ontworpen voor het Florence Nightingale Instituut. Wilt U het hele verslag lezen? Neem dan contact op met het Florence Nightingale Instituut.